

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Rozdíly v životním stylu současných českých rodin s dětmi
mladšího školního věku na vesnici a ve městě**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Ing. Irena Ocetková, PhD.

Vypracovala:

Bc. Lucie Esterková, DiS.

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Rozdíly v životním stylu současných českých rodin s dětmi mladšího školního věku na vesnici a ve městě zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Brně dne 16. 3. 2012

Podpis

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Ing. Ireně Ocetkové, PhD. za její rady a odborné vedení při psaní mé diplomové práce.

Velké díky patří také mému bratrovi za technickou pomoc při zpracovávání práce, dále mé rodině a přátelům za veškerou podporu, kterou mi poskytovali během celého studia.

V neposlední řadě děkuji všem dotazovaným rodičům za ochotu při účasti na průzkumu.

Lucie Esterková

OBSAH

ÚVOD	7
-------------	----------

TEORETICKÁ ČÁST

1. RODINA	10
1. 1. Obecná charakteristika	10
1. 2. Pohled do historie rodiny v 19. a 20. století	12
1. 2. 1. Rodina v tradiční společnosti	13
1. 2. 2. Rodina ve 20. století	14
1. 3. Současná rodina	15
1. 3. 1. Charakteristika současné rodiny	16
1. 3. 2. Rozvod	17
1. 3. 3. Typy rodin	19
1. 4. Hlavní funkce rodiny	22
2. ŽIVOTNÍ STYL	25
2. 1. Pojem životní styl	25
2. 2. Typy životního stylu	26
2. 3. Život na vesnici a ve městě	29
2. 3. 1. Vesnice	30
2. 3. 2. Město	31
2. 4. Životní styl české rodiny 21. století pohledem výzkumů	34
2. 5. Zdravý a nezdravý životní styl	36
2. 6. Vliv konzumního způsobu života na výchovu dětí	38
2. 6. 1. Masmédia a jejich vliv na celkový vývoj dětí	38
2. 7. Volný čas	43
2. 7. 1. Volný čas ve výchově dětí	44
2. 7. 2. Volný čas na vesnici a ve městě	46

3. DĚTI MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU A JEJICH VÝCHOVA	47
3. 1. Obecná charakteristika	47
3. 2. Nástup do školy – školní zralost a školní připravenost	48
3. 3. Tělesný a motorický vývoj mladšího školáka	50
3. 4. Rozvoj kognitivních procesů mladšího školáka	52
3. 5. Socializace dítěte mladšího školního věku	54
3. 5. 1. Obecné pojetí socializačního procesu	54
3. 5. 2. Jaké vzory mají ve skutečnosti dnešní děti?	55
3. 5. 3. Role mladšího školáka ve společnosti	56
3. 6. Výchova jako základní determinant ovlivňující utváření osobnosti dítěte	58

EMPIRICKÁ ČÁST

4. METODOLOGIE	63
4. 1. Cíle a hypotézy průzkumu	63
4. 2. Metoda průzkumu	64
4. 2. 1. Způsob zadávání dotazníku	66
4. 2. 2. Popis vzorku respondentů	67
4. 3. Popis výsledků	68
4. 3. 1. Popis výsledků tvrdých dat	68
4. 3. 2. Popis výsledků měkkých dat	71
4. 4. Shrnutí výsledků	92
4. 5. Interpretace výsledků	118

ZÁVĚR	120
--------------	------------

RESUMÉ	122
---------------	------------

ANOTACE	123
----------------	------------

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	124
------------------------------------	------------

PŘÍLOHY - Dotazník	
---------------------------	--

ÚVOD

Pro mou diplomovou práci jsem si zvolila své vlastní téma zabývající se rozdíly v životním stylu současných českých rodin s mladšími školáky na vesnici a ve městě. Toto téma jsem si vybrala hned z několika důvodů.

První z nich byl fakt, že jsem se životním stylem zabývala už ve své bakalářské práci. V ní jsem zkoumala možné rozdíly mezi věřícími a nevěřícími adolescenty. Zajímání se o životní styl pro mě bylo obohacující prací i zkušeností. Chtěla jsem tudíž poznat také styl života jiné věkové skupiny. Pro rodiny s mladšími školáky jsem se rozhodla z jednoho prostého důvodu. Pracuji jako vychovatelka školní družiny na jedné brněnské alternativní základní škole a tudíž se denně setkávám s dětmi této věkové kategorie, jejich rodiči a často i prarodiči či sourozenci. Zajímalo mě, jakým stylem žijí nejenom rodiny z naší základní školy (kde mj. u náhodně vybraného vzorku rodičů probíhal průzkum, který prezentuji v empirické části práce), ale také z různých koutů naší země.

Druhým důvodem, proč jsem si zvolila toto téma byla skutečnost týkající se dnešního pojetí rodiny jako základu společnosti. Velmi často slyšíme z různých médií, jak je status rodiny ohrožený, nestálý a jak tím trpí hlavně děti. To se děje převážně z důvodu vysoké rozvodovosti a následnéhožití dětí v neúplné rodině. Také je často diskutována současná výchova. Existuje nepřeberné množství názorů na výchovu. V posledních letech se např. opouští od fyzických trestů, které byly v minulosti běžným výchovným prostředkem i ve školách, což je v dnešní době trestné. Odborná veřejnost se snaží rodičům ukázat, že vychovávat lze i bez „pohlavků“. Stačí zvolit tzv. správnou výchovnou strategii, styl a prostřednictvím vhodné komunikace nalézt k dítěti cestu. Zajímalo mě, jak se nejenom k těmto otázkám staví samotní rodiče. Proto jsem se rozhodla, že se pokusím dostat do problematiky současné české rodiny a budu se snažit zjistit, alespoň na vzorku respondentů z řad rodičů, jak je tomu v jejich praxi.

Protože žiji střídavě již několik let v Brně a na vesnici, mám možnost poznávat a následně srovnávat život místních rodin. Často vidím v určité oblasti jejich životního stylu velké rozdíly, které jsou dané, podle mého názoru, právě místem bydliště. Ať už se jedná např. o trávení volného času celé rodiny i jejich jednotlivých členů či způsobu komunikace se širší rodinou apod. Zajímalo mně ovšem, jestli tyto skutečnosti vnímají i samotné rodiny a jestli jsou rozdíly, které vidím já opravdu znatelné. Proto jsem se rozhodla, že nebudu zkoumat pouze životní styl rodin obecně, ale že se zaměřím na možné rozdíly v jejich životech právě

z hlediska místa bydliště. Oslovila jsem proto dotazované žijící v našich dvou největších městech republiky (Brno/Praha) a dotazované žijící na vesnici do pěti tisíc obyvatel kdekoli na území naší republiky.

V **teoretické části** postupně seznamuji čtenáře s pojmy týkající se tématu diplomové práce.

Klíčovým tématem celé práce a zároveň i objektem zkoumání v empirické části je rodina. Proto považuji za důležité zahájit **první kapitolu** právě tématem o rodině. Rodina si prošla a prochází neustálými změnami. Jako doklad o této skutečnosti seznamuji čtenáře s tím, jak vypadala rodina v tradiční a moderní společnosti a jak vypadá dnes. První kapitola dále vychází z obecné charakteristiky rodiny, jejích typů, funkcí a také charakteristických rysů. Jedním ze záporných dopadů změn v rodině je v současnosti vysoká rozvodovost, což má negativní vliv na psychiku dětí, a proto se otázkou rozvodovosti zabývám v jedné z podkapitol.

Druhá kapitola je věnována životnímu stylu, který je předmětem mého zkoumání v empirické části práce. V úvodu kapitoly představuji obecnou rovinu životního stylu a jeho typy. Uvádím také rozdílnost života na vesnici a ve městě včetně způsobů, jak zde tráví rodiny svůj volný čas. Volným časem mladších školáků, kteří jsou součástí zkoumaných rodin, se zabývám i prostřednictvím výzkumů sociálních pedagogů, které proběhly v poslední době v naší zemi. Protože se v souvislosti se životním stylem stále více hovoří o konzumním způsobu života, rozhodla jsem se i tomuto tématu věnovat část kapitoly. Konzumní způsob života uvádím právě v souvislosti s rodinami mladších školáků. Rodina má totiž v tomto období života jejich potomka ještě velkou moc, v tom, jak dítě nasměrovat a vést takovým způsobem, který nebude podléhat negativním okolnostem konzumního způsobu života a vybere pouze určitou část, která dítěti může ve správné formě a množství pomoci k jeho optimální socializaci a celkovému vývoji osobnosti vůbec.

Protože ve svém průzkumu zkoumám mj. i otázku týkající se zájmu rodin o zdravý životní styl a zdravé stravování, krátce představuji také pojmy zdravý a nezdravý životní styl a jejich možné důsledky. V rámci hledání již existujících průzkumů o současném životním stylu rodin jsem „narazila“ na nedávný výzkum uskutečněný Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, se kterým čtenáře ve druhé kapitole seznamuji.

Teoretickou část diplomové práce uzavírá **třetí kapitola** pojednávající o vývojovém období mladšího školního věku a výchově mladších školáků. Na toto období se zaměřuji z důvodu zkoumání rodin, ve kterých žije alespoň jeden mladší školák či školačka. Proto představuji

vývojové zvláštnosti, které mohou, podle mého názoru, do jisté míry ovlivňovat celkový životní styl rodiny. Může se tak díť např. zahájením povinné školní docházky, tělesným a motorickým vývojem, kognitivní vyspělostí a celkovou socializací školáka včetně jeho sociálních rolí. Všechny tyto vyjmenované skutečnosti jsou obsahem třetí kapitoly, ve které také uvádím výzkum Národního institutu dětí a mládeže, který zjišťoval, jaké vzory mají současné české děti. Prostřednictvím vzoru totiž probíhá sociální učení. A v období mladšího školního věku jsou dobré vzory velmi důležitým předpokladem pro další optimální rozvoj dítěte. Posledním bodem této kapitoly je výchova mladších školáků. Seznamuji zde čtenáře nejenom s obecným pojetím výchovy, ale také s rodinou a školou jako základními činiteli výchovy.

V empirické části své práce se zabývám realizací průzkumu. Jeho cílem je zjistit, zda skutečně existují, alespoň u mnou vybraného vzorku respondentů, rozdíly mezi současnými českými rodinami s dětmi mladšího školního věku, které žijí na vesnici a ve městě. Dále budu zkoumat, v jaké oblasti se rozdíly vyskytují.

Zaměřuji se zejména na otázky týkající se: dodržování zdravého životního stylu a stravování, výchovy rodičů, kterou aplikují na svých dětech, vnímání důležitosti setkávání nukleární i rozšířené rodiny a případné příležitosti, při kterých se rodina setkává (včetně jejich časových intervalů). Další téma, kterým se zabývám je skutečnost, jak samy rodiny vnímají svoji materiální situaci a do jaké míry ovlivňuje tato skutečnost např. trávení jejich volného času. To, jak rodiny tráví svůj volný čas je dalším bodem mého průzkumu. Zjišťuji druhy společných činností a jejich výskyt ve všedních dnech, o víkendech i během prázdnin. Zajímá mě taky názor dotazovaných rodičů na spokojenost se životem v místě jejich bydliště a na způsob a množství času, který věnují svým dětem.

V neposlední řadě seznamuji čtenáře s výsledky průzkumu, které poslouží k odpovědím na stanovené otázky.

TEORETICKÁ ČÁST

1. RODINA

„Rodina je jednou z nevyhnutelných podmínek štěstí.“

L. N. Tolstoj

V první kapitole teoretické části své práce seznamuji čtenáře s vymezením pojmu rodina, a to z pohledu několika vědeckých disciplín. Dále se zabývám pohledem do historie rodiny - převážně do 19. a 20. století. Srovnávám fakt, jak vypadala rodina v tradiční společnosti a jak vypadá dnes. Charakterizuji současnou českou rodinu – její základní znaky, typy a funkce, které má plnit, aby docházelo k optimálnímu rozvoji osobnosti. Krátce se zabývám i otázkou rozvodovosti.

1. 1. Obecná charakteristika

Rodina je nejstarší společensky uznávanou lidskou institucí. Jejím prostřednictvím dochází k primární socializaci jedince. Proto je velmi důležitým činitelem pro celkový rozvoj osobnosti.

Rodinu nelze charakterizovat jednou větou či definicí. Každá vědecká disciplína ji totiž vymezuje ze svého úhlu pohledu (užitím terminologie, zaměřením se na odlišné znaky apod.). Další různé definice vznikají ještě v rámci dané disciplíny.

Např. rodinu z právního hlediska vymezuje *Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.*, který za základ rodiny považuje uzavření manželství mezi mužem a ženou. „Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.“ (Z. o rodině č. 94/1963, §1, odst. 2)

Rodina však může vzniknout např. i osvojením dítěte, jak to uvádí zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně – právní ochraně dětí.

Pokud mluvíme o trvalém společenství dvou osob stejného pohlaví, jedná se o registrované partnerství, které bylo v naší zemi uzákoněno 1. července 2006, kdy nabyl účinnosti zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.

Sociologie chápe v nejširším vymezení rodinu jako „institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti“ (Možný 2008, s. 116). Dále autor uvádí, že se rodina zakládá setkáním muže a ženy, kteří po určitém vyjednávání dosáhnou shody spočívající v trvalosti svazku. Jejich dohoda může být nevyslovená, výslovná, avšak veřejně nedeklarovaná a také může být právně registrovaná v podobě manželství.

Giddens (1999, s. 156) říká, že „rodina představuje skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí.“

Velký sociologický slovník (1997) vyznačuje rodinu jako nejdůležitější společenskou skupinu a instituci, která je základním článkem sociální struktury a také základní ekonomickou jednotkou. Hlavní funkce spatřuje v reprodukci trvání lidského biologického druhu a výchově, respektive socializaci potomstva, ale i přenosu kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.

Pedagogové a psychologové definují rodinu např. takto:

Kraus, Poláčková, et al., 2001, s. 79 definují, že „rodina zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní návyky svých členů, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, předává jim kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje. Rodina však plní určité role i ve vztahu ke společnosti. Je to především reprodukce obyvatelstva, a to jak reprodukce biologická, tak i kulturní.“

Psychologický slovník popisuje rodinu jako „společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí.“ (*Hartl, Hartlová, 2000, s. 512*)

Trpišovská, Vacínová (2007) charakterizují rodinu z psychologického hlediska jako základní společenskou jednotku, která je tvořena rodiči, jejich dětmi, někdy prarodiči, a tato rodinná struktura je základní článek společnosti.

Pedagogický slovník uvádí, že rodina je nejstarší společenskou institucí vytvářející emocionální klima, formující interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu (*Průcha, Walterová, Mareš, 2003*).

Jůva (1999) vymezuje rodinu jako „základní sociální jednotku, ve které žije většina občanů a ve které jedinec nachází uspokojení svých základních potřeb, která mu poskytuje místo pro trávení volných chvil i prostor pro osobní štěstí...“

1. 2. Pohled do historie rodiny v 19. a 20. století

Podobě současné rodiny předcházely dlouhodobý vývojový proces. Formovala se a neustále formuje prostřednictvím společenských poměrů a změn. Rodinu můžeme chápat jako obraz společnosti. To znamená, jaká je společnost, taková je rodina. Na rodině tedy můžeme sledovat mnohé znaky společnosti – kulturní úroveň či morálku.

Na druhou stranou i rodina a její jednotliví členové ovlivňují společnost.

V minulosti si rodina prošla řadami změn, které jsou zaznamenány v různých historických dokumentech. Jak ale uvádí *Možný (2008)*, přestože se rodina mění, je vždy stabilizujícím prvkem společnosti.

Také postavení muže a ženy v rodině se v průběhu času mění. Např. na počátku pravěku měla žena – matka v rodině vůdčí roli. O úplném opaku můžeme hovořit např. v době středověku, kdy žena musela být naprosto podřízena svému muži (*Možný, 2008*).

V této kapitole se záměrně soustředíme na období 19. a 20. stol., kdy, jak říká *Možný (2008)*, došlo k přeměně z tradiční na moderní společnost, což mělo význam i pro změnu v chápání rodiny a jejího postavení ve společnosti.

1. 2. 1. Rodina v tradiční společnosti

Obecně lze charakterizovat tradiční společnost jako početně velkou, složitě strukturovanou a hierarchickou (byla rozdělena na aristokratickou část a ostatní obyvatelstvo), ve které se objevovaly výrazné nerovnosti v bohatství a moci (*Možný*, 2008).

Tradiční společnost považovala rodičovství za nejpřirozenější věc na světě. Rodina působila nenápadně, ale zato se vyznačovala stabilitou, čímž bránila společenský systém před chaosem, zhroucením a zaručovala společnosti soudržnost. Toto přesvědčení vládlo v celém 19. a ještě i v první polovině 20. stol.

Stabilita společnosti byla dána mj. také jedním důležitým faktorem. Výběr manželského partnera totiž nebyl v rukou těch, kteří zakládali novou rodinu. O této záležitosti rozhodovali jejich rodiče. Ti vybírali takového partnera, který bude odpovídat společenskému postavení rodiny, z níž jejich dítě vychází. Důležitou roli hrál samozřejmě také majetek.

V tradiční společnosti nebyla možná rozluka manželství (manželství skončilo pouze smrtí partnera), a proto se dá, dle mého názoru, možná hovořit o jakési stabilizaci této instituce. Rodina působila zvenčí skutečně stabilně. Jak opravdové vztahy byly uvnitř každé rodiny, to už je otázkou. Nikdo se totiž nezajímal o to, jestli si chce jeden partner vzít toho druhého a jestli jsou po uzavření manželství opravdu šťastní.

Jak uvádí *Možný* (2008, s.258): „V tradičních evropských společnostech byla na místě dnešní nukleární rodiny obvyklá vícegenerační domácnost, v níž se v důsledku vysoké úmrtnosti ve středním věku dosti často obměňovalo složení rodičovského páru.“ Dále autor uvádí, že vdovci i vdovy mohli sami zůstat jen stěží, protože v rodině bylo hodně dětí a domácnost byla zároveň i hospodářská jednotka. Nebylo tudíž v síle jednoho člověka všechny tyto závazky zvládnout. V rodinách vládl patriarchy a žena byla vnímána jako ta, která má rodit děti a starat se nejenom o ně, ale i o manžela a celou domácnost. Byla to svým způsobem taková „hospodyně“, proto když zemřela, bylo na místě, aby se muž znovu oženil a tím zabezpečil další chod domácnosti.

Pokud se vrátíme ke vztahům v rodinách, narazíme na fakt, že o duševní stránku člověka se společnost opravdu nezajímal. Na to, kdo se jak „cítí“, nebyl čas. O tyto skutečnosti se podle mého názoru začala společnost zabývat až o „pár“ let později, a to sice v devadesátých letech 20. stol.

1. 2. 2. Rodina ve 20. století

Jednoznačný a samozřejmý základní koncept rodiny, kterým se vyznačovala tradiční společnost, se v průběhu minulého století poněkud změnil. Jak říká *Možný* (2008, s. 110), „koncept ztrácí jasné obrysy a vnitřně se štěpí“.

Změny v rodinném institutu byly z velké části zapříčiněny jak dvěma světovými válkami, tak i hospodářskou krizí mezi nimi. V naší zemi rodinu dozajista poznamenal také čtyřicetiletý totalitní režim. Tyto události mj. ukázaly, jak malá je jistota hodnoty rodinných majetků.

Padesátá léta 20. stol. označují sociologové za tzv. retročas (*Možný*, 2008). Rodina se jakoby pokoušela obnovit tradiční vnitřní harmonii a stabilitu. V praxi to však nebylo znatelné. Situaci v naší zemi popisuje *Šulová in Výrost, Slaměník* (1998, s. 333) takto: „Tehdejší filozofie považovala rodinu za přežívající buržoazní strukturu, která bude postupně zanikat a bude ve většině funkcí nahrazen kolektivem.“ Od konce padesátých let dochází v rodině ke změně postavení ženy ve společnosti. Do této doby byl ženin celoživotní úděl spatřován v zabezpečení domácnosti a výchově dětí. V tomto období však došlo k významnému zvratu. Ženy hromadně začínají opouštět domácnosti a profesní kariéra se pro ně stává stejnou doménou jako u mužů. V životě ženy začíná být tudíž mateřství poměrně krátkou epizodou. Stát začal přebírat zodpovědnost za výchovu dětí a mládeže tím, že zřizoval a financoval jesle, mateřské školy, školní družiny apod. Tím umožňoval ženám, aby se zapojovaly do pracovního procesu. Důvody nebyly jenom ekonomického, ale také ideologického rázu. Marxistická pedagogika totiž považovala za velmi důležité, aby dítě v co nejčasnějším věku bylo v kolektivu svých vrstevníků. Dnes již víme, že absence matky v prvních letech života dítěte a jeho svěření do jakékoliv institucionální péče s sebou nese negativní následky pro celý jeho život.

Kvůli režimu bylo rozbito či rozvráceno velké množství rodin (z důvodu věznění, emigrace aj.). Rodiny musely opustit vesnice, v nichž žily již několikáté generace. Ve městech si obtížně hájily své soukromí proti zájmu „uličních výborů“ či „domovních důvěrníků“. To, co zapříčinily ideje minulého režimu, mělo a má následky až do dnešních dnů. Lidé, kteří zažili tuto dobu jsou tím samozřejmě ovlivněni *Šulová in Výrost, Slaměník* (1998). Mám na mysli např. důsledky u politických vězňů, kteří strávili několik let ve vězení a prací v dolech.

Nejenomže po návratu domů (pokud se vůbec vrátili) se potýkali s vážnými chorobami, což samozřejmě ovlivnilo celý chod domácnosti a psychiku jejích členů, ale také docházelo k „přetrhání“ rodinných vazeb způsobené dlouhou odlukou členů rodiny s vězněným. Stávalo se, že otec musel nastoupit výkon trestu v době, kdy jeho manželka byla těhotná a vrátil se domů, až dítě bylo např. školákem. To samozřejmě mělo neblahý vliv na celkové soužití těchto osob.

V šedesátých letech procházela rodina i na dále vlnami sociálních nepokojů a rozmachu velkých ideologií (vliv marxismu, feminismu). Tradiční rodina byla označena za jakousi ideologii, která nereprezentuje nic v realitě (*Možný, 2008*). Avšak jak uvádí *Šulová in Výrost, Slaměník* (1998), odborníci volali po změně sociální prestiže rodiny a požadovali posílení jejího významu i stability.

Od počátku sedmdesátých let se „díky“ novým technologiím (hormonální antikoncepce, UID, vasektomie aj.) poprvé v historii lidstva postavila účinná hradba mezi sex a početí. Možná i tento fakt je důvodem prudkého stoupaní počtu nemanželských dětí. Masově dostupná a v poslední generaci téměř naprosto účinná antikoncepce má dále vliv na stále se snižující porodnost, která vypukla právě v polovině sedmdesátých let (*Možný, 2008*).

Padesátá až osmdesátá léta minulého století tedy podtrhla a sečetla celkové zrání moderního věku. Poslední desetiletí dvacátého století se již vyznačuje počátkem naprosto jiné epochy.

1. 3. Současná rodina

V české rodině dochází po roce 1989 k zásadním změnám, které směřují k moderní evropské demokratické společnosti.

Dnešní netypičtější model rodiny je vyznačován „domácností s dětmi, kde oba rodiče pracují“ (*Možný, 2008, s. 19*). Jak dále autor uvádí, postavení rodičů je při socializaci dítěte potlačováno do pozadí silným vlivem vrstevnické skupiny, jejíž hodnoty jsou stále více ovlivňovány hromadnými sdělovacími prostředky.

Další významnou změnou, kterou rodina prochází, je fakt, že se rodí stále více dětí mimo manželství. V roce 2005 to byla celá jedna třetina ze všech narozených dětí (tamtéž).

Současné rodině jsou společné určité charakteristiky, pomocí kterých můžeme alespoň částečně vysvětlit nestabilitu rodiny v dnešní době. Tato nestabilita přináší mnoho problémů - rozvody a následná péče o děti apod. Rozvody se zabývám v podkapitole 1.3.3.

1. 3. 1. Charakteristické znaky současné české rodiny

Jak jsem zmínila již výše, rodina prošla a prochází řadami změn. Každé období se vyznačuje určitými charakteristickými znaky. V následující podkapitole se zabývám znaky současné rodiny. Jak uvádějí (*Trpišovská, Vacínová, 2007, s. 65*) „...rodina zůstává klíčovým prvkem společnosti, i když se její funkce a postavení podstatně změnily“.

Šulová in Výrost, Slaměník (1998) uvádí následující charakteristiky současné rodiny:

- **Zaměřenost na zájem jednotlivce.** Podle autorky je tato skutečnost reakcí na poválečné období, kdy zájmy jednotlivce byly v pozadí zájmů kolektivu a jedinec neměl možnosti vlastní seberealizace. Proto je v současnosti tak velká orientace na pocity štěstí, hledání smysluplnosti života a upřednostňování vlastních potřeb;
- **Chybí očekávání trvalosti vztahu.** Dnešní doba se bohužel vyznačuje mj. i tím, že se jedinec nechce obětovat pro druhého a v zájmu rodiny. Chce mít tzv. „zadní vrátka“, a proto se ve velké míře objevuje řada alternativ společného soužití s co nejvolnějším vztahy. Svobodné matky s dítětem, dlouhodobé partnerství bez uzavření manželství – v určitých případech i s dětmi, nebo úmyslně bezdětné partnerství. Tyto všechny a mnohé další alternativy vyjadřují dnešní možnosti „rodinného“ soužití;
- **Odsouvání rodičovství.** Tento jev je na jedné straně vnímán jako pozitivum, protože se předpokládá, že jedinci ve vyšším věku budou vyzrálejší, a tudíž i výchova dětí bude této skutečnosti odpovídat. Na straně druhé odsunutím této hodnoty rodičovství na pozdější období dochází u jedinců k neochotě měnit svůj životní styl, opustit kariéru. Se zvyšujícím se věkem dochází častěji i ke zdravotním komplikacím u jednoho nebo i obou partnerů;

- **Intimní vztah bez vazby na možné důsledky.** Důsledkem se v tomto případě myslí možná gravidita ženy. V důsledku velmi rozšířené antikoncepce dochází ke skutečnosti, že jedinec nepřemýšlí o tom, zda by jeho intimní partner byl i vhodným potencionálním rodičem jejich dítěte. Po zjištění ženina těhotenství pak nejednou dochází k nepříjemným konfrontacím mezi partnery;
- **Zralost partnerů při prvních intimních zkušenostech.** Tato zralost je často pouze fyziologická, nikoliv však psychosociální;
- **Omezování bezprostředních kontaktů** mezi partnery i mezi dětmi a rodiči. Vždy záleží z velké části na životním stylu, postojích a hodnotách jedinců či rodiny.

Trpišovská, Vacínová (2007, s. 65) mezi trendy současné rodiny zařazují také ještě další skutečnosti:

- Zvyšování rozvodovosti;
- Pokles ochoty lidí po rozvodu vstupovat do dalšího svazku a mít další dítě;
- Prodlužování doby, po kterou děti a rodiče žijí spolu (platí pro Evropu).

1. 3. 2. Rozvod

Rozvod jako jedna z možností řešení neuspokojivého vztahu je akceptován společností až od minulého století. O rozvodech se v dnešní době velmi často hovoří jak mezi odborníky, tak i mezi laickou veřejností.

Jak ukazuje výzkum společnosti Aperio, každé čtvrté dítě v ČR žije jen s jedním rodičem. Proto jsem se rozhodla věnovat tomuto tématu následující podkapitole.

V dnešní době se totiž rozvádí v ČR každé druhé manželství. Dle zdroje z ČSÚ z roku 2008 dosáhla míra rozvodovosti v ČR 49,6%. Ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi patří naše republika mezi země s nadprůměrnou intenzitou rozvodovosti (www.czso.cz/cz/cisla/1/11/111202/rozvody/r8.htm). Nejnižší úroveň rozvodů v Evropě mají země se silnou katolickou tradicí, například Polsko, Španělsko, Portugalsko, Řecko nebo Itálie (www.mpsv.cz).

I přes takto vysoké číslo rozvodovosti jsou Češi nejspokojenější v manželství. Vyplývá to ze závěrů studie Výzkumného ústavu sociální práce, který proběhl před více než rokem. Nic to ovšem nemění na faktu, že počet lidí uzavírajících sňatek stále ubývá (*Kramulová in Psychologie dnes 2012/2*).

Autorka se dále zabývá otázkou, zda je tedy pro dnešní mladé lidi manželství ještě zajímavé. Jak uveřejňuje ve svém článku, touto otázkou se zabývali i sociologové Masarykovy univerzity v Brně. Provedli rozsáhlý výzkum o partnerství mladých lidí v současné české společnosti. Ve výzkumu padly např. i otázky týkající se důvodů, které mladí považují za dostatečně pádné pro rozvod. Respondenti ve věku 15-17 a 25-27 let odpovídali téměř jednotně. Nejčastějšími odpověďmi bylo dlouhodobé nedorozumění, navázání jiného vztahu, neuspokojivý sexuální život a vyprchání lásky. Výzkum dále ukazuje, že mladí lidé se nezabývají např. otázkou týkající se společné výchovy dětí či finančního zabezpečení rodiny. Přitom tyto skutečnosti jsou velmi častým důvodem rozvratu manželství.

Zmíněný výzkum však ukazuje, že mladí Češi přikládají manželství značnou hodnotu, mají v úmyslu se ženit/vdávat a také počít děti.

Také *Možný* (2008, s. 262) uvádí, že „výzkumy postojů opakovaně ukazují, že většina nejmladší generace pokládá život v manželství za nejsprávnější formu rodiny“.

Podle sociologů se nejvíce manželství rozvádí ve třetím až pátém roce trvání. Dalším obdobím, kdy dochází k rozluce, je po deseti až dvanácti letech od sňatku. Dále je podle statistik zjištěno, že se městské populace rozvádějí více než populace žijící na venkově.

To potvrzuje i informace Českého statistického úřadu. Podle získaných údajů souvisí rozvodovost se sociálním prostředím manželství, které je tvořeno mnoha faktory. Jedním z nich je i velikost místa bydliště. Rozvodovost je již tradičně nižší ve venkovském osídlení než ve velkých městech. „Dlouhodobě nejvyšší rozvodovost je v krajích severozápadní části ČR. Nejnižší rozvodovost je v kraji Vysočina a ve Zlínském kraji.“ (www.czso.cz/cz/cisla/1/11/111202/rozvody/r8.htm)

Také náboženské vyznání má vliv na stabilitu manželství. Např. katolíci se rozvádějí méně často než protestanti a ti méně než bezvěrci (*Možný*, 2008).

V souvislosti s rozvodem je často diskutována také péče o nezletilé děti. Nejedná se zde pouze o jejich materiální zabezpečení, ale především o péči jejich duše.

Na dítě totiž působí rozvod negativně v každém jeho vývojovém období. To si bohužel rodiče kolikrát neuvědomují a zaměřují se pouze na svou osobu. Někteří rodiče mají dojem, že když je dítě ještě „malé“, tak problémy nevnímá tak intenzivně, a pokud dítě už není v pravém smyslu dítětem, dokáže si přece rozumem rozvod rodičů odůvodnit a pochopit. Avšak opak je pravdou. Rozvodem je výrazně ohrožen zdravý vývoj osobnosti dítěte.

Matějček, Dytrych (2002, s. 39) říkají o rozvodu, že „je to období naplněné stresem a frustrací důležitých lidských potřeb. Je to období, jehož důsledky mohou ovlivňovat účastníky rozvodu po celý další život“.

Jak dále autoři uvádějí, je nutné si uvědomit fakt, že vedle rozvedených rodin existují i rodiny, ve kterých manželé žijí v trvalém rozvratu s narušenými funkcemi rodiny. Tento rodinný model je podle mého názoru pro dítě ještě horší, než když žije s rozvedeným rodičem. Dítě nežije ve zdravém prostředí, což je velmi negativní skutečnost.

Jak uvádí *Čechová* (*in Psychologie dnes 2010/12*), rodina funguje jako systém, kde každý rodič i dítě mají svou roli. Při tzv. zmizení nějakého člena rodiny se stává, že jeho roli přejímá někdo jiný. Např. syn může přebrat roli otce, který rodinu opustil. Tím, že na sebe bere řadu povinností a úkolů, může to být pro něj past. Matka i okolí ho sice za tuto roli oceňují, avšak tento krok ho okrádá o to být dítětem.

Rozvod je tak široké a aktuální téma, že by o něm mohla být další diplomová práce. Vzhledem k zaměření této kapitoly a celé práce jsem však chtěla pouze nastínit situaci v našich společenských poměrech.

1. 3. 3. Typy rodin

Podle *Trpišovské, Vacínové* (2007) lze současnou rodinu charakterizovat podle několika typů:

- **Rodina úplná** se v dnešní době vyznačuje přítomností dvougenerační skupiny. Tzn. rodičů a dětí, popř. dítěte, kde každý člen má svou jasnou roli a nechybí zde žádný vztah;
- **Rodina neúplná** se vyznačuje chybějící rolí otce nebo matky. Nejobtížnější pro vývoj dítěte je situace, kdy chybí matka. Nepřítomnost otce je ovšem také velmi negativním

jevem. Otec se stává pro dítě významným prvkem okolo pátého roku věku dítěte. Pokud otec chybí, je důležité zastoupení dědečkem, strýcem apod. Důležitá je nejenom přítomnost fyzická, ale i citová a sociální;

- **Rodina orientační** představuje rodinu, ve které se jedinec narodí a je zde objektem výchovy;
- **Rodinu reprodukční** zakládá jedinec z orientační rodiny tím, že vstoupí do manželství a přebírá rodičovskou roli;
- **Rodina nukleární** – základní - rodina v dnešním pojetí – rodiče + děti. Tento termín zavedl T. Parsons;
- **Rodinu rozšířenou** tvoří lidé z rodiny nukleární a širšího okruhu příbuzných – prarodiče, strýcové, tety, bratřenci, sestřenice;
- **Rodina funkční** je rodina, která je ve stavu, kdy je schopna a ochotna plnit všechny své funkce. V tomto případě tudíž umožňuje optimální rozvoj a uspokojování potřeb všech svých členů;
- **Rodina dysfunkční** je rodina, která není schopna plnit některou ze svých funkcí. I přes tuto absenci však stále funguje jako sociální skupina. Dysfunkčnost vychází z narušení vztahů mezi rodiči nebo mezi dětmi a rodiči;
- **Rodina afunkční** ztratila svůj význam a není schopna zcela plnit své funkce. Může mít i negativní vliv na vývoj dítěte např. z důvodu výskytu závislostí na alkoholu, drogách, negativnímu postoji k práci apod. Hovoříme o tzv. krizi rodiny týkající se zejména těchto oblastí: snížené stability rodiny, nízké připravenosti pro rodinný a partnerský život, vysoké míry zaměstnanosti ženy, demokratizací vztahů uvnitř rodiny, prodloužení doby života dětí v rodině, klesající počet rodin v přepočtu na obyvatele, neschopností rodiny dodržet práva dítěte a ekonomické tísně rodiny.

V literatuře jsou nejčastěji uváděny tyto **typy dysfunkčních a afunkčních rodin**:

- **Nezralá rodina** se vyznačuje především mladým věkem rodičů. Nezralost může mít několik stránek, které jsou typické pro svou dysfunkčnost. Je to např. nezralost v oblasti hodnot a postojů rodičů, zkušeností, citů a socioekonomické krize. Někdy se podaří nezralost v pozdějším věku překonat, avšak ne vždy tak tomu je;

- **Přetížená rodina** je relativní pojem, protože to, co jedna rodina zvládne, druhá to samé může považovat ze neúnosný stav. Existuje řada zdrojů přetíženosti, např. přetíženost konflikty rodičů z důvodu narození dalšího dítěte, starostmi způsobenými nemocí v rodině, citovým strádáním, bytovými a ekonomickými problémy;
- **Ambiciózní rodina** se vyznačuje náročnými cíli jako např. úspěchem ve studiu, vyniknutím v určité zájmové aktivitě, vysokým materiálním standardem apod. Děti však často citově strádají, nemají v rodině zázemí, pocit jistoty a bezpečí, což vede k jejich negativnímu vývoji;
- **Perfekcionistická rodina** je definována tím, že nutí dítě, aby podávalo vysoké výkony a bylo vždycky lepší než ostatní. Rodiče se přitom vůbec nedívají, jestli jejich dítě na takové výkony tzv. „má“. Dítě často nechce své rodiče zklamat, a tak musí vynaložit veliké úsilí, i když se třeba výsledek, který očekávají rodiče, nedostaví. U dítěte se však tímto nabourává vztah k rodičům a jeho celková osobnost prožívá otřesy v sebevědomí a sebedůvěře;
- **Autoritářská rodina** se vyznačuje naprostou poslušností. Dítě je vedeno k tomu, aby nepřemýšlelo o svých činech, ale pouze vykonávalo to, co mu rodič nařídí. Takový způsob výchovy vede k frustraci, zoufalství, strachu apod. U autoritativní výchovy jsou používány velmi často psychické i fyzické tresty. Děti z těchto rodin mají tendence k agresivitě vůči svým slabším vrstevníkům, protože si potřebují na někom vybit vztek;
- **Protekciónářská rodina** je typická tím, že rodiče dítě rozmazlují a chtějí mu vyhovět v každé situaci a za každou cenu. Existují tři základní formy rodinného protekcionalizmu: útočný – rodiče útočí na ostatní ve prospěch svého dítěte, soucítící – rodiče zaujímají spolutrpitelské postoje, služebný – rodiče jsou podřízeni dítěti;
- **Liberální a improvizující rodina** dává dítěti naprostou volnost v jeho rozhodování. Avšak tímto dítě velmi trpí, protože nemá stanovené hranice, které děti potřebují. Pokud tato situace v rodině přetrvává, dítě své rodiče začne terorizovat;

- **Odkládající rodina** své dítě „odkládá“ kdykoliv je to možné. Dítě tak nemá „svůj prostor“, ale neustále cestuje k prarodičům, známým apod. Rodiče tímto způsobem výchovy velmi ohrožují harmonické vytváření sociálních návyků. Postupně může dospět dítě k názoru, že o něj nikdo nestojí;
- **Disociovaná rodina** trpí tím, že jsou narušeny vnitřní nebo vnější vztahy rodiny. Narušení vnějších vztahů se projevuje omezením kontaktů s jinými rodinami, přáteli, příbuznými, ale také institucemi. Narušení vnitřních vztahů rodiny znamená narušení mezi jednotlivými členy (*Helus in Trpišovská, Vacínová, 2007*).

1. 4. Hlavní funkce rodiny

Trpišovská, Vacínová (2007) uvádějí, že život rodiny je charakterizován specifickým spojením biologických, hospodářských, morálních, psychologických, právních a jiných procesů, v nichž se realizují jednotlivé funkce.

Jedinec by měl v rodině především pociťovat jistotu a bezpečí. Dalším důležitým požadavkem je fakt, že rodiče by měli své dítě připravit na budoucí život ve společnosti. Dnešní společnost je však tak náročná a kolikrát i komplikovaná, že je téměř nadlidský úkol tyto požadavky zvládnout.

Funkce rodiny nejsou jednotné, avšak v odborné literatuře jsou obecně uznávány čtyři základní funkce:

- REPRODUKČNÍ - BIOLOGICKÁ
- MATERIÁLNÍ – EKONOMICKÁ
- VÝCHOVNÁ – SOCIALIZAČNÍ
- EMOCIONÁLNÍ

Reprodukční (biologická) funkce rodiny je, jak uvádí *Šulová in Výrost, Slaměník (1998, s. 325)*, „jedním z nejobvyklejších a nejpříjemnějších důvodů pro existenci rodiny“. Autorka ale také upozorňuje na to, že s rozvojem genetiky a medicíny vůbec rodina ztrácí na své jedinečnosti právě v oblasti reprodukce. Dle *Trpišovské, Vacínové (2007)* hraje reprodukční

funkce důležitou roli v manželském soužití partnerů. Tím se dostává i do úzké souvislosti především s funkcí emocionální.

„Díky“ společnosti, která je schopna pečovat o jednotlivce a poskytovat mu širokou škálu alternativ soužití (např. úmyslně i neúmyslně bezdětné partnerství, IVF, svobodné matky, homosexuální či lesbické dvojice pečující o děti apod.) ztrácí rodina na svém významu (Šulová in Výrost, Slaměník, 1998).

Materiální (ekonomická) funkce rodiny měla v minulosti mnohem větší význam. Rodina totiž byla odkázána na své vlastní „produkty“. Do práce v domácnosti, ale hlavně v hospodářství byla zapojena celá rodina. To souvisí i s faktem, že se v dnešní době členové rodiny stále méně často scházejí při společné práci.

„Jejich zájmy a orientace spjaté s profesí a do jisté míry i s volným časem (jak ukazují výzkumy trávení volného času rodičů a dětí) se stále více rozrůžňují“ (Havlík, Koča, 2002, s. 73).

Samozřejmě i v dnešní době dochází v každé rodině ve větší či menší míře k materiálnímu uspokojení potřeb jejích členů, ale už i tuto absenci v rodině dokáže nahradit společnost, a to v podobě poměrně dobře propracovaného systému sociální podpory (Šulová in Výrost, Slaměník, 1998).

Jak uvádějí Trpišovská, Vacínová (2007), z ekonomických funkcí je ve většině dnešních rodin nejvýznamnější funkce spotřební a konzumní.

Výchovná (socializační) funkce rodiny je velmi důležitým faktorem ovlivňujícím celkový vývoj osobnosti jedince. Rodina zde má nezastupitelnou úlohu. Přestože v nedávné minulosti vládlo přesvědčení, že je rodinná výchova snadno nahraditelná kolektivní výchovou, od tohoto názoru se naštěstí po změně režimu upustilo. Je však důležité, aby výchova byla v souladu s požadavky, které na ni klade společnost a aby jedinec obstál nejenom v současnosti, ale i budoucnosti. V rodině je jedinečné prostředí vedoucí k formování postojů ke světu, blízkému okolí i sobě samému, k formování hodnot a utváření koncepce vlastního života. Prostřednictvím výchovy probíhá socializace jedince. V rámci rodinných interakcí však neprobíhá pouze výchova dítěte, ale všech členů rodiny. U jedinců bez optimálního výchovného působení může docházet k patologickému chování, což způsobuje problémy jak v dětství, tak i v dospělosti, a může vést např. až k trestné činnosti. (Šulová in Výrost, Slaměník, 1998).

Jak uvádějí *Trpišovská, Vacínová (2007)*, s výchovnou funkcí úzce souvisí „krize současné rodiny“, kdy hovoříme o tzv. sociálně osiřelých dětech žijících po rozvodu s jedním z rodičů. Dochází zde totiž k významnému oslabení výchovné funkce rodiny a vede ji mimo zájem a potřeby dětí.

Emocionální funkce rodiny patří k nejdůležitějším funkcím a její význam stále roste. Rodina byla v minulosti především místem pro hospodaření a garantující každodenní přežití jejích členů. Také založení rodiny se tolik neopíralo o emoční základy, ale spíše o ekonomické zájmy. Modernizační procesy však postupně změnilly manželství na vztah vzniklý vzájemnou volbou partnerů, založený na sympatii, lásce a přitažlivosti.

„Význam emočního základu rodiny byl posilován takovými akty, jakými byly zákaz dětské práce, povinná školní docházka, legální ochrana dětí a mládeže před negativními vlivy.

Z „malého dospělého“, který se co nejdříve zapojoval do rodinného hospodářství, se stával objekt péče, ochrany a lásky.“ (*Havlík, Kořa, 2002, s. 70-71*)

„Emocionální funkce rodiny poskytuje především každému členovi uspokojení potřeby kladných emocionálních vazeb, uspokojení touhy po emocionální stabilitě, po zainteresovanosti druhých na osobních zájmech a osobních potížích.“ (*Trpišovská, Vacínová, 2007, s. 58*) Tato funkce je důležitá především v období útlého dětství a dospívání, avšak za normálních okolností je naplňována po celý jedincův život.

Potřeba zázemí, podpory, pomoci, důvěrnosti, klidu, uvolnění aj. je nutná pro všechny věkové kategorie. Avšak pokud jedinec tyto potřeby ve své rodině postrádá, je tím velmi zraněn (*Šulová in Výrost, Slaměník, 1998*). Délétrvající odcizení od rodiny či nedostatek emocí může vést ke vzniku neurotických onemocnění, citových deprivací apod. Vždy také hrozí narušení normality osobnosti (*Trpišovská, Vacínová, 2007*).

2. ŽIVOTNÍ STYL

„Hledání štěstí je životní styl.“

autor neznámý

V následující kapitole se zabývám životním stylem. Nejprve představuji obecné pojetí životního stylu, dále uvádím několik typů životních stylů. Představuji také způsob života na vesnici a ve městě a životní styl současných českých rodin z pohledu výzkumů různých odborníků. S životním stylem úzce souvisí i zdraví člověka, a proto se tímto tématem zabývám také v jedné z podkapitol. Další skutečností, kterou v následující kapitole představuji, je vliv konzumního způsobu života na vývoj dětí. V souvislosti s konzumním způsobem života se také zabývám masmédií. Důležitým ukazatelem životního stylu je způsob trávení volného času, a proto celou kapitolu uzavírám informacemi o tomto významném činiteli.

2. 1. Pojem životní styl

Stejně jako definice rodiny, tak i definice životního stylu není jednoznačná. Opět platí pravidlo, že se definice liší podle vědecké disciplíny, která se životním stylem zabývá. Obecně však můžeme životní styl chápat jako určitý typ chování člověka, který je charakteristický svým způsobem jednání, zvyky, názory, postoji...

Níže uvádím několik definic:

Velký sociologický slovník (1996, s. 1246) vymezuje tento pojem jako “strukturovaný souhrn životních zvyků, obyčejů, resp. akceptovaných norem, nalézajících svůj výraz v interakci, v hmotném, věcném prostředí, v prostorovém (teritoriálním) chování a v celkové stylizaci.“

Kraus (2008, s. 166-167) uvádí, že „životní styl je charakterizován jako široký komplex činností a s nimi spjatých postojů, norem, hodnot, návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické – vystihují jeho osobitost.“

Podle *Krause, Sýkory* (2009, s. 51) je životní styl „souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje. Zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek. Důležitým ukazatelem životního stylu jsou i sociální interakce, vztahy s lidmi kolem nás, jednotlivci i sociálními skupinami.“

Geist (2000, s.153) ve svém psychologickém slovníku říká, že životní styl je „typický způsob uspořádání činností, jednání lidí, vztahů, vědomí hodnot, norem a věcného prostředí ve společnosti, které je integrací životních způsobů jedinců.“

Smékal (2002) se zmiňuje o životním stylu v souvislosti s lidským výkonem, kde se promítají nejenom schopnosti, dovednosti, vědomosti a znalosti, ale i motivace, úsilí a také celkový životní styl osobnosti.

2. 2. Typy životního stylu

Dle *Žumárové in Kraus, Poláčková* (2001) se typické znaky životního stylu vyznačují:

- Kognitivním zhodnocením sebe sama a svého postavení ve světě. (Osobní životní filozofie představující hlavní instanci v životě člověka.)
- Způsobem prožívání. (Kvalita a intenzita prožitku odlišuje od sebe lidi - někdo emoce potlačuje, jiný prožívá příliš navenek.)
- Vztahem k práci, odpočinku a pohybové aktivitě. (Za nejtypičtější formu duševní regenerace se považuje kompenzační seberealizace. Klíčovým bodem odpočinku však je i schopnost relaxovat.)
- Zvládnutím sociální interakce. (Člověk by měl mít dostatečnou opěrnou sociální síť, v níž by se cítil dobře a mohl jí důvěřovat, ale zároveň by neměl ztratit svou citovou autonomii a nestávat se na někom závislý.)
- Ego úrovní. (Kompetence při zvládnutí náročných životních situací.)

Kraus (2008) dělí životní styl:

1) podle převažujících hodnot

- životní styl s náplní studia – patří sem jedinci, kteří hodně čtou, navštěvují různá kulturní zařízení apod.;
- životní styl, který považuje za důležitou hodnotu hru a zábavu – tento styl života je typický pro sportovce, fanoušky, ale také návštěvníky zábavních podniků;
- životní styl s rozjímáním – většinou se jedná o samotáře, kteří většinou netráví svůj volný čas s rodinou.

2) podle povahy každodenních činností člověka

- aktivity orientované na práci, profesi a přípravu na ni;
- aktivity spojené s rodinou;
- aktivity v oblasti zájmů;
- aktivity propojené se společenským životem;
- aktivity spojené s uspokojováním biologických a hygienických potřeb.

Romeiss-Stracke in Vážanský (2001, s. 50) se zmiňuje o diferenciaci životních stylů beroucí v úvahu změněné poměry světa práce a volného času.

- **Pracovně orientovaný životní styl** - jedinci vnímají svoji profesi jako ústřední smysl života. Volný čas je chápán jako zbytková kategorie sloužící k tělesnému odpočinku či rekreaci;
- **Hedonistický životní styl** – životní zájmy se přesouvají do oblasti volného času a rodiny. „Práce je nutná pro život a užívání vlastního volného času, plně a vědomě prožívaného jako protipól k pracovnímu všednímu dni.“ Jedná se o revoluční, ekonomicky závažný a spotřební životní proud, u kterého bude nepochybně v budoucnu zaznamenán pokles;
- **Celistvý životní styl** – snaží se neoddělovat oblast práce a volného času. Tzn. spojit výtěžnou činnost a smysluplné aktivity ve volném čase. Činnosti v obou životních sférách se mohou prožít jak smysluplně, tak bez radosti. V současnosti získává tento alternativní styl života na významu a je stále častějším způsobem prožívání života většiny obyvatelstva.

Několik typů životních stylů představuje *Nešpor* (1999). Mluví zde o tzv. „moderních nemocech“ životního stylu. Patří sem:

Přetížený životní styl – člověk chce stihnout příliš mnoho věcí, má nabitý program, ale jen málokdo to vydrží desítky let nebo dokonce celý život.

Rizikový a stresující životní styl – takový životní styl se týká zejména lidí, kteří vykonávají rizikové a stresující zaměstnání.

Chaotický životní styl – typické pro tento druh životního stylu je nepředvídané střídání období mimořádného pracovního vypětí a nečinnosti.

Neradostný životní styl – je naplněn nepříjemnými povinnostmi, aniž by je vyrovnávaly třeba i drobné radosti a potěšení.

Nastražený životní styl – člověk, který žije tímto způsobem, předpokládá, že mu chce každý škodit. O druhých lidech zamýšlí zásadně špatně. Autor zde mluví o „cestě minovým polem.“

Prázdný životní styl – člověk se většinou nudí a neví, jak být užitečný druhým.

Dále *Nešpor* (1999, s. 46) popisuje také „**Ideální životní styl**, který je spojen s přiměřenou zátěží. Vyvážený životní styl zahrnuje přiměřenou dobu spánku a zájmy, které umožňují obnovu sil.“

Např. *Kraus, Poláčková a kol.* (2001) se zmiňují o životním stylu s převažujícími pocity bezmocnosti, beznaděje, deprese a životní styl orientovaný na materiální či duchovní hodnoty.

Z výše uvedených informací lze vydedukovat, že životní styl se dá zkoumat z různých hledisek. Podstatou je vždy úzké spojení s historickým obdobím, ekonomikou, politikou a kulturou dané společnosti. *Kraus* (2008) uvádí, že jedince v jeho raném období nejvíce ovlivňuje rodina. Děti napodobují rodiče, přebírají od nich zvyky, způsoby chování a jednání.

V této souvislosti hovoříme o dvou procesech – *výchově* a *učení*, které hrají velmi důležitou roli ve vnitřních (subjektivních) faktorech ovlivňujících životní styl.

„Subjektivní faktory jsou dány individuálními potřebami a záměry jednotlivce a patří mezi ně psychologické charakteristiky (intelektová úroveň, temperamentové dispozice), dále pohlaví, zdravotní stav a věk člověka, hodnotový systém, míra dosaženého vzdělání.“
(*Kraus*, 2008, s. 168)

„Objektivně společenské faktory jsou největší měrou určovány ekonomickými a politickými poměry v dané společnosti. Důležitou roli při formování životního stylu hrají kulturní tradice. Podílejí se na utváření jednotlivce i celé společnosti. Vliv má i úroveň vědeckého a technického rozvoje dané společnosti.“ (Kraus, 2008, s. 168)

Každý životní styl probíhá v určitém prostoru a prostředí.

V rámci fyzického prostředí se nejčastěji sledují životní styly ve městě a na venkově, čímž se zabývám i ve své práci. Existuje ale několik dělení podle prostředí.

Např. v rámci sociálního prostředí se dle *Dufkové* (2008) zkoumá životní styl na třech základních úrovních:

- Makroprostředí – celá společnost obsahující stránku ekonomickou, politickou a kulturní;
- Mezzoprostředí – větší skupiny – např. v okolí místa bydliště;
- Mikroprostředí – rodina, přátelé.

2. 3. Život na vesnici a ve městě

Hlavním cílem mé diplomové práce je zjistit potenciaální rozdíly v životním stylu rodin žijících na vesnici a ve městě. Proto se v následující podkapitole zabývám právě těmito skutečnostmi.

Život na vesnici a ve městě byl vždy odlišný již od dob svého vzniku. Na venkově se obyvatelé zabývali zejména zemědělstvím a řemesly týkajícími se zemědělství. Tak zajišťovali zemědělské produkty pro obyvatele měst. Obyvatelé měst se naopak zaměřovali na produkci ostatních požitků. Avšak jak uvádí *Šindlářová* (1993), způsob života na venkově a ve městě prošel a prochází řadou proměn, díky kterým můžeme pozorovat tendence ke sbližování způsobu života na vesnici a ve městě. Např. spotřební funkci plní jak rodina z města, tak i z vesnice. Rodina z vesnice také ztrácí na významu v plnění hospodářských a výrobních funkcí.

V současnosti se často setkáváme se zásadním a těžko řešitelným problémem. Přestože vnímáme jasné a viditelné rozdíly města a vesnice, neexistuje jasná hranice mezi tím, co je město a co už vesnice. Pokud hledáme určitou definici těchto dvou pojmů, taktéž se setkáváme s nejasností. Neexistuje totiž ani konkrétní definice města a vesnice.

V následujících podkapitolách seznamuji čtenáře alespoň se základními informacemi o životě v těchto dvou odlišných lokalitách.

2. 3. 1. Vesnice

Vesnice je sídlo venkovského typu, které je tvořeno typickou nízkopodlažní zástavbou a převážně rodinnými domy, s málo vyvinutou uliční sítí. Je zde vysoký podíl zeleně. Vesnice se vyznačuje také tím, že jsou mezi obyvateli úzké sociální kontakty. Existuje zde dlouhodobá přirozená sociální kontrola a spoluúčast. Významná část obyvatelstva dojíždí do zaměstnání mimo sídlo. Převažuje zde zemědělství a primární výroba potravin.

(www.cs.wikipedia.org/wiki/Vesnice)

„V České republice je pojem **venkov** rozuměn jako protiklad města, tedy jako prostor mimo města. Historicky se městské právo sestávalo z řady privilegií a bylo udělováno králem, církví nebo šlechtou. V současné době nemůže získat statut města obec s méně než 3000 obyvateli, historicky však titul města mají i obce s méně než 1000 obyvatel.“

(www.urbanizace.wz.cz/bakule/22-definice-mesta)

Venkovská sídla se běžně v ČR vymezují hranicí 2000 obyvatel. Existují ovšem i sídla mající jednoznačně charakter venkova s více než 2000 obyvateli. Současně však existují také malá města, která mají méně než 2000 obyvatel, ale pro svou urbanistickou strukturu, architektonickou kvalitu či strukturu ekonomických činností jsou spíše městskými než venkovskými (www.rum.bf.jcu.cz/public/reg_rozvoj/Definice%20venkova.ppt).

Jak uvádějí Kraus, Poláčková (2001), život na vesnicích se v posledních desetiletích radikálně mění (viz tabulka číslo 1). Postupně se vyrovnává a sblíží se znaky měst. Děje se tak převážně díky masmédiím. Ta totiž zvyšují počet motivů, podnětů a situací působících na obyvatele vesnic. V poslední době slyšíme také časté diskuze o redukci hromadné dopravy na vesnicích. Tato skutečnost komplikuje vesničanům každodenní dojezd do zaměstnání, škol či různých volnočasových zařízení. Bez automobilu jsou tudíž lidé z těchto vesnic naprosto odtržení od okolního světa.

Prostředí vesnice má pozitivní vliv na chování dětí. Městské děti se totiž jeví jako drzejší, pohodlnější apod. než děti z vesnice. Děti a mládež z vesnice obecně způsobují méně výchovných problémů a mají lepší poměr ke škole, i když jejich výsledky jsou o něco horší než je tomu u dětí žijící ve městě. Co se totiž intelektových schopností týká a s nimi související výkonnosti ve škole, tak zde má městské prostředí na děti pozitivnější vliv (*Kraus, Poláčková, 2001*).

Rodinu na vesnici lze charakterizovat také tím, že je početnější než rodina žijící ve městě. Velikost rodin na vesnicích se však snižuje a očekává se, že tento sestup bude pokračovat i nadále. Zmenšování domácností vede ke zvyšování počtu domácností. Je to způsobeno hlavně tím, že vzrůstají počty jednočlenných domácností starých lidí (*Veselá, 1998*).

Podle *Šindlářové (1993)* zastává rodina žijící na vesnici velmi významnou funkci spočívající v náboženské výchově. Ačkoliv v posledních letech rodina nabízí dítěti spíše volnost výběru v tom smyslu, že si může zvolit do jaké míry se bude náboženského života zúčastňovat, ve výsledcích mého průzkumu se vyskytuje fakt, že část rodin žijících na vesnici vychovává své děti ve víře a nezůstává pouze u dodržování některých základních náboženských obřadů (např. křest), ale snaží se aktivně na děti působit (např. návštěvou bohoslužeb apod.). Jak dále uvádí *Šindlářová*, intenzita náboženského života se mj. odvíjí od kraje, ve kterém rodina žije. Je všeobecně známo, že více obyvatel hlásící se k víře žije na Moravě.

Na druhé straně se však už ani vesnici nevyhýbají problémy sociálně patologického rázu. Jak uvádí *Němec (2002)*, tak i v malých vesnicích existují problémy s drogami a kriminalitou. Objevují se samozřejmě i problémy v rodinách, které jsou často způsobeny nezaměstnaností jednoho nebo i více členů domácnosti.

2. 3. 2. Město

Podle www.cs.wikipedia.org/wiki/M%C4%9Bsto je „město sídelní geograficky vymezený útvar, pro který je charakteristický soubor znaků, jenž jej odlišuje od vesnice. Jsou to především relativní velikost ve srovnání s vesnicemi, vysoká hustota osídlení, kompaktnost a koncentrace zástavby, typická demografická, sociální a profesní struktura obyvatel (obvykle nepracují v zemědělství, ale naopak v obchodu, průmyslu, službách) a poskytování správních, vzdělávacích, obchodních a kulturních funkcí pro širší okolí.“

Dle výše uvedeného zdroje je „pro město také specifický **městský způsob života**, který je na rozdíl od venkovského více neosobní, anonymní a účelový. Obyvatelům měst klesá počet osobních vztahů a sociálních kontaktů, naopak roste počet profesionálních vztahů a fyzických kontaktů. Ve městech se také proto koncentrují sociálně patologické jevy jako zločinnost, prostituce, závislosti nebo rozpady manželství.“ Jak uvádí *Sak* (2000), např. postoj k drogám se mění s velikostí obce. S růstem lokality roste také liberálnost k drogám vyjadřující se názorem, že drogy patří k moderní společnosti.

Životní styl ve městě je typický především vyšší úrovní vzdělání obyvatel, větší intimitou soukromého života a povolání, ale také jiným způsobem trávení volného času. Jak jsem zmínila již výše, město je také místem větší koncentrace sociálně patologických jevů, např. sebevražednost, alkoholismus, toxikomanie, prostituce, kriminalita. Více se také u městského obyvatelstva vyskytují neurózy, psychózy a jiná onemocnění (*Veselá* 1998).

Ve městech se dále také ruší kontinuita mezigeneračního života. Dochází zde také ke snadnějšímu rozchodu manželů. Praktická a ekonomická pojítka rodiny jsou nahrazena nestálými emocionálními vztahy.

Z výše uvedených informací vyplývá, že rozdíly v životním stylu na vesnici a ve městě dozajista existují. Jak uvádí *Šindlářová* (1993), životní styl na vesnici má hlubší a starší tradice, ovšem v současnosti je označován mj. za zaostalý a namáhavý. Na druhé straně má ale mnohem blíže k přírodě a ke skutečným potřebám člověka. Dnešní doba ho spojuje s možností přežít celkovou krizi z neúměrného růstu produkce, z vyčerpání přírodních zdrojů a také z deziluze nad rozvratem společenských hodnot. Je však důležité navázat na takové tradice, které pomohou řešit společenské problémy. Autorka se dále zabývá otázkou, které tradice jsou v dnešní době ještě dostatečně životaschopné. Uvádí např. péči rodiny o staré členy, soudržnost rodiny, pracovitost, úctu k hodnotám, vliv náboženství na celkové mravy aj.

Na závěr této podkapitoly bych ještě ráda zmínila, že je důležité si uvědomit fakt, že rozdíly se projevují i ve spokojenosti s místem bydliště v rodinách žijících na vesnici a ve městě. Také touto otázkou se zabývám v praktické části mé diplomové práce.

Tabulka číslo 1: Shrnující charakteristika obou základních typů lokálního prostředí
(Kraus, Poláčková, 2001)

Město	Tradiční vesnice	Současná vesnice
Profesní rozmanitost	Jednoznačně převládající profese zemědělská	Profesní rozmanitost s dominancí zemědělství
Chybí neformální sociální kontrola (anonymita)	Existuje silná sociální kontrola	Sociální kontrola funguje, byť v omezené míře
Vztahy rodinné výrazně narušeny	Silné vazby rodinné v okruhu pokrevním i sousedském	Uvolněné svazky rodinné i sousedské
Různorodost v oblasti dělby rolí	Jasně vymezení rolí vzhledem k pohlaví, věku, sociální pozici	Různorodost v oblasti dělby rolí
Rozvinuté osvětové aspirace	Nedostatek osvětových aspirací	Aspirace především vzdělávací vzrostly
Povrchnost mezilidských vztahů (absence sousedství)	Výrazná sounáležitost, solidarita	Oslabování osobních neformálních vztahů
Výrazná různorodost výchovných vzorů	Tradicionalismus a pevnost vzorů	Různorodost vzorů, ale pomalejší akceptace
Výrazný institucionální podíl na výchově	Výrazná dominance rodiny ve výchově	Role výchovných institucí je omezenější
Dostupnost značného množství kulturních institucí	Kulturní život je organizován spontánně samotnými obyvateli (folklór)	Působení kulturních institucí je omezené
Rychlá reakce na společenské dění	Konzervatismus, setrvání na tradicích	Reakce na společenské dění je rychlejší pod vlivem médií

2. 4. Životní styl české rodiny 21. století pohledem výzkumů

Otázkou životního stylu současné rodiny se nedávno zabýval Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Proběhl totiž výzkum autorek Höhne, Kuchařové, Svobodové, Šťastné, Žáčkové. Výsledky tohoto průzkumu se zabývá *Kramulová (in Psychologie dnes 2010/10)*. Ačkoliv často slyšíme, že muž a žena by se měli o rodinné povinnosti (výchova dětí, péče o domácnost) dělit rovnoměrným dílem, z výzkumu vyplývá, že ve většině českých rodin se udržuje stále tradiční rozdělení rolí. Respondenti totiž zastávají názor, že muž by měl vydělávat peníze a žena by se měla starat o domácnost. Ženy však zároveň nejsou spokojeny s množstvím času, který věnuje jejich partner rodině.

Nejčastější složení české rodiny jsou rodiče se dvěma dětmi. Jedna pětina rodin má dítě jedno. Rodina jako instituce si i přes vysokou rozvodovost zachovává v žebříčku hodnot vysokou pozici. Avšak pro dnešní muže a ženy v reprodukčním věku je vedle rodiny důležitá také otázka peněz spojená se zajímavým zaměstnáním. Na život žijící v manželství mají muži a ženy poněkud rozdílné názory. Vdané ženy si více pochvalují zlepšení jejich finanční, materiální a bytové stránky. Na druhou stranu uvádějí, že sňatek jim brání v šanci získat zajímavou práci či pracovní postup. Také dále uvádí, že společná domácnost má negativní vliv na jejich společenské postavení. Tyto výsledky si autorky výzkumu vysvětlují hlavně tím, že s manželstvím přichází často i mateřství a některé ženy ho mohou cítit jako brzdu v profesním či společenském životě.

Ženatí muži naopak tvrdí, že mají méně financí na osobní spotřebu než tomu bylo za svobodna. Avšak založení rodiny jim nebrání v profesním či společenském růstu.

Dotazovaní měli dále odpovědět na otázku, jaký je ideální věk pro založení rodiny. Výsledky ukazují, že u mužů je to věk mezi 26 – 27 lety a u žen 25 let. Otázka týkající se **plánování rodičovství** se odvíjí mj. od dosaženého vzdělání partnerů. Prvorozené děti vysokoškolsky vzdělaných partnerů jsou téměř vždy plánované. Z výzkumu dále vyplývá, že až 76% svobodných párů spolu probírá plány týkající se rodičovství a počtu dětí. „Výzkumy ukazují, že založit stabilní rodinu je dnes cílem asi 80% Čechů“ (*Možný, 2008, s. 277*). Nejčastěji se objevují v plánech budoucích rodičů dvě děti. Výzkum ale dále ukazuje, že plány týkající se počtu dětí se mění většinou po narození prvního potomka a to směrem dolů. Důvody mohou mít zdravotní, finanční či časový ráz.

Výzkum poukazuje i na další skutečnost - **vysokoškoláci se snáze dohodnou**. Tzn., že vzdělanější páry spolu pravděpodobně efektivněji komunikují a více se shodují v obecných

postojích týkajících se koníčků, trávení volného času, výchovy a budoucího vzdělávání jejich dětí. Matky s vysokoškolským vzděláním tráví se svými dětmi také mnohem více času oproti tomu, kolik času věnují domácnosti. U žen s nižším vzděláním je to přesně naopak.

Na volnočasových aktivitách se nejčastěji shodnou rodiče malých dětí. Naopak nejméně společných aktivit mají rodiče po odchodu dětí z domu (objevuje se syndrom prázdného hnízda).

Čas strávený v zaměstnání se liší podle pohlaví respondentů. Zatímco muži tráví průměrně 47 hod. týdně v zaměstnání, u žen se tato doba zkracuje na 40 hod. za týden. Pokud se ale autorky výzkumu zaměřily na čas strávený prací v domácnosti a péčí o rodinu, objevuje se úplný opak. Ženy těmito činnostmi stráví téměř dvakrát tolik času než muži.

Zprávy zveřejňující **materiální stránku** českých rodin nejsou pozitivní. Z analýzy MPSV (z roku 2011) zkoumající příjmy a výdaje rodin vychází, že příjmy většiny domácností pokryjí jen nezbytné výdaje. Je to výsledek toho, že české rodiny mají nižší příjmy, ale vyšší výdaje za bydlení, výživu a dopravu. Podle agentury STEM si již v 54% českých rodin připravují každý měsíc rozpočet a plánují si, kolik a za co je možné utratit.

Z výzkumu dále vyplývá, že pokud už rodinám zůstanou nějaké volné finanční prostředky, raději je uloží do bank, než aby je utratili. Jelikož většinu příjmů rodiny utratí za již zmíněné „věci“, ubude jim možností investovat peníze do vzdělání, volného času, návštěv kulturních zařízení apod. České rodiny se také stále více zadlužují. Loni na konci března měly u bank úvěry, které nesplácely devadesát a více dnů, v celkové hodnotě 55,5 miliardy korun. Je to téměř třikrát více než v roce 2008. Celkem měly české domácnosti ke konci března loňského roku půjčeno od bank 1,033 biliónu korun (<http://www.novinky.cz/finance/233135-ceskym-rodinam-zbyva-na-utraceni-stale-mene.html>).

Střelec (2005) uvádí, že z výzkumů týkajících kvality vztahů mezi rodiči a dětmi ve funkčních rodinách vyplývá např. to, že oba rodiče své děti vnímají obdobně a mají také vůči nim téměř stejná očekávání. Pokud nemají rodiče šťastné manželství, dovedou se i přesto o děti zcela přirozeně starat. Rodiče také přiměřeně své děti oceňují z jejich úspěchy a podporují je v postupné nezávislosti.

Podle psycholožky Palovčíkové „...v českých rodinách postupně upadá vzájemná komunikace. Stále méně spolu mluví rodiče s dětmi, partneři mezi sebou, starší generace s mladší. Společné obědy a večeře, kde se probraly rodinné i nerodinné události, jsou stále vzácnější. Rodina se schází pravidelně snad jen u štědrovečerního stolu. Velký vliv na výše

zmíněné skutečnosti má podle psycholožky „především nedostatek času, vysoké životní tempo a obrovské množství informací, které se na člověka hrnou“.

(www.skola-radotin.cz/filemanager/files/file.php?file=7687).

2. 5. Zdravý a nezdravý životní styl

S životním stylem úzce souvisí **zdraví** jedince. Právě to, jaký životní styl jedinec upřednostňuje, se dřív nebo později projeví i na jeho zdraví.

Toto téma je v současnosti diskutováno veřejností i odborníky. Co si však můžeme pod těmito termíny představit?

WHO (Světová zdravotnická organizace) definuje zdraví jako „stav kompletní fyzické, mentální a sociální pohody, a nesestává se jen z absence nemoci nebo vady.“

(www.sestra.org/Zdrav%C3%AD)

Jednotlivé návody, jak „dodržovat **zdravý životní styl**“, se různí, ale snad všechny mají jedno společné – snaží se najít recept, jak být zdravý a cítit se příjemně.

Lékařské studie potvrzují, že životní styl je faktor, který nejvíce ovlivňuje naše zdraví – až z 80%. Dalších 20% je určeno zejména dědičností a zdravotní péčí.

Neexistuje samozřejmě jediný správný návod na dodržování zdravého životního stylu.

Možnosti a potřeby každého jednotlivce jsou odlišné. Zdravý životní styl je proto třeba posuzovat zejména s ohledem na fyzický i psychický stav, věk, pohlaví a momentální zdravotní stav člověka.

Existují však základní zásady zdravého životního stylu, kterými by se měli řídit všichni jedinci:

- a) pestrá a vyvážená strava;
- b) vhodná pohybová aktivita;
- c) vyvarování se užívání škodlivých látek i nadměrného pití alkoholu;
- d) dostatek spánku;
- e) optimismus a dobrá nálada;
- f) vyhýbání se stresu. (www.sportvital.cz/cz/k1,46-aktuality/c1215-jake-jsou-hlavni-zasady-zdraveho-zivotniho-stylu/)

Nedodržováním výše uvedených primárních zásad zdravého životního stylu může docházet ke vzniku tzv. civilizačních chorob.

Mezi tato onemocnění patří zejména srdečně – cévní nemoci, cukrovka 2. typu, nádorová onemocnění, vředová choroba žaludku a dvanáctníku, ale také některá nervová a psychická onemocnění. (www.well-ness.estranky.cz/)

Nešpor (1999, s. 46) říká, že „Česká republika drží světový rekord ve výskytu rakoviny tlustého střeva, což je nemoc prokazatelně související s nesprávnou výživou“. Jak dále uvádí, česká kuchyně má ještě z dob předminulého století takový druh stravy, který byl vhodnější pro těžce pracující zemědělce než pro duševně pracující. Podle mého názoru v dnešní době mechanizace a telekomunikace ubývá lidí pracujících fyzicky, a proto by se této skutečnosti měl podřídit i způsob stravování. Výše zmíněný autor dále uvádí problém týkající se zdravého stravování u dětí. Je důležité, aby děti tzv. našly zalíbení ve stravě bohaté na vitamíny, vlákninu apod. Proto by se mělo v jídelníčku objevovat více zeleniny a ovoce. Děti by měly mít zkušenost s tím, že zdravá strava může být také velmi chutná. Záleží hlavně na rodičích (většinou matkách), jak budou vynalézaví a tvořiví při úpravě těchto zdravých potravin.

V důsledku nezdravého životního stylu nemusí docházet „pouze“ ke zdravotním problémům, ale také k problémům společenského charakteru. Např. u jedince závislého na alkoholu či drogách mohou vznikat problémy týkající se i rodiny a širšího okruhu osob pohybujících se právě v blízkosti člověka se závislostí.

WHO ve své zprávě uvádí, že „každý rok předčasně skoná na následky svého nezdravého života 17 miliónů lidí na celém světě.“ (www.jaknato.txt.cz/clanky/2632/neradostna-perspektiva/)

2. 6. Vliv konzumního způsobu života na výchovu dětí

Protože v současnosti žije stále více lidí - potažmo rodin konzumním způsobem života, rozhodla jsem věnovat tomuto tématu následující podkapitulu.

Rodina je podle mého názoru nejdůležitějším a nejzásadnějším činitelem ovlivňujícím rozvoj osobnosti dítěte. V dnešní době je však na rodinu vyvíjen takový tlak ze stran masmédií, že je pro rodiče někdy velmi těžké tzv. ustát své výchovné zásady a nepodlehnout právě konzumnímu způsobu života při výchově svých dětí.

Termínu **konzumní způsob života** se užívá od druhé poloviny dvacátého století. Vyznačuje se spotřebou jako programem spolu se zábavou. Základem konzumní společnosti jsou masmédiá sdělující lidem to, co je nového na trhu, na co se těšit a jak žít. Bohužel v dnešní době upadá ve společnosti tvůrčí přístup k životu směřující k vytváření hodnot, práce, radosti z vykonané činnosti apod. *Mühlpachr* (2011).

2. 6. 1. Masmédia a jejich vliv na celkový vývoj dětí

Jak vyplývá z výše uvedeného, **masmédiá** tvoří jakýsi základ a podporu pro působení konzumního způsobu života. Masmédia jsou samozřejmě důležitá pro fungování společnosti a v dnešní době si bez nich už snad ani nedokáže člověk z „moderního světa“ představit každodenní život.

Děti z ČR začínají prožívat u televize stále více času. „Podle výsledků výzkumu společnosti Atmedia strávily loni děti ve věku od čtyř do čtrnácti let u televizoru denně dvě hodiny. Před pěti lety to bylo o třináct minut méně.“ (www.novinky.cz/kultura/256336-reinkarnace-vecernicka-se-zatim-nezdarila.html)

Janoušek, Slaměník in Výrost, Slaměník (1998, s. 129) rozdělují **média** na dvě skupiny – **tisk** a **elektronická média** (televize, internet apod.).

Média obecně vystupují v některých rodinách jako náhrada živé komunikace. Např. pohádky už nevypráví rodiče či prarodiče, ale CD přehrávač. Vztahy mezi lidmi se dostávají do materiální roviny. Láska k dítěti je kolikrát vyjadřována ze strany rodičů koupí počítače či jiného elektronického výrobku, nikoli procházkou či povídáním.

V *Pedagogickém slovníku* (2003) jsou média definována jako prostředky, kterými se realizuje masová sociální komunikace a vymezuje se tím, že přenášené sdělení přijímají velká, anonymní a heterogenní seskupení adresátů, kdy zpětná vazba mezi adresátem a zdrojem je zpožděná.

Jůva (1999, s. 98) říká, že „hromadné sdělovací prostředky informují a tím i vychovávají, a to daleko intenzivněji, sugestivněji a účinněji než většina prostředků tradičních.“

Odborníci uvádějí, že nejčastější masmédiá dnešní doby, se kterými se (nejenom) děti setkávají, je televize a počítač, proto se budu těmito médii zabývat i v následující podkapitole. *Trpišovská, Vacínová* (2007) uvádějí obecné základní role médií do níže uvedených úkolů:

- Dohled nad společensko-kulturním prostředím;
- Vysvětlení problémů;
- Zprostředkování dialogu více stranám;
- Být mechanismem nutícím zodpovědné osoby být odpovědnými;
- Umožnit občanům participaci na veřejném životě;
- Snažit se narušovat každodenní rutinu.

Do jaké míry je však důležité, aby média ovlivňovala výchovu dětí? Není to určitě jednoduchá otázka a existuje řada zastánců i odpůrců vyjadřujících se k této problematice. Např. známá psychologka J. Prekopová (*in Trpišovská, Vacínová, 2007, s. 114*) zastává názor, že televize „narušuje rodinné vztahy, potlačuje vliv kultury a ovlivňuje postoj k hodnotám“.

Dále autorky citují amerického profesora Wrighta, který na druhé straně zastává názor, že hraní akčních her na PC je zdravé a to zvláště pro adolescenty. Odůvodňuje to tím, že díky hře se dostává jedinec do rolí a situací, které ho v běžném životě nepotkají a do kterých by se třeba ani neodvážil jít.

Janoušek, Slaměník in Výrost, Slaměník (1998) uvádějí, že „masové komunikační prostředky ovlivňují lidskou psychiku a sociální chování lidí, a zároveň se jim přizpůsobují. Jak uvádějí *Trpišovská, Vacínová* (2007), nejvíce ovlivnitelnými jsou právě malé děti ve věku do dvanácti let. Takto staré děti totiž ještě nedovedou dobře odlišit reálnou a symbolickou rovinu obsahu. Nejvíce se tato skutečnost objevuje u již zmíněných médií jako je **televize a počítačové hry**.

Jak uvádí *Vágnerová* (2000), děti mladšího školního věku upřednostňují vizuální média. Vizuální prezentace příběhu se více podobá skutečnosti a dítě jej také jako skutečný vnímá. Násilí, které dítě ve vizuálním příběhu vnímá, může fungovat jako příklad k podobnému chování. Média jsou také určitými socializačními prostředky.

Jaká jsou opravdová rizika sledování televize či používání počítače?

O **negativních vlastnostech televize** se zmiňují *Trpišovská, Vacínová* (2007), patří sem nevhodný až rizikový obsah některých pořadů, absence soustředěnosti, pasivita, manipulativnost – zde zdůrazňují, že této negativní vlastnosti si lze všimnout hlavně u mladších dětí, které jsou např. snadno zmanipulovatelné reklamou.

Autorky dále uvádějí (s. 115): „Z různých studií jasně vyplývá, že televizní násilí na dítě je o to vyšší, oč je nižší zájem rodičů o potřeby svého dítěte.“ Televizní násilí však nepůsobí na každého jedince stejně. Důležitou roli hraje především výchovné (ne)působení rodičů. Agresivní chování dítěte samozřejmě roste spolu s nevhodnou výchovou.

V praxi se však setkáváme i s opačnou skutečností. Rodiče chtějí své dítě za každou cenu tzv. uchránit před nástrahami násilného a vulgarizovaného vysílání televize, a proto povolují dítěti sledovat pouze naučné pořady a nebo televizi doma nemají vůbec. Takové dítě se může mezi svými vrstevníky cítit separované, protože není schopno se zapojovat do debat týkající se zhlédnutých televizních pořadů. V obou zmíněných případech se může objevovat určitá agrese.

Autorky zařazují mezi **nejčastější rizika při sledování televize** následující skutečnosti: identifikaci dítěte s nevhodným vzorem (celebrita, filmová postava apod.), dále jsou to zdravotní potíže – bolest hlavy, zad a nespavost.

Také uvádějí nejčastější projevy tzv. „televizního dítěte“:

- Špatné vyjadřování dítěte – v důsledku jednosměrné komunikace trávící dlouhé hodiny;
- Narušená schopnost navázání běžných sociálních vztahů;
- Nejistota dítěte spojená s „nudou“ ;
- Omezená schopnost koncentrace, netrpělivost, nedostatek vytrvalosti, pozorného naslouchání či snížená způsobilost k učení;
- Hyperaktivnost – dítě požaduje okamžité uspokojení svých potřeb a rychlé řešení problémů;

V oblasti komunikace má dozajista v dnešní době velký význam i **internet a počítač** vůbec. Využívají jej téměř všechny věkové kategorie. Díky internetu získáváme rychlé a rozličné informace z celého světa. Ve většině průměrných rodin z ČR je používání počítače a internetu naprosto běžnou záležitostí. Osobní počítač v současnosti z velké míry ovlivňuje trávení volného času dětí a mládeže nejenom u nás, ale i ve světě.

Některé děti tráví u počítačových her i několik hodin denně. Psycholog *Jindřich Urban (in Psychologie dnes 2010/6)* však radí, „aby děti do sedmi let nehrály déle jak třicet minut denně, děti od osmi do devíti let maximálně tři čtvrtě hodiny denně a děti ve věku deset a více let maximálně hodinu“.

Dle *Trpišovské, Vacínové (2007)* mohou díky jednoduchosti ovládání v dnešní době využívat počítač děti již před čtvrtým rokem života. Existuje totiž velké množství programů se zábavným či naučným obsahem, přizpůsobených jedincům každého věku. Děti se již od útlého věku učí pracovat s počítačem nejenom doma či ve volnočasových aktivitách, ale i ve škole. Bohužel jsou však s užíváním tohoto média spojena i určitá rizika ohrožující zdravý psychický a vůbec celkový vývoj.

Mezi **nejčastější zdravotní rizika** při dlouhodobém a intenzivním užívání počítače patří zrakové vady a potíže s páteří. *Nešpor (1999)* uvádí také bolesti hlavy a potíže v oblasti zápěstí. *Trpišovská, Vacínová (2007)* uvádějí, že při nadměrném používání počítače dětmi dochází také k negativnímu působení v oblasti psychiky.

V tomto případě se jedná hlavně o počítačové hry, a to především akčního rázu. Při těchto hrách se stává dítě aktivním účastníkem páchajícím násilnosti či utrpení. Dle *Nešpora (1999)* mají psychologové i lékaři důkazy, že násilí přispívá k růstu zločinnosti.

Podle psycholožky *Palovčíkové* počítačové hry snižují komunikaci mezi dětmi a rodiči (www.skola-radotin.cz/filemanager/files/file.php?file=7687).

Jako u sledování televize, tak i u počítače platí, že nejvíce je ohrožena věková skupina dětí do dvanácti let, které ještě dobře nedokáží rozeznat realitu od fikce a domnívají se, že to co platí v počítačové hře, platí i v reálném životě. Akční hry podporují v dětech také již zmíněnou agresivitu. Existují ovšem i hry rozvíjející myšlení dítěte. Jak uvádí *Martin Kaliba (in Psychologie dnes 2011/1)*, určitou inspirací pro rodiče a vychovatele mohou být hry týkající se multikulturních záležitostí, hry proti domácímu násilí, šikaně nebo hry nacvičující různé životní situace. Je proto důležité, aby rodiče a pedagogové tyto hry dětem přiblížili.

Používání počítače a hraní počítačových her u dětí mladšího školního věku je velmi oblíbené. Vyplývá to také z *průzkumu Tomáše Čecha*, který jej provedl na vzorku 863 dětí v různých brněnských základních a zvláštních školách. Třetí nejoblíbenější činností dětí ve volném čase je právě výše zmiňovaná aktivita.

(www.fce.vutbr.cz/SPV/huv/doplnujiciStudium/071_volny_cas_deti.doc)

Internet se vyznačuje mj. svou pestrostí, která může pro dítě znamenat také velké riziko. Díky snadné přístupnosti a anonymitě se dítě dostává kolikrát do styku s násilím, sexem apod. Důsledky těchto skutečností se mohou objevit v podobě různé trestné činnosti (obtěžování pedofilem prostřednictvím chatu apod.) *Vacínová, Trpišovská* (2007).

Pokud mluvíme o negativních vlivech televize i počítače, je vždycky velmi důležité si uvědomit, že jsou to právě dospělí, kteří určují dětem hranice všech možností, a to nejenom skutečností týkajících se sledování televize či používání počítače. Je důležité výchovně působit na dítě tak, aby nedocházelo k převaze negativních účinků televize a PC (internetu) na jeho rozvoj psychiky a celkové osobnosti vůbec. Proto záleží hlavně na rodičích, jak se k tomuto problému dnešní doby postaví a nakolik oni sami dovolí, aby se stala tato média pro jejich dítě nebezpečná. Jak radí *Nešpor* (1999, s. 39) rodičům a pedagogům, „pomozte dítěti si uvědomit, že sezení u počítače není cílem, ale prostředkem“.

Trpišovská, Vacínová (2007) zveřejňují analýzu P. Saka z roku 1997. Autor provedl průzkum vztahu mezi mediálními aktivitami a vzdělanostní úrovní jedinců. V tabulce číslo 2 uvádím pro zajímavost výsledky této analýzy. Jelikož v roce 1997 nebyl zdaleka tak rozšířeným médiem internet a počítač, dá se předpokládat, že v současnosti se doba strávená u těchto médií rapidně zvyšuje.

Tabulka číslo 2: Objem času věnovaný aktivitám ve vzdělanostních skupinách (hodiny):

(Sak in Trpišovská, Vacínová, 2007)

	Základní vzdělání	Bez maturity	Středoškolské vzdělání	Vysokoškolské vzdělání
Poslech rozhlasu	13,03	16,85	17,30	11,40
Sledování televize	18,51	18,93	14,95	12,90
Četba deníků	2,66	3,61	4,08	4,39
Četba časopisů	3,33	4,10	4,05	2,49
Četba odborných časopisů	1,11	1,59	2,31	2,81
Četba beletrie	3,70	2,36	5,60	4,91
Četba odborné literatury	2,48	1,21	4,05	4,73
Internet	0,60	0,20	1,63	1,79
Činnosti s počítačem	5,15	4,86	12,71	15,94

2. 7. Volný čas

Volný čas je důležitým a významným ukazatelem životního stylu, a proto následující podkapitolu věnuji právě tomuto činiteli.

Jak uvádí *Marhounová* (1996, s. 61), „využití volného času vypovídá velmi mnoho o hodnotové orientaci člověka“. Co ovšem obnáší pojem volný čas?

Existuje několik definic, podstata však zůstává stejná.

„Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění“

(*Průcha a kol. in Pávková a kol., 2002, s. 13*).

Dle *Pávkové a kol.* (2002) si pod pojmem volný čas můžeme představit např. tyto skutečnosti: odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolnictví apod.

Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (spánek, hygiena atd.). Z hlediska volného času dětí se do volného času nezapočítává doba strávená ve vyučování a činnostmi se vzděláváním spojenými, sebeobsluha apod. Volný čas je tedy doba, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro sebeurčující a sebeutvářející činnosti.

2. 7. 1. Volný čas ve výchově dětí

Důležitým, ale zároveň i velmi těžkým úkolem pro rodiče a pedagogy je vytvářet pro děti takové podmínky k trávení jejich volného času, aby docházelo k pozitivnímu ovlivňování rozvoje jejich osobnosti. Samozřejmě se vždy musí brát ohled na věk dítěte a na jeho mentální i sociální vyspělost. Prostředí, ve kterém dítě tráví volný čas, je různorodé. Je to např. domov, škola, ale také různé společenské instituce a organizace. Hodně dětí, a to převážně žijících na vesnici, prožívá svůj volný čas venku a často bez dohledu (dokonce i bez zájmu) dospělých osob. Tím je ohrožena nejenom bezpečnost dětí, ale také jejich výchova *Pávková (2002)*.

„Rodina je pro dítě primární sociální skupinou, jež na něj působí svou výchovou“ (*Trpišovská, Vacínová, 2007, s. 107*). Je ale zřejmé, že samotná rodina nemůže uspokojit potřeby dítěte v jeho volném čase. Proto je důležité fungování různých volnočasových zařízení (DDM, ZUŠ apod.) zabývajících se rozličnými zájmovými aktivitami.

V současnosti se stále více potýkáme s nevhodným způsobem trávení volného času dětí a mládeže. Tento nevhodný způsob s sebou přináší řadu výchovně vzdělávacích problémů – drobné poruchy chování, ale také kriminalita.

Volnočasové aktivity jsou často spojovány s médii a přirozené prostředí je vytěsňováno právě mediálním prostředím. Proto by si hlavně rodiče měli uvědomit fakt, že by u jejich dítěte mělo ve volném čase dojít k naplnění stránky estetické, vědomostní i pohybové. Zájmové aktivity by měly být pestré a založené na kvalitních vztazích.

Podle průzkumu projektu *Není nám to jedno*, který proběhl v roce 2010 a kterého se zúčastnilo více než 1500 českých dětí ve věku 6 – 16 let, se třetina z nich ve svém volném čase nudí. Také se ukázalo, že životní styl dětí se za posledních pět let zhoršil. Téměř třetina školáků (31%) nenavštěvuje žádný zájmový kroužek, u televize tráví svůj volný čas 43% dotazovaných dětí a u počítačových her či na internetu 30% dětí.

Důvodem nenavštěvování zájmového kroužku je pro dotazované děti hlavně nedostatek času, náročné dojíždění (převážně pro děti z vesnice) a také vysoká cena zájmových aktivit. Autoři výzkumu dále uvádějí, že velká část dětí jednoduše nemá o žádný kroužek zájem.

Výsledky týkající se stravování dětí poukazují na fakt, že i přes osvětovou činnost v oblasti zdravé výživy pouze 30% dětí konzumuje denně ovoce. Zeleninu jí denně pouhých 19% dětí. Avšak hamburger nebo hranolky konzumuje alespoň jednou týdně 32% dětí mladších deseti let.

Pro dítě je také velmi důležitý kontakt s rodiči. Ideální by bylo, kdyby se každý den sešla rodina u večeře a tam probrala celý den. Z průzkumu však vyplývá, že takové společné stolování zažívá pouhých 33% dětí. Dalších 21% dětí uvedlo, že se s rodiči stýká u společného jídla pouze o víkendu. (Také ve svém průzkumu se zabývám otázkou společného stolování. Viz 4. kapitola.) Jak uvádí psycholožka K. Beerová, společně strávený čas rodiny při jídle má kladný vliv na vytváření její pospolitosti a důvěry.

Průzkum zohledňoval fakt, zda dítě žije ve městě nebo na vesnici, zda je chlapec či dívka a do jaké věkové kategorie spadá.

(www.trendyzdravi.cz/rodina/tretina-ceskych-deti-se-ve-volnem-case-nudi.html)

Volným časem a způsobem jeho trávení se zabýval ve svém výzkumu také Tomáš Čech, o němž jsem se již zmínila v podkapitole 2. 6. 1. Jeho výsledky ukazují, že mezi nejoblíbenější činnosti ve volném čase dětí mladšího školního věku brněnských škol patří pobyt venku s kamarády (25%), často bez konkrétního a smysluplného cíle. Chlapci dále preferují sport a pohybové aktivity (29%), následuje práce na počítači (22%). Významná je pro děti také hra (13%). Sledování televize preferuje 7% dotazovaných dětí. Autor výzkumu poukazuje na zajímavý fakt, a to sice, že nejoblíbenější aktivity dětí ve volném čase nebývají zároveň nejčastějšími. Např. sledování televize jako nejoblíbenější činnosti figuruje až na pátém místě, zatímco u nejvyhledávanější činnosti (co do četnosti) se objevuje na místě prvním. Autor si vysvětluje tento fakt snadnou přístupností televizoru v téměř každé domácnosti.

2. 7. 2. Volný čas na vesnici a ve městě

Dle Šindlářové (1993) mají **lidé žijící na venkově** méně volného času než ostatní populace. Důvody v nerovnoměrnosti pracovní doby a volného času vidí hlavně ve špatné dostupnosti služeb různého typu. Z tohoto důvodu, jak uvádí Veselá (1998), se obyvatelé vesnice orientují více na domov a na sousedské a rodinné kontakty.

Veselá (1998) uvádí, že pro obyvatele vesnice obvykle ustupuje volný čas jako životní hodnota předmětům dlouhodobé spotřeby. Starší generace se vyznačuje tím, že volnému času nepřisuzuje přílišnou hodnotu. Lidé staršího věku se zaměřují na domácí práce a na práce v hospodářství. Pro mladší generaci je naopak náplň volného času důležitá.

Co se týká volného času dětí žijících na vesnici, jsou oproti dětem z města v nevýhodě. Pokud totiž chtějí navštěvovat nějaký zájmový kroužek, musejí většinou dojíždět do blízkého okolí. Dojíždění je často problematické z důvodu bezpečnosti, financí, nedostatečné hromadné dopravy apod.

Život ve městě je spojen s řadou výhod v podobě možností trávení volného času dětí, mládeže i dospělých. Toto místo umožňuje neformální individuální i skupinové zájmové činnosti. Při zájmových aktivitách, které uskutečňují instituce, se mohou děti spolu setkávat a vytvářet tak vzájemné kontakty. Zároveň jsou chráněny před riziky – zdravotními, bezpečnostními, sociálními i výchovnými. Je však vždy důležité pamatovat na to, že město skýtá mnohem více nástrah v podobě již zmíněných sociálně patologických jevů než vesnické prostředí, a to vzhledem ke své anonymitě a odtážitosti sociálních vztahů. (Hofbauer, 2004)

3. DĚTI MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU A JEJICH VÝCHOVA

„Pro život člověka je rozhodující láska.“

Jiřina Prekopová

Protože se ve své práci zabývám životním stylem rodin s dětmi mladšího školního věku, v poslední kapitole teoretické části diplomové práce seznamuji čtenáře právě s tímto s vývojovým obdobím v životě člověka. Popisuji vývoj osobnosti po stránce tělesné, psychické i sociální a zabývám se také výchovou dítěte.

Křivohlavý (1997, s. 114) říká, že „jedním z nejcharakterističtějších znaků dětství je dětská zvědavost“. Děti se neustále zajímají o všechno, co je jiné. Dospělý člověk se kolikrát pozastavuje nad tím, jak o všem děti v tomto věku uvažují a jakým způsobem přemýšlejí. Děti vidí svět daleko fantastičtěji a magičtěji než dospělý. „Život je pro ně dobrodružstvím...“

3. 1. Obecná charakteristika

V odborné literatuře existuje množství definic mladšího školního věku. Většinou se však liší pouze jiným názvem či danými věkovými hranicemi v rámci tohoto období.

Níže pro příklad uvádím alespoň několik definic od různých autorů:

Váagnerová (2000) rozděluje školní věk na tři fáze:

- **Raný školní věk**, který začíná nástupem do školy, tj. 6-7 let a trvá do 8-9 let. Charakterizuje jej změnou životní situace a různými vývojovými změnami projevujícími se především ve vztahu ke škole;
- **Střední školní věk** trvá od 8-9 let až do 11-12 let – nástupem na druhý stupeň základní školy. Změny, ke kterým dochází v tomto období, jsou podmíněny sociálně i biologicky. Autorka mluví o „přípravě na dobu dospívání“.
- **Starší školní věk - pubescence** začíná nástupem na druhý stupeň základní školy a trvá až do jeho ukončení, tzn. přibližně do 15 let.

Langmeier, Krejčířová (2006) charakterizují mladší školní období jako životní etapu jedince od 6-7 let (nástupem do školy) končící v 11-12 letech, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy. Na konci tohoto období se projevují první známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy.

Mertin (2011) vyznačuje období mezi 6 – 12 lety jako mladší školní věk.

Podle *Kurice* (2001) období školního dětství zahrnuje pět ročníků základní školy – tedy časové období od 6 – 7 let do 10 – 11 let. Začíná vstupem do školy a končí začátkem prepuberty.

Obecně lze říci, že dítě v období mladšího školního věku prožívá nejstabilnější období svého života narozdíl od období předchozího předškolního věku a následné puberty. (*Vágnerová*, 2000).

3. 2. Nástup do školy – školní zralost a školní připravenost

Vágnerová (2000) říká, že pro dítě je nástup do školy asi nejvýznamnějším sociálním mezníkem období mladšího školního věku.

Vstupem do základní školy dochází k výraznější změně v organizaci času než předcházející navštěvování mateřské školy. Do této doby bylo dítě většinou zvyklé pouze na hru, ale první třída pro něj znamená jakýsi předěl a pozvolné začleňování do světa dospělých. Dítě plní více úkolů v určitém daném termínu, bez ohledu na to, jestli se mu chce, nebo ne.

Kuric (2001) připomíná, že místo egocentrického chování se po dítěti také vyžaduje spoluúčast na životě třídního kolektivu, vzájemná pomoc a iniciativnost v organizovaných činnostech.

Na druhé straně se mu však nástupem do školy rozšiřují i jeho možnosti např. v trávení volného času (*Mertin*, 2011).

Dítě nástupem do školy přijímá novou roli „školáka – žáka“, která mu přináší vyšší sociální prestiž. Jak uvádí psychologové (např. *Vágnerová*, 2000, *Kuric*, 2001), důležitým předpokladem je pro vstup do školy a následné zvládnutí školních povinností tzv. **školní zralost a školní připravenost**. Jak uvádí *Vágnerová* (2000), doba nástupu do školy není stanovena náhodně. U dítěte ve věku 6 – 7 let dochází k různým vývojovým změnám, které

jsou podmíněny právě zráním a učením. Důležitými kompetencemi potřebnými k přijatelnému zvládnutí školních požadavků jsou právě výše zmíněné dvě skupiny – školní zralost a připravenost.

Školní zralost je chápána jako vyspělost dítěte po stránce fyzické, psychické i sociální. Hlavním ukazatelem zralosti je úroveň CNS dítěte, prostřednictvím níž dochází k celkové reaktivitě a odolnosti vůči zátěži (Vágnerová, 2000).

Kuric (2001) mluví o čtyřech základních stránkách školní zralosti, které musí být komplexně splněny:

- **Tělesná stránka** – základní kritéria výšky a hmotnosti, ustupuje tuková vrstva a síla svalstvo, tím se zlepšuje motorika dítěte a jeho celková tělesná výkonnost. Tělesná síla a obratnost hraje u dětí důležitou roli v postavení ve skupině;
- **Intelektuální stránka** – způsobilost získávat nové poznatky, chápat pojmy, schopnost soustředit se na vyučovací proces a být v něm aktivní. Dále by mělo dítě ovládat přiměřené množství slov, správnou výslovnost a schopnost souvislého vyjadřování;
- **Sociální a morální stránka** – schopnost být daný čas bez matky a domácího prostředí. Požaduje se určitý stupeň sociálního citění a mravního vědomí;
- **Pracovně-motivační stránka** – dítě musí převzít pracovní úkoly, setrvat v nich a pochopit, že učení je potřebné pro život člověka.

Školní připravenost Vágnerová (2000) chápe jako kompetence rozvíjející se učením. Tyto kompetence jsou závislé na specifické sociální zkušenosti. V rámci školní připravenosti jsou důležité tyto dvě základní skutečnosti:

- **Hodnota a smysl školního vzdělávání** – děti přejímají postoj ke škole většinou podle vzoru svých rodičů, a proto je velmi důležité, aby rodiče o škole mluvili kladně a měli také pozitivní vztah ke vzdělávání. Je dobré, pokud se i sami rodiče aktivně zabývají vzděláváním a zájmem o kulturu, sport či jinou aktivitu. Tímto způsobem dávají dobrý příklad i svým dětem. Pokud totiž dítě nechápe smysl školního vzdělávání, stává se pro něj škola zbytečnou povinností a respektuje ji pouze formálně;
- **Sociální připravenost** – při nástupu do školy musí dítě umět rozlišovat různé role a chování, které je s nimi spojeno. Dítě by mělo vědět, jak se má chovat k učiteli, tzn. respektovat autoritu. Pro adaptaci je také důležitá úroveň verbální komunikace. Aby totiž dítě zvládlo výuku, musí nejprve dobře znát vyučovací jazyk. Nedostatek nebo

porucha řeči zhoršuje pozici dítěte ve třídě a zatěžuje také jeho vztah s učitelem. Neopomenutelná složka sociální připravenosti je také schopnost respektovat běžné normy chování. Dítě musí samozřejmě tyto normy nejprve znát a pak je dodržovat. Pro dítě je velmi obtížné, pokud rodina nedodržuje obecně platné společenské normy chování. Za těchto okolností totiž neví, jak se má chovat.

3.3. Tělesný a motorický vývoj mladšího školáka

Jak jsem již zmínila výše, určitý tělesný a motorický stav dítěte je jedním z předpokladů nástupu na základní školu. Celková konstituce dětského těla však ovlivňuje i sebehodnocení jedince. Jak uvádějí *Langmeier, Krejčířová* (2006), postavení dítěte ve skupině z velké části ovlivňuje právě tělesná síla a obratnost. Např. malí nebo slabí chlapci bývají někdy samotáři a nezapojují se do kolektivních her apod. Dítě totiž dokáže již v tomto věku vnímat své nezdary, které jsou viditelné převážně z poměrování svých vlastních sil se silami ostatních vrstevníků. Je proto velmi důležité pozitivní působení rodičů a pedagogů, kteří mohou dítěti vysvětlit, že má jiné přednosti např. v podobě školní úspěšnosti, volnočasové aktivitě apod. Podle mého názoru je důležitá podpora dítěte v té aktivitě, která mu jde a má z ní radost. Rozhodně není dobré dítěti vytýkat jeho neobratnost, protože se mohou objevit až neurotické poruchy pramenící právě z těchto jeho nedostatků.

- **Tělesný vývoj**

Jak uvádějí *Langmeier, Krejčířová* (2006), na začátku školní docházky se ještě může u některých dětí vyskytovat určitá tělesná disharmonie a zrychlený růst těla i hmotnosti, avšak kolem osmého roku dítěte obvykle dochází ke zpomalení tohoto růstu. Samozřejmě se mohou vyskytnout individuální rozdíly mezi jedinci, do kterých se započítává i rozdíl mezi pohlavím. U děvčat lze totiž pozorovat ve vývoji větší zrychlení než u chlapců. *Říčan* (2006) uvádí, že průměrný chlapec vyrostе během období mladšího školního věku v průměru o dvacet osm centimetrů. Dívka je přibližně o centimetr vyšší. Na váze chlapec přibere v průměru o patnáct kilogramů a dívka je pouze o půl kilogramu těžší. Má ovšem již širší pánev a více podkožního tuku než chlapec.

Langmeier, Krejčířová (2006) uvádějí, že kolem sedmi let začínají děti růst trvalé zuby. *Říčan (2006)* dodává, že ve spojitosti s výměnou chrupu dochází ke změně postavení čelistí a spodní části tvaru obličeje.

Dále autor uvádí, že také roste ještě mozek, tudíž se zvyšuje jeho hmotnost, avšak kolem desátého roku se růst zpomaluje. I nadále se však zdokonalují spojení mezi jeho buňkami a to až do jedenadvaceti let.

V tomto období je velmi obdivuhodná celková výkonnost dětského organismu. I když dítě neumí ještě dostatečně dobře hospodařit se svými silami a snadno se vyčerpá, má neobyčejně rychlou regeneraci sil.

- **Motorický vývoj**

Langmeier, Krejčířová (2006) píše, že u dítěte mladšího školního věku dochází k účelnějším, přesnějším, rychlejším a koordinovanějším pohybům než tomu bylo v předcházejícím vývojovém období. Celkově můžeme hovořit o zlepšení v oblasti jemné i hrubé motoriky.

U dítěte dochází ke zdokonalování činnosti svalů a ke zvětšování pohyblivosti kloubů. *Říčan (2006)* doplňuje, že pohyby vykonávané velkými svaly jsou tudíž již obratné. Děti proto mají větší zájem o pohybové aktivity. Dokáží skákat přes švihadlo, jezdit na kole a házet míčem. Pohyb je pro dítě v tomto věku velmi důležitý a významný a měl by být součástí každého školáckova dne. Pohybové aktivity jsou závislé na motivaci, která je ovšem ovlivněna mj. i samotným výkonem dítěte. Tak se dostáváme do jakéhosi začarovaného kruhu. Bezpochyby je namístě již výše zmiňované dostatečné povzbuzování ze strany dospělých.

Pohyby vykonávané drobnými svaly jsou ale ještě nepřesné, mj. také proto, že se dotváří koordinace mezi zrakem a jemnými pohyby prstů. Na této skutečnosti je závislý i výkon při psaní a kreslení. Nejprve jsou pohyby při praktické činnosti soustředěny do ramenního a loketního kloubu a teprve až delší cvik vede k jemnější koordinaci pohybů zápěstí a prstů.

(*Langmeier, Krejčířová, 2006*).

3. 4. Rozvoj kognitivních procesů mladšího školáka

Také u kognitivních procesů dochází v období mladšího školního věku k rozvoji. „V období raného školního věku začínají děti uvažovat jiným způsobem než dřív.“

(Vágnerová, 2000, s. 148) Dále autorka uvádí, že se v **myšlení** dítěte objevují vývojově podmíněné změny umožňující zvládnout nároky učiva. Piaget nazývá toto období fází konkrétních logických operací. Dítě totiž už dokáže respektovat základní zákony logiky a také konkrétní realitu. Tento vývojový pokrok je významně ovlivněn učením. Proces učení je v tomto období již plánovitý, což je základní požadavek ve školním vyučování. Se zvyšujícím se věkem roste také složitost učení. Dítě si také osvojuje komplikovanější strategie.

Na počátku školní docházky pomáhají dětskému uvažování názorné pomůcky a možnost ověřit si výklad učitele na nějakém konkrétním příkladu. Dítě je schopno tzv. **decentrace**, což vysvětluje Vágnerová (2000) jako odpoutání z vázanosti na zjevné nápadnosti a osobně atraktivní vlastnosti reality. Další schopností v myšlení dítěte je **konzervace**. Tato schopnost spočívá v pochopení trvalosti podstaty určitého objektu či množiny objektů, přestože se jejich vnější vzhled mění. Poslední velmi významný znak logického myšlení, který Vágnerová uvádí, je pochopení vratnosti – čili **reverzibility** různých proměn. Dítě už ví, že určitá změna nemusí být vždy chápána jako nezvratná a definitivní. Vágnerová (2000) to uvádí na příkladu: Dítě si je vědomo toho, že když něčeho ubereme, situace se změní. Ví ale také to, že pokud to samé vrátíme, nastane zase stejná situace jako předtím.

Změna uvažování dětí v tomto období se projevuje také v úvahách o jiných lidech. Dítě si je vědomo toho, že každý člověk má více rolí, může se různě chovat vzhledem k určitým důvodům a má také rozlišné potřeby. Dítě dokáže také odhadnout, jak se jeho chování jeví druhým lidem.

S myšlením je úzce spjata mj. i **řeč**. Jak uvádí Kuric (2001, s. 79), „vyšší logické formy myšlení mohou vzniknout jen na základě řeči“. S nástupem do školy je spojeno také její zdokonalování. Během prvního ročníku většinou mizí dyslalie. Můžeme si také všimnout, že školák se vyjadřuje ve složitějších a delších větách obsahujících bohatější slovní zásobu bez výrazných gramatických nedostatků (Langmeier, Krejčířová, 2006). Řeč je základním komunikačním prostředkem a je velmi důležitá i při samotném osvojování poznatků z okolního světa, školu nevyjímaje. Pro správnou výslovnost, slovní zásobu a další skutečnosti spojené s řečí je samozřejmě důležitý způsob verbální komunikace v rodině.

Paměť školáka se z víceméně bezděčné mění na záměrnou. Také lze zaznamenat větší rozsah a rychlost zapamatovaných údajů. Tento vzestup je dán z velké části zájmem samotného dítěte. Paměť žáka se totiž procvičuje a vyvíjí neustálým osvojováním si poznatků (Kuric, 2001). Podle Langmeiera, Krejčířové (2006) začínají děti kolem sedmého roku používat paměťovou strategii, která jim pomáhá právě při osvojování si znalostí. Zlepšuje se jak paměť krátkodobá, tak i dlouhodobá. A také paměť logická a mechanická.

Jak uvádí Kuric (2001), vzhledem k účasti ve vyučování začíná být i **vnímání** žáků organizované a řízené. Dítě všechno kolem sebe důkladně a detailně zkoumá. Je také schopno analyzovat skutečnost, avšak ještě z ní neumí vyvodit závěry. Koncem mladšího školního věku dochází ke změně.

Také **pozornost** u mladšího školáka dokáže být mnohem intenzivnější a vytrvalejší, než tomu bylo v jeho předcházejícím vývojovém období. Kuric (2001) zmiňuje vývoj poměru bezděčné a záměrné pozornosti. Počátkem školního období totiž ještě u dítěte občas vítězí přitažlivost nových a neobvyklých podnětů, ale v dalších ročnících vlivem vyučování a výchovy dochází k vzestupu intenzity a rozsahu pozornosti. Při výchově dítěte je důležité navozovat takové podněty, které jej budou zajímat, a tím zvýšit i jeho pozornost. Důležité je také vést dítě k tomu, aby vědělo, že pozornost musí udržet i v případě, pokud ho různé situace a záležitosti tzv. nebaví.

Posledním kognitivním procesem, kterým se zabývá, jsou představy a fantazie mladšího školáka. **Představy** žáka jsou svým charakterem velmi názorné a silně citově zbarvené až do takové míry, že se kolikrát podobají vjemům. Na počátku mladšího školního období se představy vyznačují svou neuceleností. K celosti představ dochází až kolem desátého roku dítěte. Nepřesnost v představách se objevuje v těch oblastech, kde má dítě nedostatek vědomostí a zkušeností. Naopak nejjasnější představy má dítě o skutečnostech, s nimiž se často setkává v každodenním životě. K oslabení představivosti dochází u většiny dětí s rozvojem abstraktního myšlení (Kuric, 2001).

„**Fantazie** velmi úzce souvisí s rozvojem tvořivosti dětí.“ (Kuric, 2001, s. 77) Fantazii jedinec potřebuje např. ke kreslení, modelování, k tvorbě slohových prací a k řešení konstruktivních her. Čím více je u dítěte rozvíjen duševní obzor a získávání nových zkušeností, tím bohatší je i jeho fantazie, což se projevuje v originalitě jeho tvorby. Dokonale vyvinutá fantazie podporuje žáka v získávání nových vědomostí a poznávání neznáma.

Veškeré kognitivní funkce podporuje u dítěte v období mladšího školního věku zejména škola. Jejím hlavním úkolem je naučit děti to, aby věděly, jak se mají učit. Dále by měla podle mého názoru děti motivovat, podporovat, povzbuzovat a poskytovat jim přiměřené množství podnětů, protože výkony kognitivních funkcí jsou dozajista určitým způsobem závislé právě na těchto skutečnostech.

3. 5. Socializace dítěte mladšího školního věku

Mladší školní věk je velmi významnou vývojovou etapou v souvislosti se socializací. Jejím prostřednictvím totiž dochází k formování identity jedince. Náplní socializačního procesu je v tomto věku mj. osvojování si sociálních rolí a upevňování rolí podle pohlaví.

3. 5. 1. Obecné pojetí socializačního procesu

Socializace je souhrn procesů vzájemné interakce mezi společností a jedincem, kdy se jedinec postupně prostřednictvím interiorizace a exteriorizace začleňuje do společnosti, přijímá sociální role a zaujímá určité sociální pozice. Výsledkem tohoto procesu by měl být jedinec schopný adaptace, adjustace a sociální dezirability. Mělo by jít také o osobnost sociálně zralou (*Trpišovská, Vacínová, 2007*).

Kořa, Havlík (2002) rozdělují socializaci na primární, která se odehrává v rodině, a sekundární, zahrnující veškeré návazné procesy, jejichž prostřednictvím je jedinec uváděn do nových oblastí společnosti, ve které žije. Primární socializace hraje ve vědomí jedince daleko pevnější a výraznější roli než socializace sekundární. Primární socializační proces totiž probíhá v úzkém rodinném kruhu mezi lidmi, kteří jsou spjati silnými citovými a emočními vazbami. Dále autoři uvádějí, že i když je socializace celoživotním procesem, přece jen je její těžiště v období dětství a mládí.

Obecně lze říci, že pro formování osobnosti a životní pohody mají klíčový význam právě vztahy k jiným lidem. Zejména akceptace druhými vytváří u jedince záruku osobnostního rozvoje a mentálního zdraví. Směřuje totiž k získání pocitu bezpečí, vědomí ceny sebe sama a důvěry v okolní prostředí (*Vážanský, 2001*).

Trpišovská, Vacínová (2007) uvádějí **základní mechanismy**, jejichž prostřednictvím socializace probíhá. Patří mezi ně zejména:

- **Sociální činnost** – hra, učení, práce;
- **Imitace** – jedinec napodobuje chování určitého modelu. Převážně se jedná o jedince pohybující se v blízkosti dítěte;
- **Identifikace** – jedinec se ztotožňuje s určitým člověkem - autoritou, ke kterému má hlubší citový vztah. V mladším věku se jedná většinou o rodiče či učitele. Během dospívání jsou to vrstevníci či známé osobnosti ze světa „showbyznysu“. Jedinci se neztotožňují se svým vzorem pouze v chování, ale přijímají také jeho postoje, hodnoty, názory apod.

3. 5. 2. Jaké vzory mají ve skutečnosti dnešní děti?

Touto otázkou se v loňském roce zabýval Národní institut dětí a mládeže. *Hutková (in Psychologie dnes 2011/9)* zveřejnila výsledky proběhnutého výzkumu, ve kterém se sociologové ptali dětí ve věku 6 – 15 let mj. i na to, jaké jsou jejich vzory. Výzkumníci chtěli zjistit, jestli jsou idoly dětí z reálného života, nebo jestli se jedná o „celebrity“ z médií. Dále dětem kladli také otázkou, proč si těchto vzorů váží.

Výsledky ukázaly, že téměř polovina dotazovaných nemá žádný vzor a ani ho nehledá.

U druhé poloviny dotazovaných se nejčastěji objevovala jména sportovců (13%), např.

J. Jágr, M. Sábliková, T. Rosický, C. Ronaldo. Dále to byli zpěváci a hudebníci (8%) -

E. Farna, L. Vondráčková, M. Jackson, Madonna. Další 3,3% dětí mají svůj vzor ve fiktivní nebo pohádkové postavě – Hannah Montana (zejména nejmladší), Spiderman, Batman apod.

Výzkum dále ukázal, že se zvyšujícím věkem dětí se snižuje procento těch, které mají nějaký vzor. Ve věku 6 – 9 let je to 56%, zatímco u kategorie 10 – 15 let už je to pouze 44%. Autoři výzkumu si vysvětlují tento fakt jednak tím, že s věkem roste samostatnost, klesá potřeba k někomu vzhlížet. Tento výsledek ovšem může svědčit i o tom, že se zvyšují nároky jedince odrážející se v problému najít osobnost, se kterou by se chtěl identifikovat. Starší děti spíše tíhnou k nějakému lifestylovému hnutí či skupině.

U věkově mladší zkoumané skupiny (6 – 9 let) se v 41% objevují vzory pocházející z rodiny, u dětí ve věku 13 – 15 let už je tomu pouze ve 23%. Čím je tedy dítě starší, tím hledá svůj vzor mimo rodinu a zaměřuje se spíše na mediálně známé osobnosti.

Kategorie kamarádů a učitelů nezaujímá v žádné věkové skupině přední příčky. Jedná se spíše o velmi malé procento.

Děti obecně inklinují ke vzorům stejného pohlaví jako jsou ony samy. Zajímavý je fakt, že dívky by se chtěly podobat své matce ve 22%, zatímco chlapci svému otci pouze ve 14%. Dívky preferují také častěji za vzor zpěváky či hudebníky, kdežto chlapci mají za vzor většinou sportovce.

Na otázku „proč je tvým vzorem právě tato osoba“ se nejčastěji děti odvolávaly na to, že oceňují na svých vzorech dosažených úspěchů a toho, co umí. Dalším důvodem byl vzhled vzoru. Méně významné bylo pro děti materiální bohatství jejich vzorů.

3. 5. 3. Role mladšího školáka ve společnosti

Dítě se v mladším období školního věku dostává hlavně díky návštěvě vzdělávacích institucí a také zájmovým kroužkům do častějších a samostatnějších kontaktů s druhými lidmi, díky kterým postupně získává nové sociální role. To potvrzují i *Trpišovská, Vacínová (2007, s. 35)*. Uvádějí, že „mezi mnohými podněty a vlivy prostředí na jedince je významné rodinné a školní prostředí“.

Jednou z nových a velmi důležitých rolí je **role školáka**. Dítě ji získává automaticky, bez ohledu na vlastní přání. Každé dítě se s touto rolí identifikuje jiným způsobem a zaujímá k ní určitý postoj. Ten je dán právě osobním významem k určité roli a také její sociální prestiží (*Vágnerová, 2000*).

Autorka dále uvádí, že role školáka zahrnuje ještě dvě dílčí role – **žáka** a **spolužáka**.

Povinnosti a práva žáka jsou jasně vymezeny školním řádem. Díky této roli získává školák různé schopnosti a dovednosti. To, jak je školák úspěšný, má vliv na jeho postavení ve skupině a do jisté míry předurčuje i jeho budoucí uplatnění ve společnosti. Ta vytváří také rámcovou normu, jejíž znaky by měli mít všichni školáci. Tato norma je komplexem žádoucích vlastností, které jsou vyžadovány po dítěti. Pokud je plní, je odměňováno. Jestliže ale jedná opačným způsobem, je negativně hodnoceno. Tento způsob rozvíjí osobnost dítěte. Jedná se vlastně o jednu z variant sociálního učení. Školák si je již vědom své podřízené role vůči autoritě učitele. Podle toho také vypadá komunikace. Ta má jasně daná pravidla určující většinou formální podobu.

Ze své zkušenosti vím, že o neformálnosti komunikace lze hovořit v různých typech alternativních škol, kde je přímo ve školním řádu uvedeno např. to, že po domluvě a souhlasu

učitele může dítě učiteli tykat. V klasických základních školách je však tento způsob komunikace většinou nepřijatelný.

Role spolužáka neboli vrstevníka – kamaráda je pro školáka velmi důležitá. To, jak se s touto rolí ztotožňuje a jak ji zvládá, je pro jedince významné nejenom v konkrétní současné době, ale také v budoucích neformálních vztazích. *Kuric (2001)* charakterizuje třídní kolektiv jako formální skupinu, ve které si dítě své spolužáky nevybírá.

Jiná situace je ovšem u výběru kamarádů. Jak uvádějí *Langmeier, Krejčířová (2006)*, na počátku školní docházky je sice formování přátelských vazeb nahodilé, ale kolem desátého roku začínají vznikat trvalejší vztahy založené na osobních vlastnostech. *Kuric (2001)* říká, že na počátku období si školák vybírá své kamarády hlavně podle společných zájmů či dobrého prospěchu ve škole. V tomto období lze u dětí pozorovat také jeden zajímavý fakt, který se v předchozím ani následujícím období již neobjevuje. Jedná se o sdružování podle pohlaví. V tomto věku se přátelství mezi děvčaty a chlapci vyskytuje pouze ojediněle.

Obecně lze říci, že vzájemná komunikace mezi mladšími školáky má svá specifika v podobě užívání různých slangových výrazů, zjednodušeného projevu či velké hlučnosti. Děti ovšem dobře ví, že takovým způsobem mohou hovořit pouze se svými vrstevníky (*Vágnerová, 2000*).

Pokud mluvím o rolích, nelze opomenout i velmi významnou **roli sourozence**. Role školáka se totiž promítá i do vztahů mezi sourozenci. Ne každý má možnost si touto rolí projít a zažít ji. Ovšem i za těchto podmínek má jedináček určitá specifika v kolektivu vrstevníků, o kterých se zmíním níže. Jak píše *Vágnerová (2000, s. 180)*, „z hlediska nároků na školní úspěšnost může mít každá sourozenecká role jiný význam a mohou s ní souviset odlišná rizika“. Rodiče nemají ke všem svým dětem stejné požadavky a očekávání. Dítě se chce samozřejmě rodičům v jejich požadavcích tzv. zavděčit a nezklamat je, a proto kolikrát přemáhá svoje síly, i když na požadovaný výkon nemá.

Jak dále autorka uvádí, od **nejstaršího dítěte** se zpravidla očekává víc než od mladších sourozenců. Starší dítě bývá automaticky považováno za rozumnější a často se tak stává modelem pro své mladší sourozence. Ovšem sourozenci mohou mít úplně odlišné předpoklady a tudíž dávat za vzor staršího sourozence nebývá vždy dobrou volbou.

Mladší dítě má nevýhodu v tom, že je téměř vždycky srovnáváno se svým starším sourozencem. Na druhé straně však kolikrát získává pozici „mazlíčka“ a je mu tolerováno

více skutečností, které u staršího sourozence tolerovány nebyly. Nejmladší dítě naplňuje spíše potřebu citové vazby. Nebezpečí tkví ovšem v tom, že takové tolerance, jaké se mu dostává od rodičů, bude očekávat i od celé společnosti, což v realitě není možné (Vágnerová, 2000).

Specifickou skupinu vytváří **tři sourozenci**. Prostřední dítě je totiž většinou nenápadné či nevyhraněné, a proto se snaží nějakým způsobem potvrdit svou vlastní hodnotu. Chce se nějakým způsobem sebeprosadit. Může to být jak v kladném smyslu – např. výborným prospěchem, tak i v záporném – závadové chování apod. (Vágnerová, 2000).

Posledním modelem, o kterém se zmíním, je role **jedináčka**. Zde se mohou vyskytnout dva hlavní problémy, na které upozorňuje *Matějček in Vágnerová* (2000). První problém tkví v nepřiměřených nárocích a tendenci dítě přetěžovat. Rodiče si někdy neuvědomují, že přehnané ambice mohou dítěti ublížit. Rodiče mívají na své dítě i přehnané požadavky týkající se volnočasových aktivit. Mají tendence za dítě rozhodovat ve všech skutečnostech, což může mít negativní dopad i v budoucím životě tohoto školáka. Např. nebude zvyklý rozhodovat sám za sebe a bude neustále čekat na to, že za něj rozhodnou druzí.

Druhým problémem je fakt týkající se úzkostného vedení rodičů a jejich silný emoční vztah k dítěti. Rodiče se na své jediné dítě více fixují a také se o něj více bojí. Toto chování rodičů má opět negativní vliv na vývoj identity jejich dítěte. Omezují jeho samostatnost, sebehodnocení a celkový postoj ke světu.

3. 6. Výchova jako základní determinant ovlivňující utváření osobnosti dítěte

Osobnost člověka se vyvíjí po celý život. Na jeho vývoj působí prostředí, dědičnost, ale také výchova. V následující podkapitole se zabývám právě posledním zmiňovaným činitelem.

V ideálním případě vyrůstá dítě v rodině, kde tudíž probíhá i první výchovné působení na jeho osobnost. Pokud je rodina funkční, je to asi největší dar pro dítě, které si této skutečnosti není zdaleka vědomo. Ovšem v pozdějším věku každý člověk ocení to, když může s radostí vzpomínat na období dětství.

V životě člověka hraje významnou úlohu výchova, o které *Jůva* (1999, s.8) mluví jako o „záměrném působení na rozvoj jedince, které začíná v rodině a postupně se stává stále více záležitostí specifických institucí a profesionálních pedagogických pracovníků.“

Dále autor uvádí, že širší veřejnost chápe výchovu stále pouze jako záležitost tzv. dorůstajícího pokolení. Ale již *Komenský* ve svém díle „*Vševýchova*“ považoval výchovu za celoživotní proces, což platí až do dnešní doby, ve které se pedagogika jako věda o výchově zabývá nejenom dětmi a mládeží, ale také dospělými jedinci.

Existují samozřejmě ještě další definice výchovy, které mají ale stejný základ.

Např. autorky *Svobodová, Šmahelová* (2007) definují výchovu jako: „...záměrné, cílevědomé působení, které je zaměřeno na všestranné formování osobnosti vychovávaného jedince. Přípravuje jedince na život ve společnosti.“

Vážanský (2001) vidí základní smysl výchovy v rozvinutí lidských hodnot i postojů a vybavení člověka znalostmi a dovednostmi umožňující cítit se bezpečněji a zakusit v životě prožitky a uspokojení. Dále autor uvádí, že nedílnou součástí výchovy je také uvědomělá sebevýchova a seberealizace. Jak uvádí *Marhounová* (1996), té je ovšem člověk většinou schopen nejdříve kolem patnáctého roku svého života. Dokáže se totiž na sebe dívat introspektivně a poznávat tak sám sebe, což je důležitým předpokladem pro sebevýchovu.

Tomášek (1992, s. 11) definuje výchovu jako „uvědomělou péči o dítě“. Dále uvádí, že „vychovávat znamená působit do nitra dítěte, aby v něm byla vyvolána žádoucí odezva jeho schopností a vloh po stránce intelektové, citové i sociální, které se mají za vedení vychovatele harmonicky rozvíjet a dopomoci dítěti k dosažení životního cíle“.

Mě osobně nejvíce zaujala sice rozsáhlá, ale zato velmi lidsky míněná definice známé dětské psycholožky *Prekopové* (2008, s. 6) - „výchova znamená, že nabídnu hostu dobré místo a tak dlouho ho budu vnitřně podporovat, dokud sám nepozná svoji cestu. Tím tedy míníme: Neptám se, co mi přineseš a co budu mít z toho, když tě ubytuji. Jako hostitel mám radost z toho, že jsi přišel. V mém domě je místo pro nás oba – pro tebe i pro mě. Neptám se odkud a kam jdeš. Tvou cestu ti nemohu ukázat, ale jsem ochoten tě po ní doprovázet, abys mohl jít jistě. Dokud budeš u mě, chci se o tebe starat a dodávat ti sílu, abys odcházel s radostí v srdci. Když klopýtneš, chci ti dodávat odvahu, aby ses nevzdával. To proto, že vím, že tvá cesta

vede nejdříve krajem, kde se já vyznám lépe. Dokud ti budou zvyky tohoto kraje cizí, můžeš se je v klidu učit u mě doma.“

Autorka dále uvádí, že je velmi důležité při výchově dítěte respektovat jeho dětskou osobnost se všemi zvláštnostmi a bezpodmínečně ho milovat.

Praxe ukazuje, že zkušenost z raných vývojových období mívá pro život člověka zásadní význam. Výsledkem rané zkušenosti člověka je jeho tzv. **bazální** ("základní", též modální) **osobnost**, o které mluvíme v prvních třech letech života dítěte. K navázání vztahu mezi dítětem a matkou dochází už v první hodině po porodu. Jak uvádí *Nešpor* (1999, s. 45), „pro malé dítě bývá zdaleka nejdůležitější vztah k mateřské postavě.“ Postupně však získávají na významu i další členové rodiny včetně vrstevníků.

Čáp a kol. (2001) doplňuje, že tyto vztahy by měly být natolik kvalitní, aby docházelo k uspokojení základních lidských potřeb jistoty, bezpečí, lásky, sounáležitosti... Pokud totiž trvale nedochází k jejich uspokojování, jedinec strádá a dochází k postupné psychické deprivaci. Může se objevit retardace či regres vývoje dítěte a jedinec se může po celý svůj život potýkat s problémy, které pramení právě v období jeho raného dětství.

Vývoj dítěte je ovlivňován i dalšími skutečnostmi, např. zda je rodina úplná či neúplná, jaká je její soudržnost, socioekonomický standard aj.

Současná výchova již není založena na slepé poslušnosti, jak tomu bylo v minulosti. V dnešní době vychovávají rodiče spíše „důvěrou, laskavostí, respektem k potřebám dítěte...“ Snaží se rozvíjet u svých dětí angažovanost, odpovědnost apod. (*Mertin*, 2011, s. 171). Jak dále autor uvádí, výchovu ovlivňují životní hodnoty rodiny a podmínky, ve kterých rodina žije. Nezanedbatelnou úlohu hrají také konkrétní kulturní i společenské souvislosti doby a místa, ve kterých rodina žije a vychovává dítě.

Vážanský (2001) uvádí, že prvotním předpokladem pro úspěšné působení na jedince je znalost sebe sama, schopnost vnímat a porozumět ostatním lidem, poznat jejich kladné i záporné stránky a na základě všech těchto skutečností umět s lidmi jednat a spolupracovat.

Smyslem výchovy je tedy působení všech zainteresovaných osob a institucí tak, aby se docílilo pozitivního rozvoje osobnosti - pokud možno ve všech oblastech (*Jíva a kol.*, 1999). Základní osobnostní rysy dítěte určuje styl rodinné výchovy. Při formování osobnosti v rodině je totiž velmi důležitý **způsob výchovy**. Tzn. výchovné řízení činnosti a chování dítěte (tj.

kladení požadavků a jejich kontrola i míra poskytování volnosti) a citový vztah rodičů k dítěti (kladný či záporný).

Podle mého názoru je současná rodina a tudíž i výchova velmi ovlivněna změnami ve společnosti. Do popředí se dostává materialismus, roste anonymita mezi lidmi a s ní spojená bezohlednost. Do pozadí bohužel ustupují takové hodnoty, které by vytvářely prostor pro zdravý vývoj jedinců. Tyto negativní skutečnosti samozřejmě působí i na výchovu, u které by měl být kladen právě větší důraz na člověka než na věci kolem něj. Vzhledem k těmto skutečnostem se domnívám, že výchova dětí je těžší než v minulosti.

Podle *Prekopové* (2008, s. 10) udělají dnešní rodiče ve výchově svých dětí spoustu chyb, zrovna tak jako je dělali jejich rodiče. To však nesmí nikoho odradit. Vývoj by nebyl možný bez chyb. „Pro děti není nic nebezpečnějšího než dokonalí rodiče.“

Dítě je ovšem z velké části v mladším školním věku ovlivňováno vedle rodinné výchovy také **výchovou školní**. Škola se stává první významnou institucí v životě jedince, která formuje jeho osobnost. Škola, resp. učitel mají v tomto věku pro dítě zásadní význam. Obzvlášť v prvních dvou letech povinné školní docházky bývá učitel pro dítě ztělesněním „ideálu“. Jak uvádí *Vágnerová* (2000): „Malí školáci svou paní učitelku často i zbožňují.“ Učitel je pro dítě vzorem a podle toho by měl také jednat. Měl by být pro dítě morální i citovou oporou, protože vazba na učitele posiluje pocit jistoty a bezpečí, což je základní lidskou potřebou pro každého člověka, o to víc malého dítěte. Je důležité, aby učitel přistupoval ke každému dítěti individuálně a s láskou. Tento trend začíná být i u nás stále více propagován a to zejména na různých typech alternativních škol, kde se ještě mj. prolíná i úzká spolupráce školy s rodinou. Tato skutečnost je, podle mého názoru a zkušeností z mého povolání, velmi přínosná nejenom pro dítě, ale i pro rodiče a učitele. Každodenní kontakt rodiče s učitelem totiž může napomoci v předcházení nebo i řešení různých vznikajících, byť i malých problémů. Dále velkou výhodou spatřuji také v tom, že na dítě dozajista kladně působí, když vidí zdravý zájem rodiče o jeho osobu nejenom doma, ale i ve škole. Dítě má také radost z toho, že se rodiče podílejí na chodu školy nebo i samotného vyučování, což podle mého názoru pozitivně působí na zdravý rozvoj jeho osobnosti.

Gillernová in Výrost, Slaměník (1998) se zabývá základními požadavky školy směřujícími k žákovi. Uvádí: „V počátcích školní docházky je důležité naučit dítě především sebeovládání, soustředění pozornosti, dodržování pravidel společenského styku a vztahu ke spolužákům, respektování autority učitele, systematické a cílevědomé práci, odpovědnosti za své chování.“

Vedle výchovy jsou významným činitelem ovlivňujícím utváření osobnosti také zděděné dispozice a vrozené předpoklady. O tom, do jaké míry mají vliv na utváření jedince, by ale mohla být další samostatná práce.

Dle *Čápa a kol.* (1998) je osobnost člověka ovlivňována také skutečnostmi, které působily na dítě v prenatálním, perinatálním a postnatálním období. Důležitý je taktéž fyzický a psychický stav matky, prostředí, ve kterém žije apod. Nezanedbatelnou úlohu hraje i vztah matky k očekávanému dítěti.

EMPIRICKÁ ČÁST

4. METODOLOGIE

V empirické části své práce jsem realizovala kvantitativní průzkum, ve kterém zjišťuji, jestli existují rozdíly v životním stylu rodin s dětmi mladšího školního věku žijících *na vesnici a v městech Brno/Praha*. Dále také zkoumám čeho se případné zjištěné rozdíly týkají.

4. 1. Cíle a hypotézy průzkumu

Očekávám, že na základě výzkumné metody dotazníku, kterou pro můj průzkum použiji, získám dostatečné množství informací, díky kterým budu moci objasnit níže uvedené otázky. Získané údaje mi poslouží nejenom k prohloubení informací týkající se *životního stylu současných rodin s dětmi mladšího školního věku*, ale také náhled na to, jaké existují *rozdíly v životech rodin žijících na vesnicích a v Brně/Praze*.

- **Hypotézy průzkumu**

Předpokládám, že životní styl rodin žijících na vesnici a v Brně/Praze se bude od sebe vzájemně lišit zejména v těchto oblastech:

Hypotéza č. 1: Rodiny žijící na vesnicích subjektivně hodnotí svoji materiální situaci na nižší úrovni než rodiny žijící v Brně/Praze.

Hypotéza č. 2: V důsledku větší míry tradice se v rodinách žijících na vesnici schází širší okruh rodiny než v rodinách žijících v Brně/Praze.

Hypotéza č. 3: Rodiny žijící na vesnici nejsou spokojeny s dostupností kulturních, sportovních, aj. organizací volnočasového charakteru. Rodiny žijící v Brně/Praze naopak ano a také těchto možností využívají.

Hypotéza č. 4: Volný čas rodin žijících na vesnicích je během víkendů a prázdnin méně řízený než u rodin žijících v Brně/Praze.

Hypotéza č. 5: Rodiče žijící na vesnici mají na své dítě více času než rodiče z Brna/Prahy.

Hypotéza č. 6: Rodiny žijící na vesnici se nezajímají o zdravý životní styl v tak vysoké míře jako rodiny žijící v Brně/Praze.

4. 2. Metoda průzkumu

Metodu dotazníku jsem si vybrala z několika důvodů.

Hlavním důvodem byl u této metody známý fakt, a to ten, že získám během relativně krátké doby dostatečné množství odpovědí.

Další z důvodů výběru metody dotazníku byla poměrně nízká časová náročnost pro respondenta (např. na rozdíl od rozhovoru) a snadnější vyhodnocení výstupních dat.

Také se domnívám, že respondenti budou v případě písemných odpovědí odpovídat relativně pravdivěji a otevřeněji než by tomu bylo např. u rozhovoru. Ale samozřejmě i přesto jsem si vědoma toho, že v dotazníku nemusejí respondenti uvádět vždy pravdivá data. To už ale patří do úskalí metody dotazníku.

Samotný dotazník se skládá z dvaceti pěti otázek a je anonymní. Pokládám zde otázky uzavřené (otázky číslo 1 – 6, 9 – 12, 14, 15, 17, 20, 21, 22,), polouzavřené (otázky číslo 7, 13, 18 – 19, 25), otevřené (otázky číslo 8, 16, 23 - 24).

V krátkém úvodu dotazníku nejprve seznamuji respondenty – rodiče s tím, k čemu mi data poslouží a jak mají dotazník vyplnit. Záměrně neuvádím název mé diplomové práce, ale pouze „okruh“ a to z důvodu možného ovlivňování respondentů. Může se totiž stát, že pokud respondent zná konkrétní záměr zadavatele dotazníku, přizpůsobí se výzkumu a odpovídá tak, jak si myslí, že se od něj očekává.

Po tomto krátkém úvodu zjišťuji nejprve tzv. tvrdá data – pohlaví, místo bydliště, věk, rodinný stav, nejvyšší dosažené vzdělání a osoby, které žijí ve společné domácnosti s respondentem.

Dalšími otázkami zjišťuji tzv. měkká data, tzn. názory a postoje rodičů k otázkám týkající se jejich rodinného životního stylu.

Při sestavování samotných otázek jsem se snažila dbát na to, abych směřovala ke skutečnostem, které se dotýkají témat současného života rodin s malými dětmi a které mohou být zároveň i rozdílně vnímány v souvislosti s místem bydliště respondentů.

Na základě těchto skutečností jsem sestavila následující otázky:

(1. – 6. otázka se týká tvrdých dat, které jsem zmínila již výše.)

7. Zajímáte se o zdravý životní styl? (Např. v podobě čtení knih, či zpráv na internetu, účasti na přednáškách týkající se zdravého stravování, pohybu, výchovy dětí apod.)

8. Jaký máte názor na stravování podle zdravé výživy?

9. Kolikrát týdně se sejdete celá rodina u společného jídla? (snídaně, oběd, večeře)

10. Záleží Vám na módě a kvalitě oblékání Vaší rodiny?

11. Jak hodnotíte materiální situaci (vybavení domácnosti, finanční zajištění, apod.) Vaší rodiny?

12. Jak vychováváte Vaše dítě?

13. Používáte tělesné tresty u svého dítěte? Svoji odpověď, prosím, zdůvodněte.

14. Kdo si myslíte, že má největší vliv na Vaše dítě při výchově?

15. Které slavnosti ve Vaší rodině oslavujete?

16. Kdo všechno se při Vámi zmíněných oslavách zpravidla sejde?

17. Jaký význam pro Vás mají oslavy zmíněné v otázce číslo 15?

18. Jste spokojena(a) se životem v místě Vašeho bydliště? Svoji odpověď, prosím, zdůvodněte.

19. Myslíte si, že existuje rozdíl v životním stylu (v životě) rodin s dětmi žijících na vesnici a ve městě? Svoji odpověď, prosím, zdůvodněte.

20. Jak jste spokojen(a) s dostupností kulturních, sportovních zařízení, aj. organizací volnočasového charakteru v místě vašeho bydliště?

21. Co děláte nejčastěji se svým dítětem společně během pracovního týdne a kolik času těmto činnostem věnujete?

22. Co děláte nejčastěji se svým dítětem společně o víkendu a kolik času těmto činnostem věnujete?

23. Co nejčastěji děláte společně se svým dítětem o prázdninách?

24. Co dělá a kde je Vaše dítě o prázdninách, když není s Vámi?

25. Jste spokojen(a) se způsobem a množstvím času, který věnujete svému dítěti během celého roku? Svoji odpověď, prosím, zdůvodněte.

V závěru dotazníku jsem dala respondentům prostor k vyjádření se ke skutečnostem, které by ještě rádi uvedli.

Po formulování těchto otázek jsem koncipovala dotazník jako čtyři listy velikosti A4.

4. 2. 1. Způsob zadávání dotazníku

Průzkum probíhal od dubna do června roku 2011. Na začátku průzkumu jsem si vytyčila cíl, že v každé kategorii (vesnice/město) bych ráda získala odpovědi od cca 70 respondentů, kteří budou ochotni dotazník vyplnit. Zadavatel však vždy musí počítat, se ztrátami co se týče návratnosti dotazníků, a proto jsem se rozhodla pro několik způsobů, jak budu dotazníky distribuovat. Mým cílem bylo, aby se dostaly k co největšímu počtu požadovaných respondentů.

Prvním způsob byl prostřednictvím e-mailu. Kontaktovala jsem mé známé, o kterých vím, že mají děti mladšího školního věku a poprosila je o spolupráci. Zároveň jsem je také požádala, jestli by mohli dotazník rozesílat dál po svých známých, kteří odpovídají požadavkům mého průzkumu.

Druhý způsob byl prostřednictvím mého zaměstnání. Jak jsem se zmínila již v úvodu mé práce, jsem zaměstnaná na jedné brněnské základní škole, a tak jsem se svolením ředitelky školy oslovila rodiče, kteří by byli ochotni zúčastnit se mého průzkumu. Většina náhodně vybraných a oslovených rodičů byla ochotna dotazník vyplnit.

Podobným způsobem jsem získala i další část dotazníků a to díky mým známým – kolegyním, které učí na základních školách. Ať už na vesnicích nebo v Brně či Praze.

Protože pocházím z vesnice, tak jsem využila osobních vazeb na místní obyvatele a požádala o pomoc místní rodiče mající děti mladšího školního věku. Ti byli velmi ochotni, dotazník vyplnili a rozeslali dál mezi své známé.

Posledním a v konečné fázi nejvíce osvědčeným způsobem distribuce (získala jsem tak téměř 40% odpovědí) dotazníků bylo prostřednictvím webových stránek www.rodina.cz, kam jsem poslala žádost s prosbou, jestli by mohli můj dotazník zveřejnit. Provozovatel těchto stránek tak s ochotou učinil. Rodiče, kteří měli zájem, dotazník vyplnili a poslali mi jej nazpět.

4. 2. 2. Popis vzorku respondentů

V mé práci se zabývám životním stylem rodin s dětmi mladšího školního věku. Vybraný vzorek respondentů pro můj průzkum tedy tvoří rodiče – resp. matky (cca z 90%).

Celkem jsem získala 153 dotazníků. Z toho jsem však 13 dotazníků nemohla použít pro můj průzkum, neboť byly vyplněny jen částečně. Celkový počet dotazníků z něhož jsem vycházela je tedy 140.

Z tohoto počtu pocházelo 70 respondentů z vesnice a 70 z Brna/Prahy. Jak jsem již zmínila u všech dvou kategorií převládají odpovědi od matek než od otců a to téměř z celých 90%. Viz kapitola Popis výsledků.

Jelikož jsem dotazníky distribuovala různými formami (prostřednictvím webových stránek, mailů, apod.), tak nejde určit, z jakých krajů republiky dotazovaní pocházejí. Pouze v kategorii Brno/Praha víme s určitostí polohu místa bydliště respondentů.

4. 3. Popis výsledků

V následující podkapitole uvádím prostřednictvím grafů přehled výsledků dotazníku. U každé otázky jsou zobrazeny dva grafy. Nejprve ale představuji vyhodnocení *tvrdých dat* z *dotazníku*. Ta se týkají skladby dotazovaných respondentů – rodičů.

4. 3. 1. Popis výsledků tvrdých dat

Tabulka č. 1: **Pohlaví rodičů - vesnice**

Matky	79%
Otcové	21%

Tabulka č. 2: **Pohlaví rodičů - město**

Matky	86%
Otcové	14%

Tabulka č. 3: **Věk rodičů - vesnice**

24 - 35 let	49%
36 - 45 let	50%
46 - 55 let	1%
56 let a více	0%

Tabulka č. 4: **Věk rodičů - město**

24 - 35 let	23%
36 - 45 let	67%
46 - 55 let	7%
56 let a více	3%

Tabulka č. 5: **Rodinný stav - vesnice**

Svobodní	3%
Vdaná/ženatý	93%
Rozvedení	4%
Vdova/vdovec	0%

Tabulka č. 6: **Rodinný stav - město**

Svobodní	6%
Vdaná/ženatý	83%
Rozvedení	11%
Vdova/vdovec	0%

Tabulka č. 7: **Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů - vesnice**

Základní	0%
Výuční list	27%
Maturita	40%
VOŠ	3%
VŠ	30%

Tabulka č. 8: **Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů - město**

Základní	1%
Výuční list	11%
Maturita	27%
VOŠ	3%
VŠ	58%

Tabulka č. 9: **Osoby žijící ve společné domácnosti svobodných matek/otců**

- vesnice

(ND – nezletilé dítě; ZD – zletilé dítě)

Druh + 2 ND	3%
-------------	----

Tabulka č. 10: **Osoby žijící ve společné domácnosti svobodných matek/otců**

- město

Druh + 1 ND	2%
Prarodiče + 1 ND	1,5%
1 ND	3%

Tabulka č. 11: **Osoby žijící ve společné domácnosti rozvedených matek/otců**

- vesnice

1 ND	1,3%
2 ND + 1 ZD	1,3%
Druh + 3 ND	1,3%

Tabulka č. 12: **Osoby žijící ve společné domácnosti rozvedených matek/otců**

- město

1 ND	4,1%
2 ND	2,7%
Druh + 1 ND	1,4%
Druh + 2 ND	1,4%
Druh + 3 ND	1,4%

Tabulka č. 13: **Osoby žijící ve společné domácnosti manželských párů**

- vesnice

Manžel + 1 ND	12,0%
Manžel + 2 ND	36,0%
Manžel + 3 ND	23,0%
Manžel + 4 ND	14,0%
Manžel + 1 ZD +1 ND	4,0%
Manžel + 2 ND +1 ZD	1,0%
Manžel + 2 ND +2 ZD	1,0%
Manžel+4ND+prarodič	1,0%
Manžel+4ZD+1ND	1,0%

Tabulka č. 14: **Osoby žijící ve společné domácnosti manželských párů**

- město

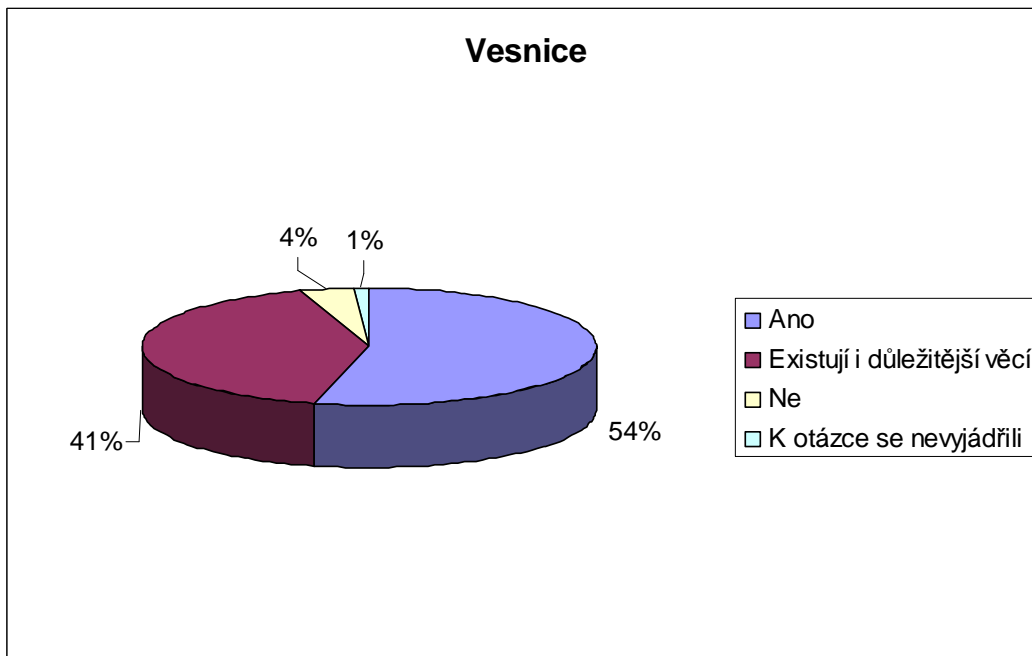
Manžel + 1 ND	15,8%
Manžel + 2 ND	45,8%
Manžel + 3 ND	11,5%
Manžel + 1 ND + 1 ZD	1,4%
Manžel + 2 ZD +1 ND	1,4%
Manžel + 2 ND +1 ZD	1,4%
Manžel + 4 ND +1 ZD	1,4%
Manžel+1ZD+prarodič	1,4%
Manžel+1ZD+2ND+prarodič	1,4%
Druh + 1 ZD	1,4%

4. 3. 2. Popis výsledků měkkých dat

Pozn. U otázek číslo 15, 21, 22, 23, 24 jsou čísla v grafu vyjádřena pouze poměrem výskytu jednotlivých odpovědí respondentů. Skutečný počet odpovědí údajů uvádím v interpretaci dat - kapitola 4. 4.

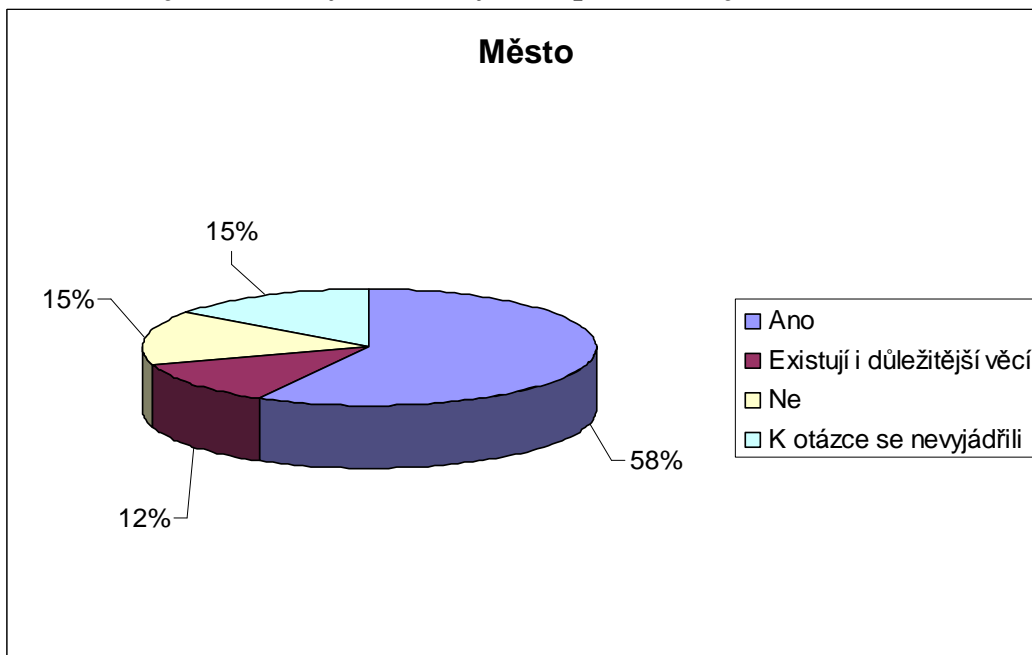
Položka: **Zajímáte se o zdravý životní styl?**

Graf č. 1: **Zájem o zdravý životní styl – respondenti žijící na vesnici**



O zdravý životní styl se zajímá 54% dotazovaných rodičů žijících na vesnici. Dalších 41% se zajímá také, ale existují pro ně i důležitější věci. 4% rodičů se o zdravý životní styl nezajímá vůbec. K otázce se nevyjádřilo 1% dotazovaných.

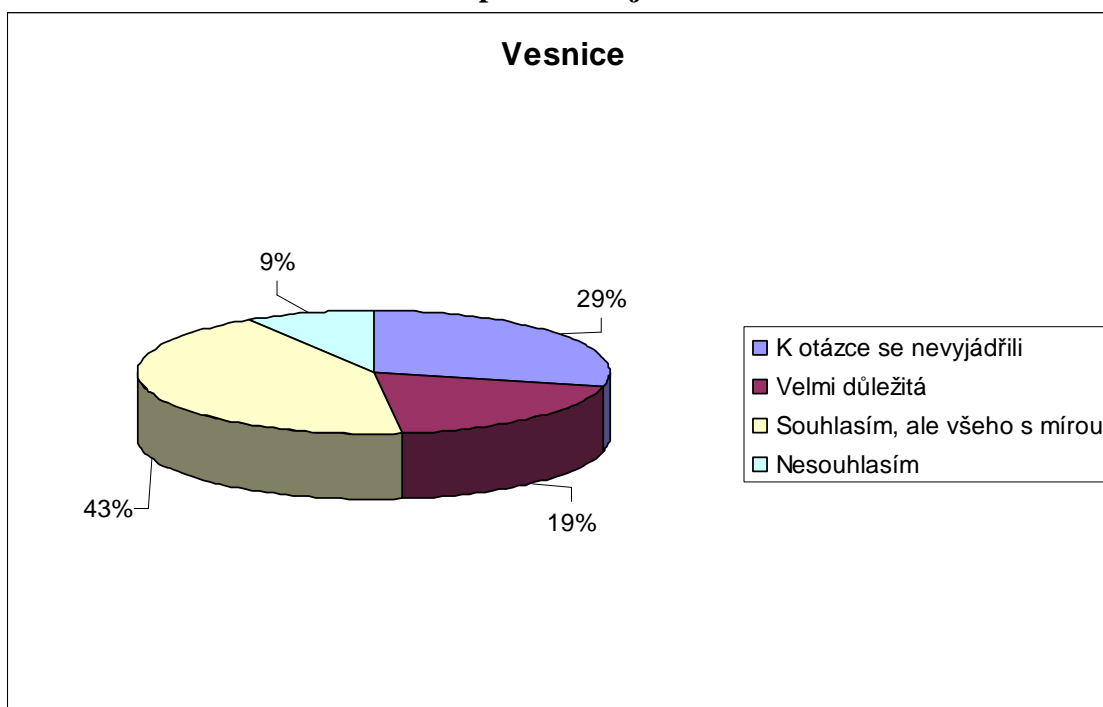
Graf č. 2: **Zájem o zdravý životní styl – respondenti žijící ve městě**



O zdravý životní styl se zajímá 58% dotazovaných rodičů žijících ve městě. 15% rodičů se o zdravý životní styl nezajímá vůbec. Dalších 12% zdravý životní styl zajímá, ale existují pro ně i důležitější věci. K otázce se nevyjádřilo 15% dotazovaných.

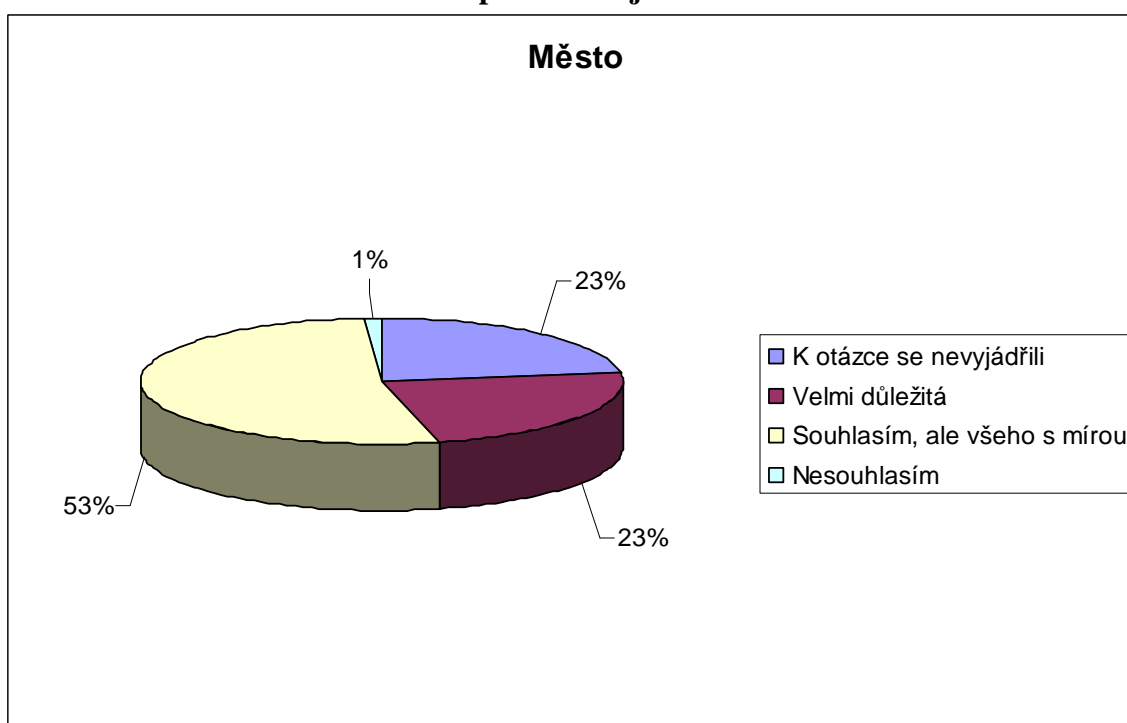
Položka: Jaký máte názor na stravování podle zdravé výživy?

Graf č. 3: Názor na stravování – respondenti žijící na vesnici



Se stravováním podle zdravé výživy souhlasí 43% dotazovaných rodičů z vesnice. Uvádí však, že je nutné brát zdravou výživu s mírou. 19% rodičů považuje zdravou výživu za velmi důležitou a naprosto s jejím dodržováním souhlasí. 9% respondentů s tímto druhem stravování nesouhlasí. K otázce se nevyjádřilo 29% dotazovaných.

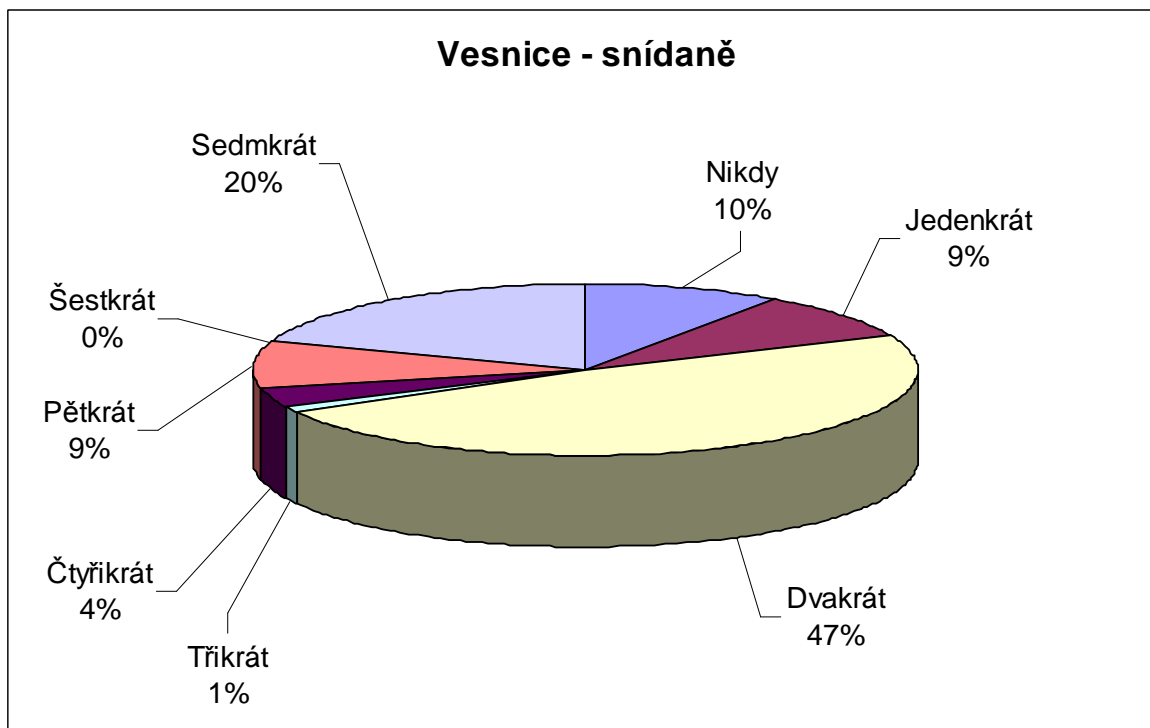
Graf č. 4: Názor na stravování – respondenti žijící ve městě



Se stravováním podle zdravé výživy souhlasí 53% dotazovaných rodičů z vesnice. Uvádí však, že je nutné brát zdravou výživu s mírou. 23% rodičů považuje zdravou výživu za velmi důležitou a naprosto s jejím dodržováním souhlasí. Pouze 1% respondentů s tímto druhem stravování nesouhlasí. K otázce se nevyjádřilo 23% dotazovaných.

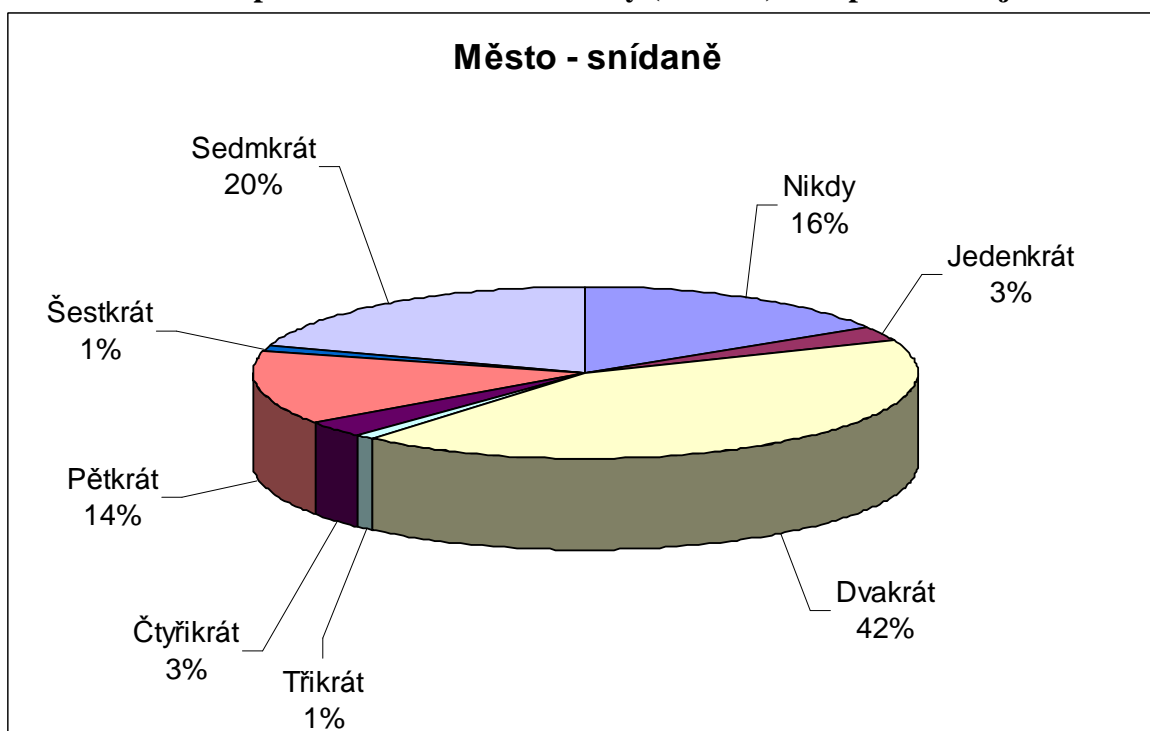
Položka: **Kolikrát týdně se sejdete celá rodina u společného jídla?**

Graf č. 5: **Četnost společného stravování rodiny (snídaně) – respondenti žijící na vesnici**



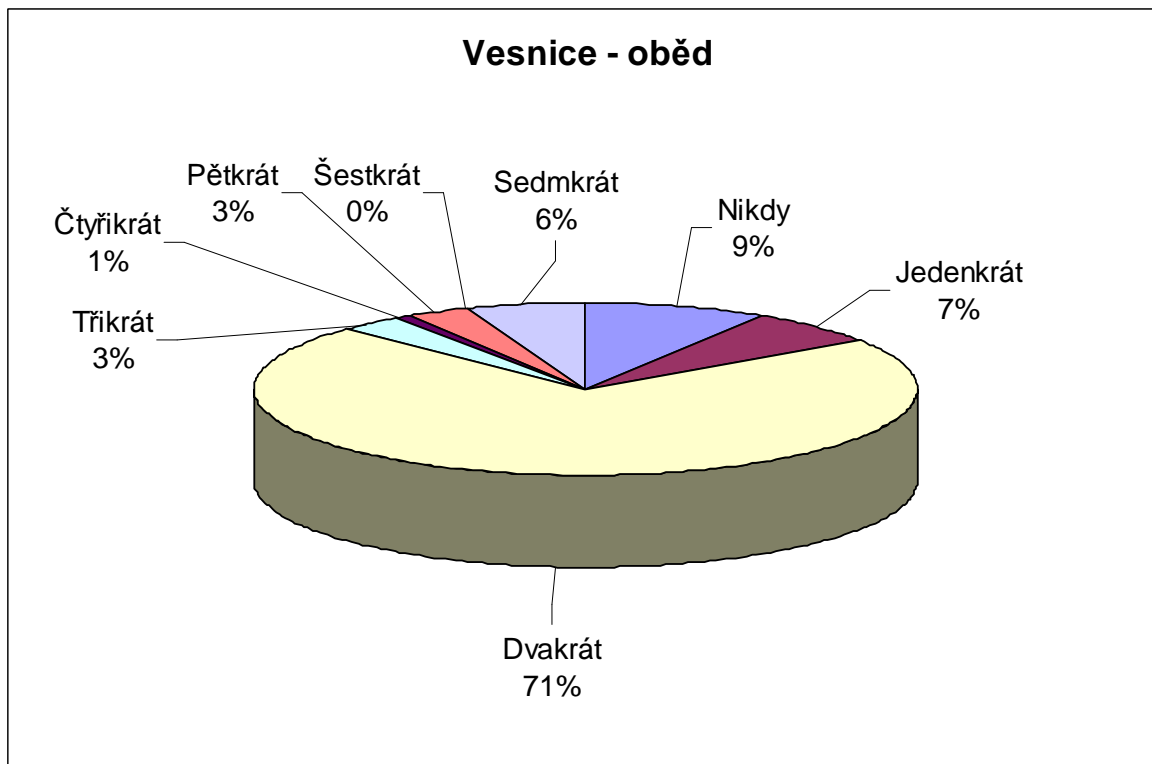
Celých 47% rodin z vesnice se sejde u společné snídaně dvakrát týdně. 20% sedmkrát, 10% rodin spolu nesnídá nikdy, 9% pětkrát, dalších 9% jedenkrát. 4% rodin se setkává u snídaně čtyřikrát. Poslední 1% třikrát týdně. Šestkrát týdně spolu nesnídá žádná z dotazovaných rodin.

Graf č. 6: **Četnost společného stravování rodiny (snídaně) – respondenti žijící ve městě**



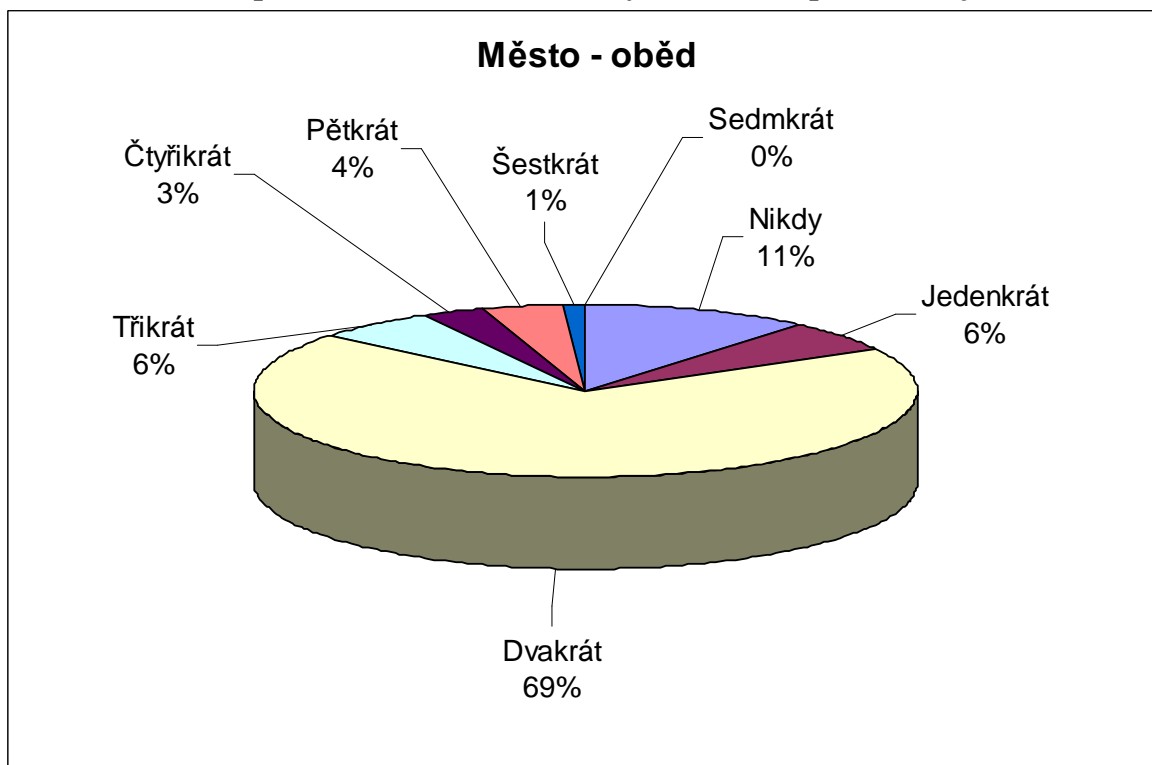
Celých 42% rodin z města se sejde u společné snídaně dvakrát týdně. 20% sedmkrát, 16% rodin spolu nesnídá nikdy, 14% pětkrát. 3% jedenkrát, další 3% rodin se setkává u snídaně čtyřikrát. 1% třikrát a poslední 1% šestkrát týdně.

Graf č. 7: Četnost společného stravování rodiny (oběd) – respondenti žijící na vesnici



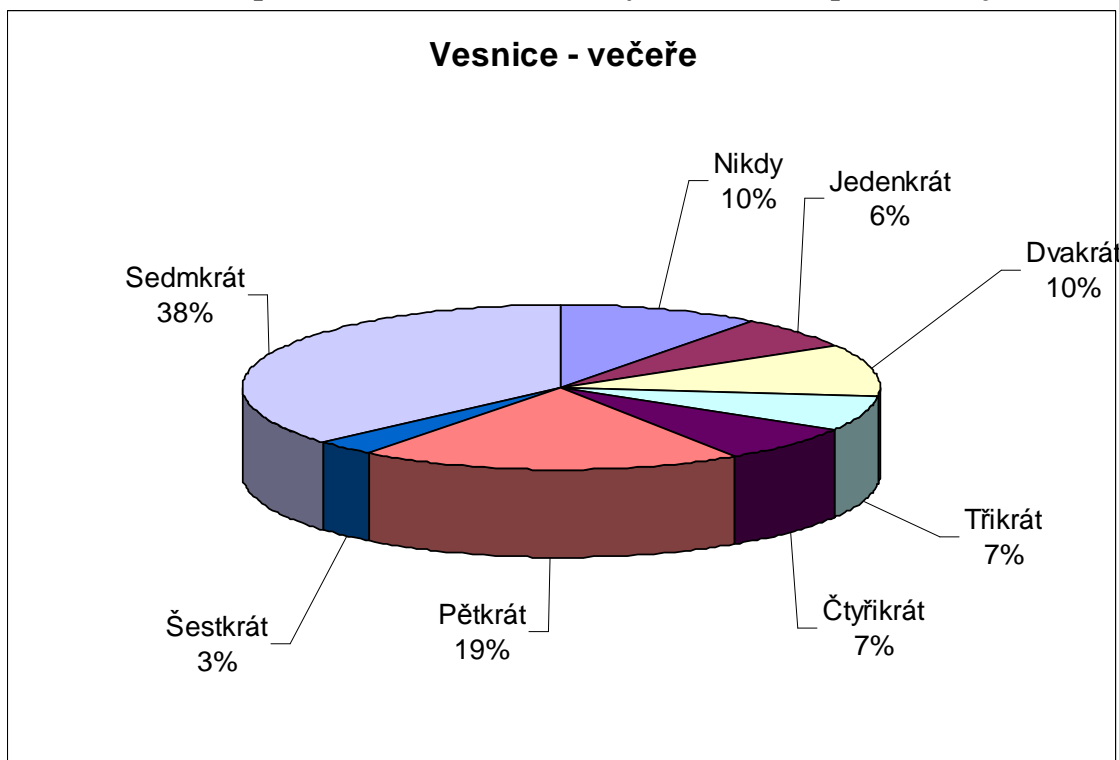
Společný oběd zažije 71% rodin z vesnice dvakrát týdně. 9% dotazovaných rodin spolu neobědvá nikdy. 7% jedenkrát týdně. 3% pětkrát, další 3% třikrát. Poslední 1% dotazovaných rodin spolu obědvá čtyřikrát týdně. Šestkrát týdně spolu neobědvá žádná rodina.

Graf č. 8: Četnost společného stravování rodiny (oběd) – respondenti žijící ve městě



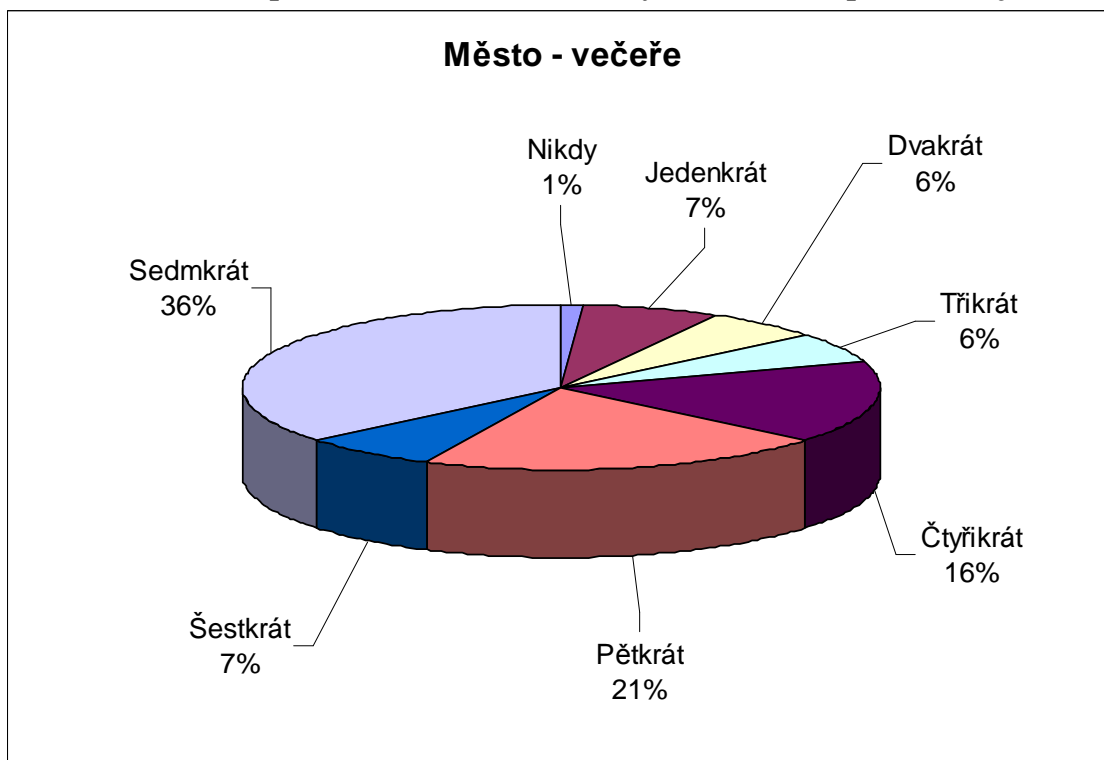
Společný oběd zažije 69% rodin z města dvakrát týdně. 11% dotazovaných rodin spolu neobědvá nikdy. 6% třikrát, dalších 6% jedenkrát týdně. 4% rodin zažívá společný oběd pětkrát týdně. 3% čtyřikrát. Poslední 1% rodin spolu obědvá šestkrát týdně. Sedmkrát týdně spolu neobědvá žádná rodina.

Graf č. 9: Četnost společného stravování rodiny (večeře) – respondenti žijící na vesnici



38% dotazovaných rodin z vesnice spolu večeří sedmkrát týdně. Další 19% pětkrát/týden. 10% rodin se při večeři nesejde nikdy. Stejný počet rodin – 10% se setká při večeři dvakrát. 7% čtyřikrát, dalších 7% třikrát. Jednu společnou večeři prožije 6% rodin. Poslední 3% se sejdou u společné večeře šestkrát týdně.

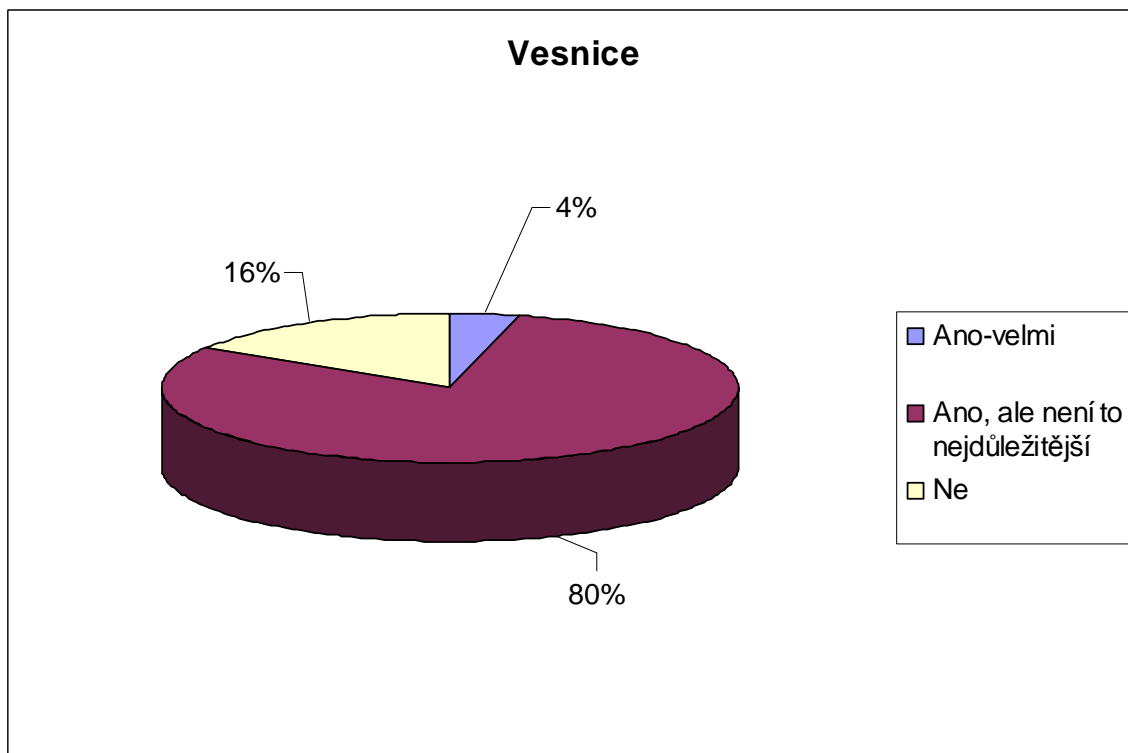
Graf č. 10: Četnost společného stravování rodiny (večeře) – respondenti žijící ve městě



36% dotazovaných rodin z města spolu večeří sedmkrát týdně. Další 21% pětkrát/týden. 16% rodin čtyřikrát. 7% rodin prožije společnou večeři šestkrát, stejný počet rodin – tedy 7% spolu večeří jedenkrát za týden. 6% třikrát, dalších 6% dvakrát. Pouhé 1% rodin se u společné večeře nesejde nikdy.

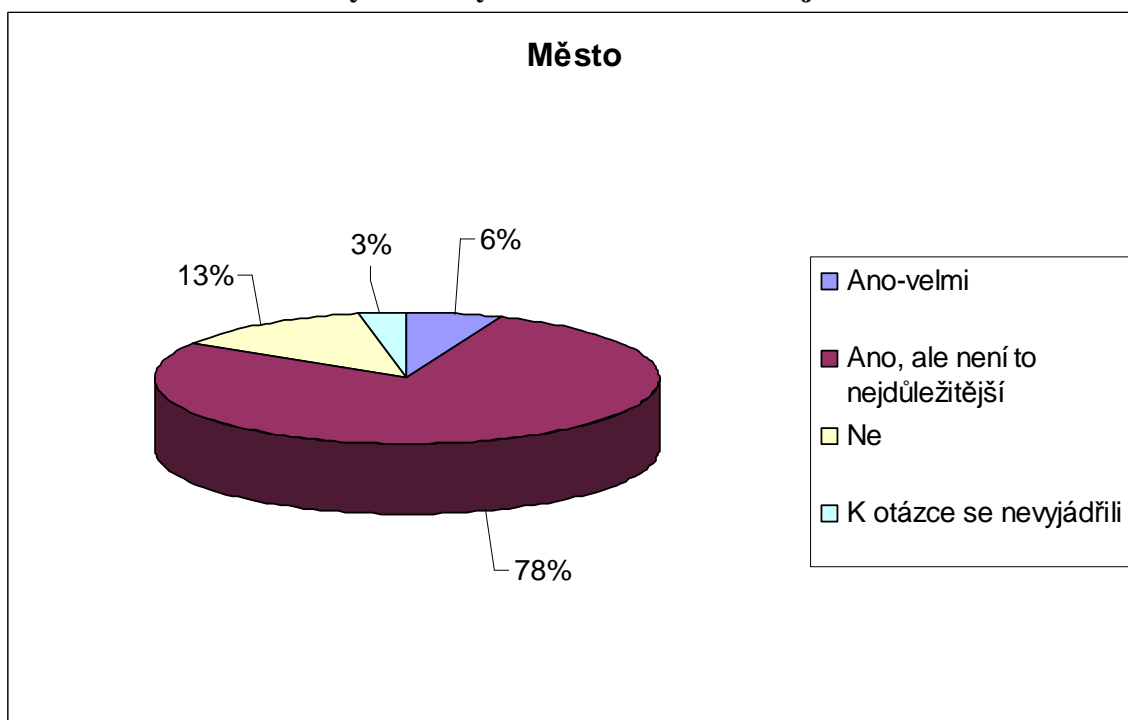
Položka: Záleží Vám na módě a kvalitě oblékání Vaší rodiny?

Graf č. 11: Důležitost módy a kvality oblékání v rodinách žijících na vesnici



80% dotazovaných rodičů z vesnice záleží na módě a kvalitě oblékání jejich rodiny. Avšak uvádějí, že tato skutečnost pro ně není nejdůležitější. Dalším 16% respondentů na módě a kvalitě oblékání rodiny nezáleží vůbec. Posledním 4% rodin na módě a kvalitě oblékání velmi záleží.

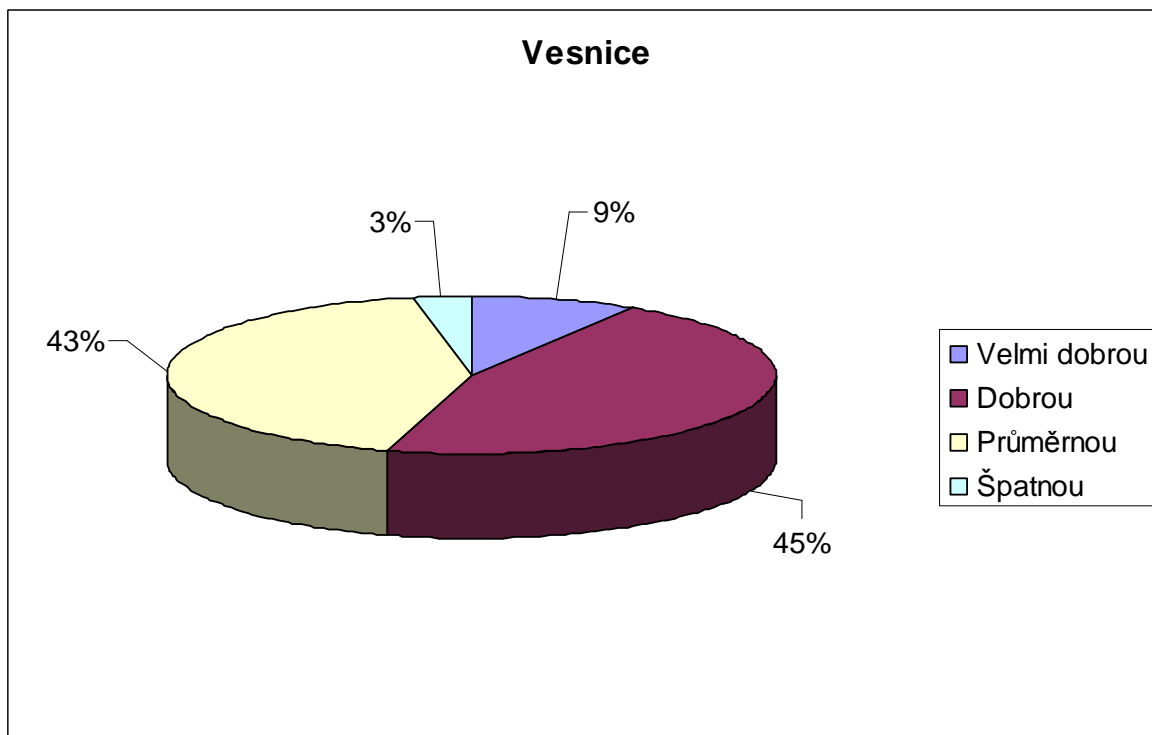
Graf č. 12: Důležitost módy a kvality oblékání v rodinách žijících ve městě



78% dotazovaných rodičů z města záleží na módě a kvalitě oblékání jejich rodiny. Avšak uvádějí, že tato skutečnost pro ně není nejdůležitější. Dalším 13% respondentů na módě a kvalitě oblékání rodiny nezáleží vůbec. 6% rodin na módě a kvalitě oblékání velmi záleží. K otázce se nevyjádřila 3% dotazovaných.

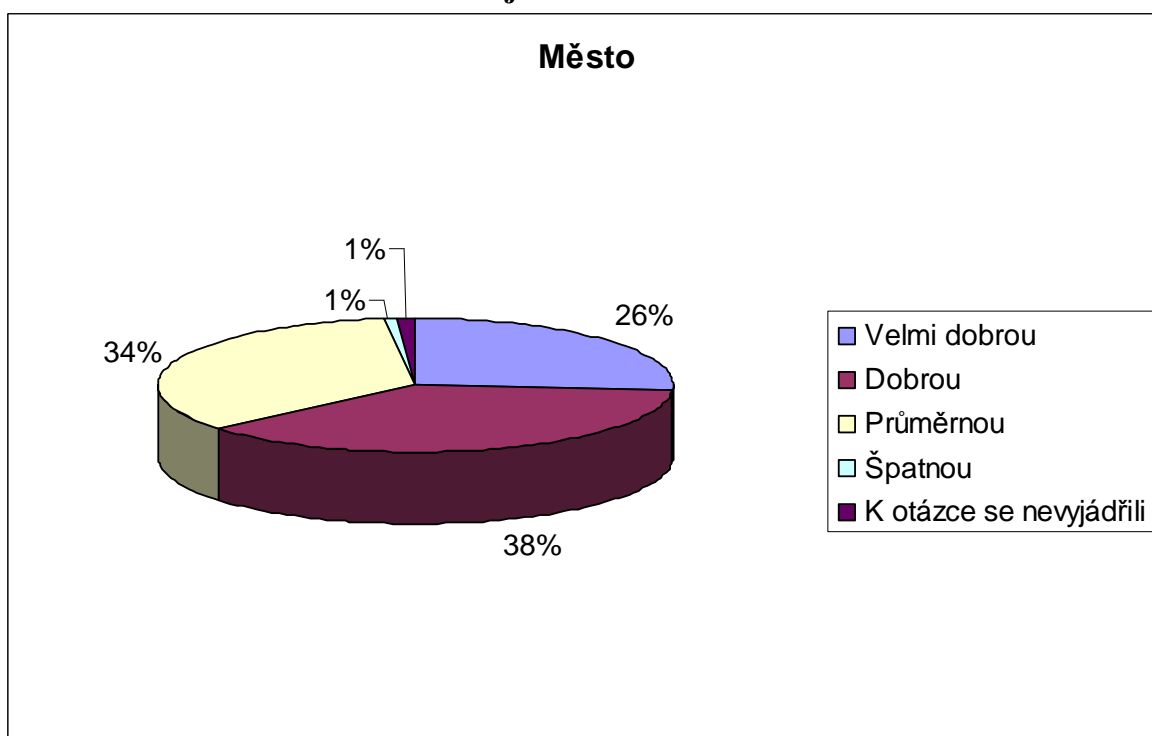
Položka: **Materiální situaci Vaší rodiny hodnotíte jako:**

Graf č. 13: **Materiální situace rodin žijících na vesnici**



45% dotazovaných rodičů z vesnice hodnotí materiální situaci své rodiny jako dobrou, 43% jako průměrnou. Dalších 9% uvádí, že jejich materiální situace je velmi dobrá. Poslední 3% dotazovaných hodnotí materiální situaci rodiny jako špatnou.

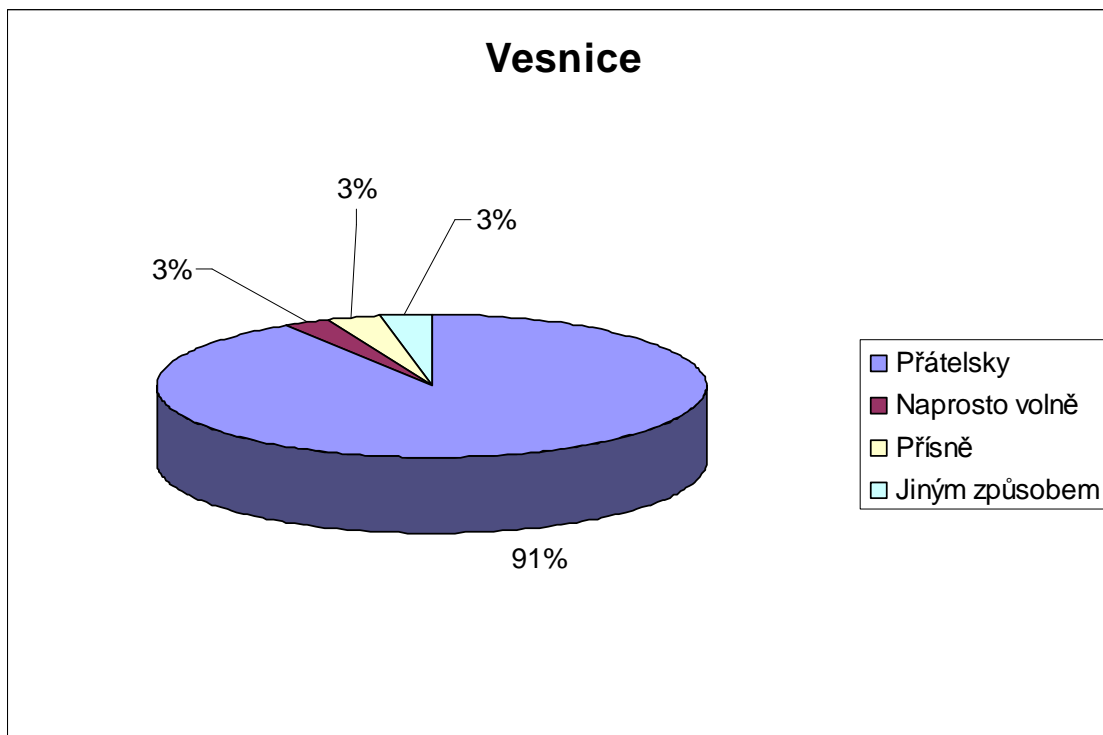
Graf č. 14: **Materiální situace rodin žijících ve městě**



38% dotazovaných rodičů z města hodnotí materiální situaci své rodiny jako dobrou, 34% jako průměrnou. Dalších 26% uvádí, že jejich materiální situace je velmi dobrá. 1% dotazovaných hodnotí materiální situaci rodiny jako špatnou. K otázce se nevyjádřilo 1% dotazovaných.

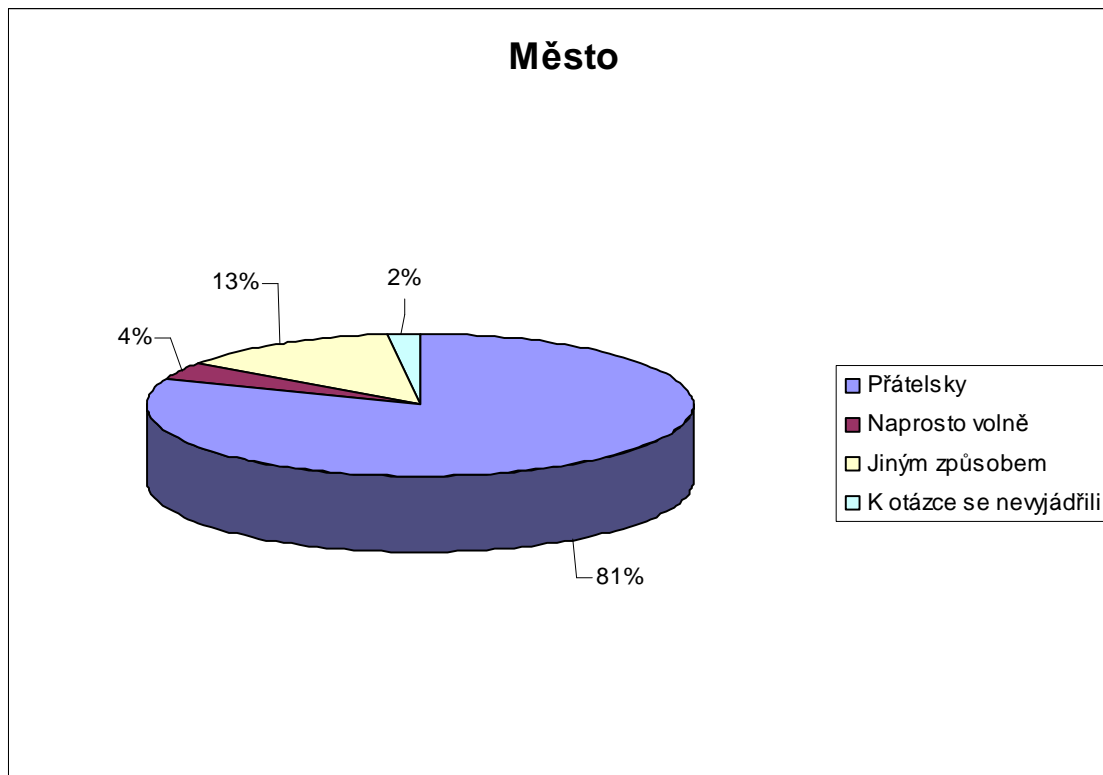
Položka: Jak vychovááte Vaše děti?

Graf č. 15: Způsob výchovy dětí respondentů žijících na vesnici



91% dotazovaných rodičů vychovává své děti přátelsky. 3% naprosto volně, další 3% přísně a poslední 3% jiným způsobem.

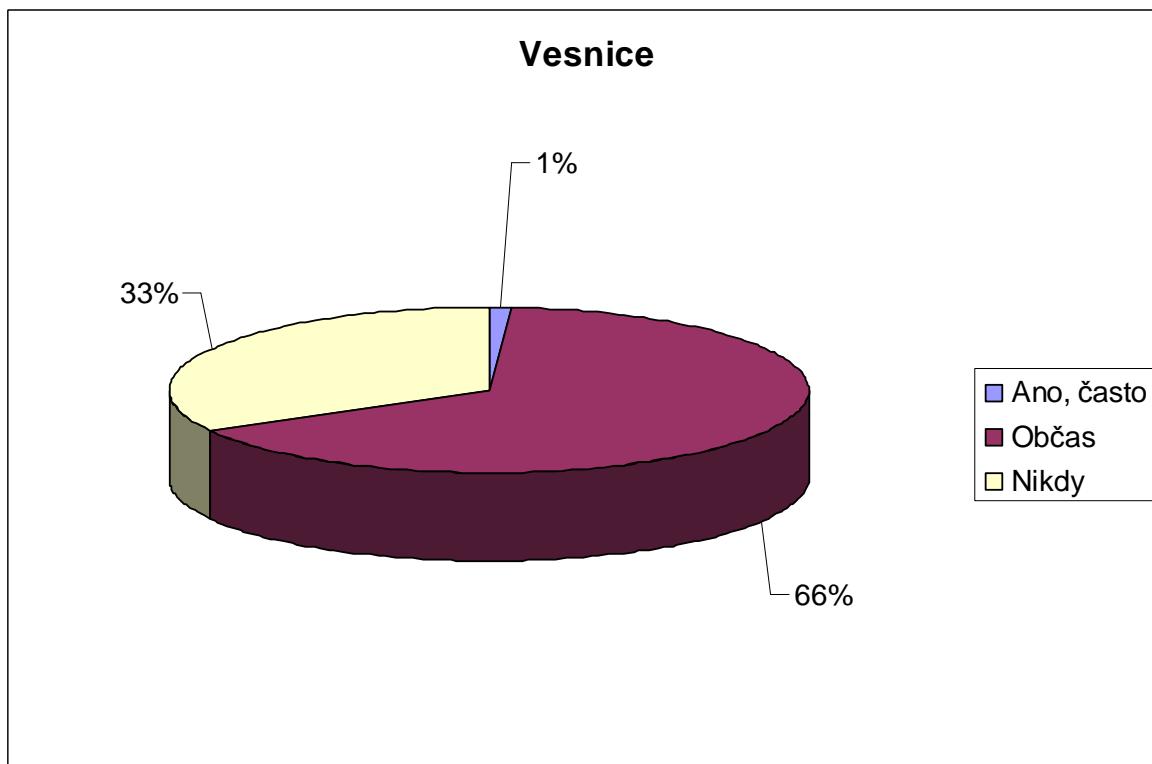
Graf č. 16: Způsob výchovy dětí respondentů žijících ve městě



81% dotazovaných rodičů z města vychovává své děti přátelsky. 13% jiným způsobem a další 4% naprosto volně. Přísnou výchovu neupřednostňuje žádný z dotazovaných rodičů. K otázce se nevyjádřila 2% dotazovaných.

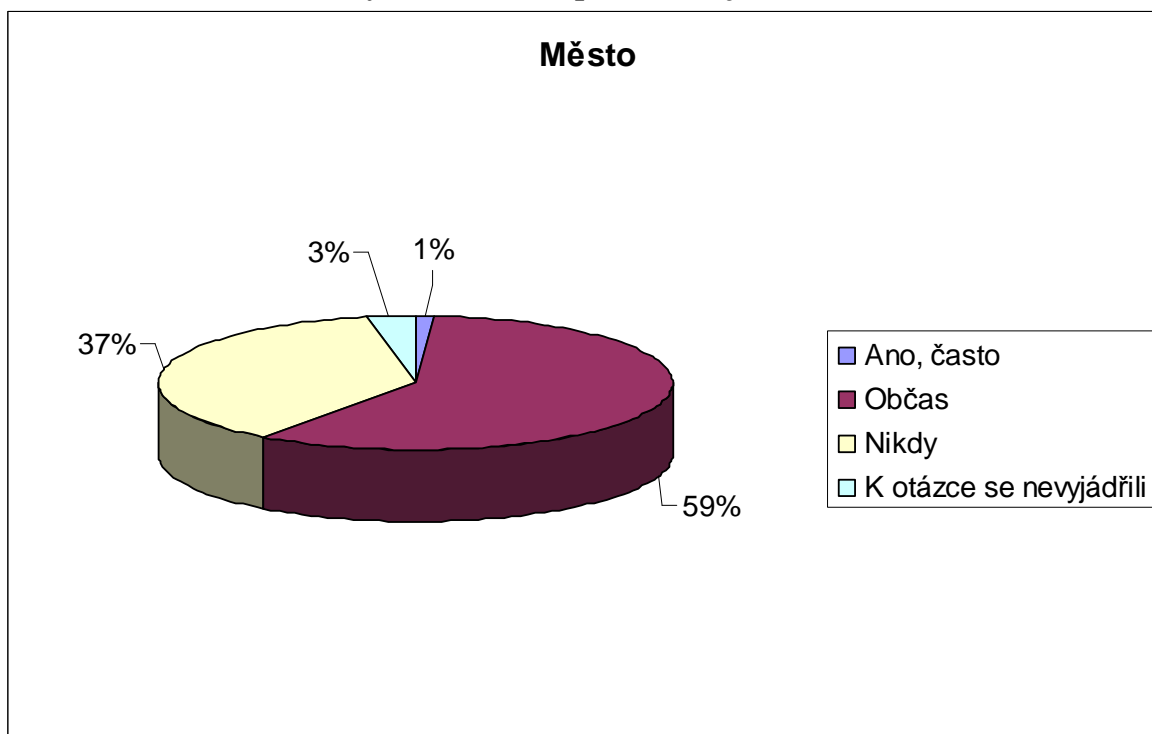
Položka: Používáte tělesné tresty u svého dítěte?

Graf č. 17: Používání tělesných trestů – respondenti žijící na vesnici



66% dotazovaných rodičů z vesnice občas používá u svého dítěte tělesné tresty. 33% rodičů své dítě nikdy tělesně netrestá. Oproti tomu 1% rodičů své děti trestají často.

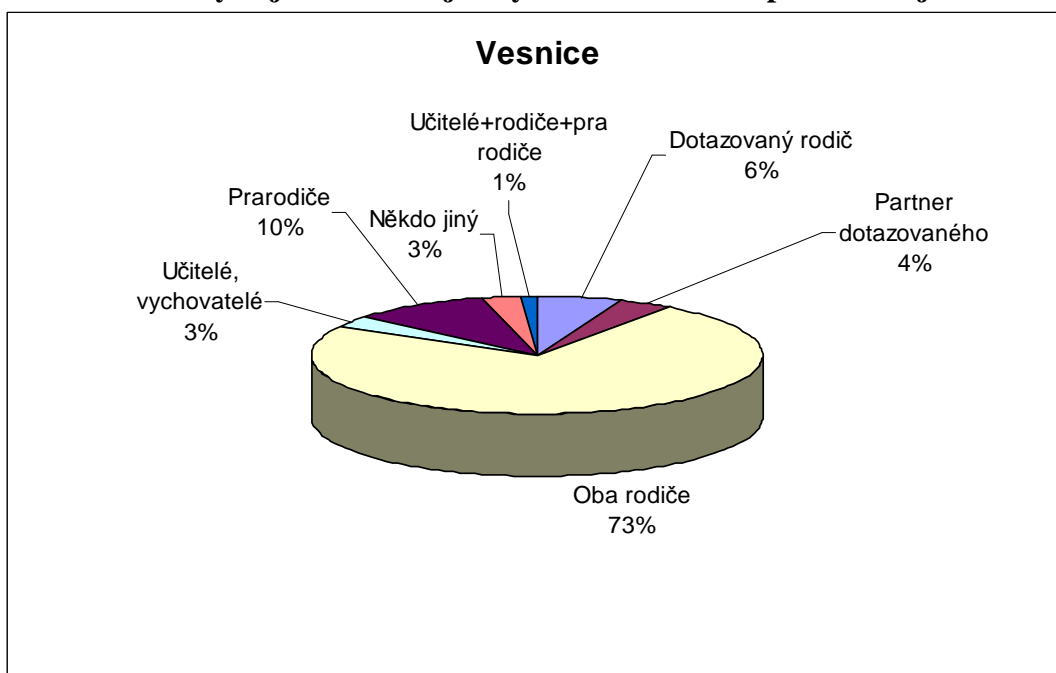
Graf č. 18: Používání tělesných trestů – respondenti žijící ve městě



59% dotazovaných rodičů z města občas používá u svého dítěte tělesné tresty. 37% rodičů své dítě nikdy tělesně netrestá. Oproti tomu 1% rodičů své děti trestá často. K otázce se nevyjádřila 3% dotazovaných.

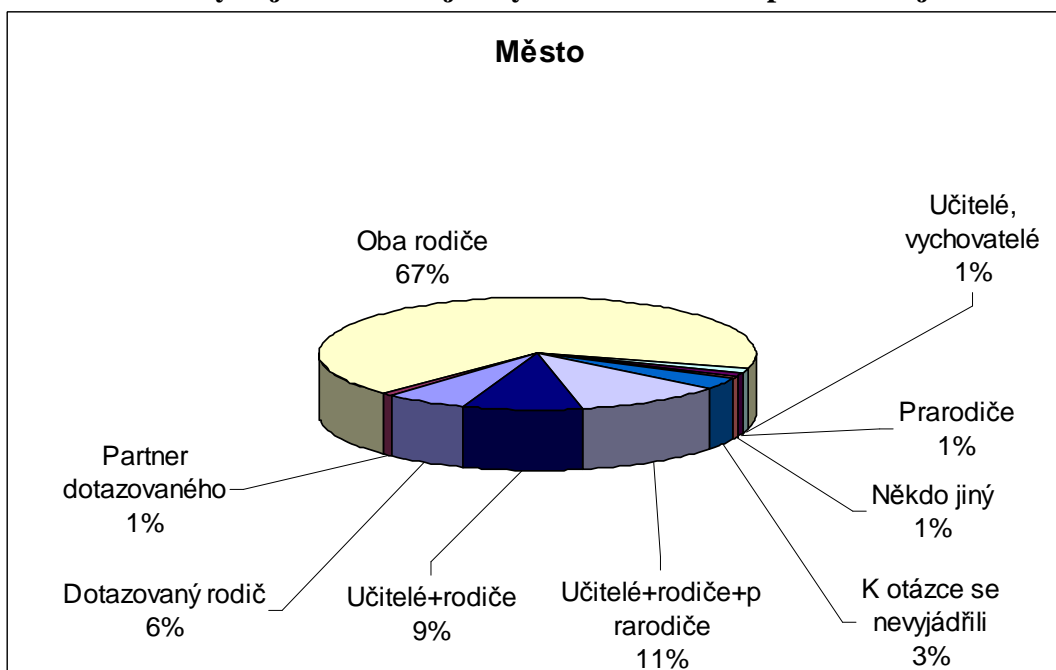
Položka: Kdo si myslíte, že má největší vliv na Vaše dítě při výchově?

Graf č. 19: Osoby nejvíce ovlivňující výchovu dítěte – respondenti žijící na vesnici



73% rodičů z vesnice se domnívá, že na výchovu jejich dětí mají největší vliv oba rodiče. 10% přisuzuje největší podíl na výchově prarodičům jejich dětí. 6% si myslí, že je to pouze právě on – dotazovaný rodič. Další 4% připisují největší vliv svému partnerovi. 3% určují učitele a vychovatele. Další 3% rodičů říká, že je to někdo jiný než z uváděných možností. Poslední 1% dotazovaných říká, že jejich dítě ovlivňují při výchově stejným dílem jak rodiče, prarodiče, tak i učitelé jejich dětí.

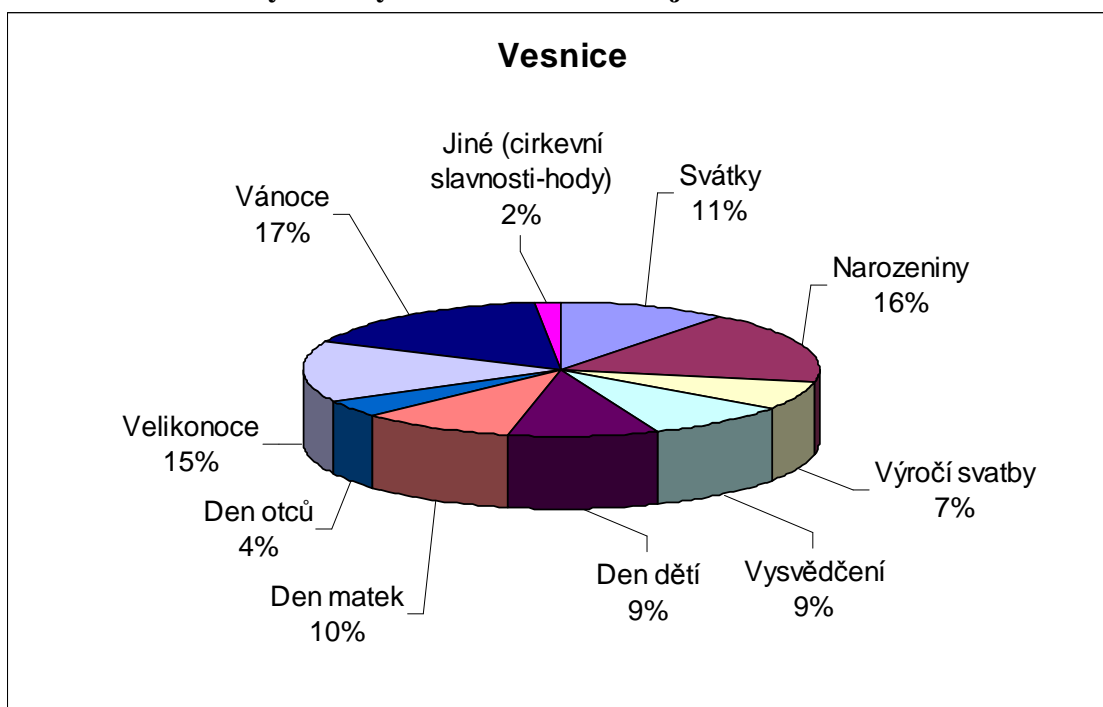
Graf č. 20: Osoby nejvíce ovlivňující výchovu dítěte – respondenti žijící ve městě



67% rodičů z města se domnívá, že na výchovu jejich dětí mají největší vliv oba rodiče. 11% dotazovaných říká, že jejich dítě ovlivňují při výchově stejným dílem jak rodiče, prarodiče, tak i učitelé jejich dětí. Dalších 9% uvádí rodiče a učitele, vychovatele. 6% si myslí, že je to pouze právě on – dotazovaný rodič. 1% připisuje největší vliv svému partnerovi. 1% určují učitele a vychovatele. 1% přisuzuje největší podíl na výchově prarodičům jejich dětí. Další 1% rodičů říká, že je to někdo jiný než z uváděných možností. K otázce se nevyjádřila 3% dotazovaných.

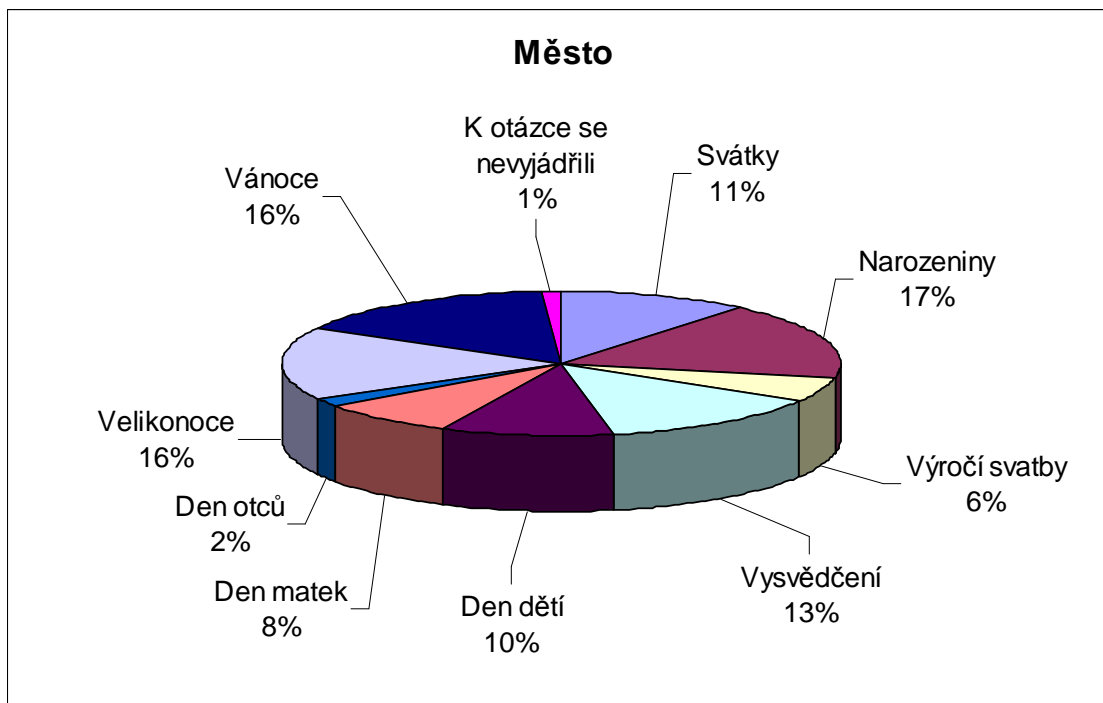
Položka: Které slavnosti ve Vaší rodině oslavujete?

Graf č. 21: Slavení významných dnů v rodinách žijících na vesnici



16% rodin z vesnice slaví narozeniny svých členů. 17% oslavuje Vánoce a 15% rodin Velikonoce. Dalších 11% rodin slaví jmeniny – svátky svých členů. 10% Den matek, 9% Den dětí a 9% Vysvědčení. 7% rodin si připomíná výročí svatby, 4% oslavuje Den otců a poslední 2% jiné oslavy.

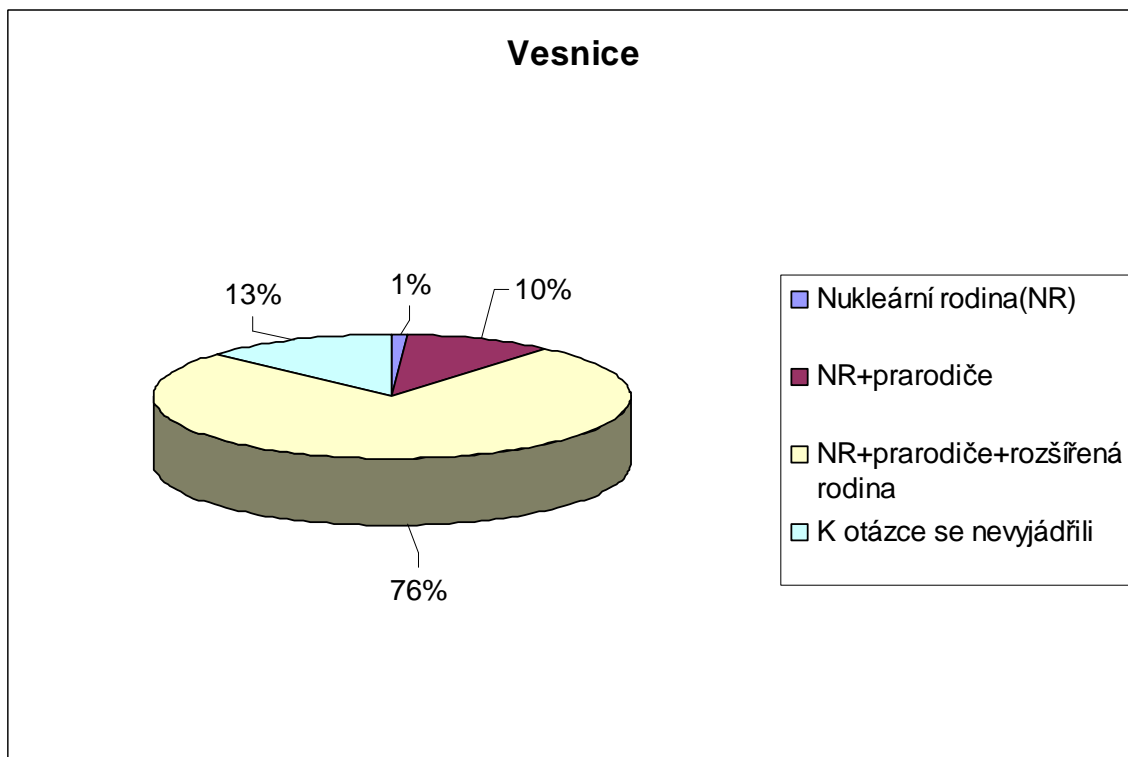
Graf č. 22: Slavení významných dnů v rodinách žijících ve městě



Rodiny z města oslavují narozeniny svých členů v 17%. Vánoce slaví 16% a Velikonoce 16% rodin. 13% rodin slaví Vysvědčení. 11% rodin oslavuje jmeniny svých členů. Další 10% Den dětí a 8% Den matek. 6% rodin si připomíná výročí svatby. Posledních 2% slaví Den otců. K otázce se nevyjádřilo 1% dotazovaných.

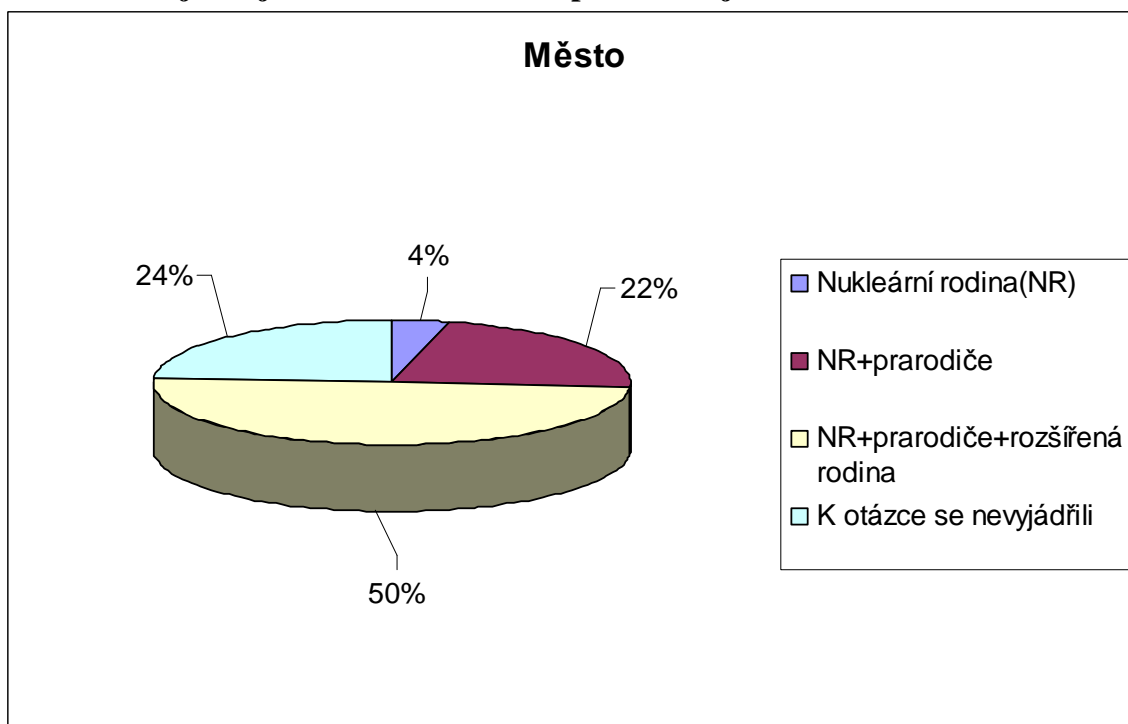
Položka: **Kdo všechno se při Vámi zmíněných oslavách zpravidla sejde?**

Graf č. 23: **Nejčastější účastníci oslav – respondenti žijící na vesnici**



V rodinách žijících na vesnici se schází při oslavách v 76% nukleární rodina, prarodiče dětí a rozšířená rodina. 10% se schází ve složení nukleární rodina a prarodiče dětí. 1% rodin slaví pouze samo. K otázce se nevyjádřilo 13% dotazovaných.

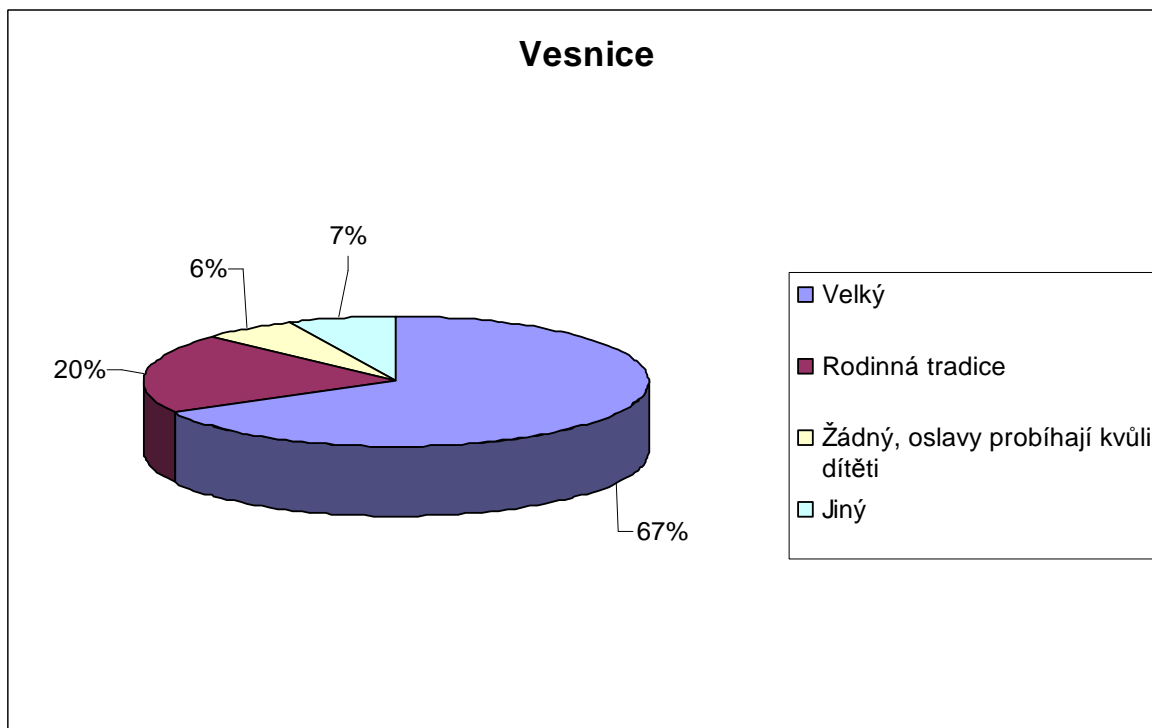
Graf č. 24: **Nejčastější účastníci oslav – respondenti žijící ve městě**



V rodinách žijících ve městě se schází při oslavách v 50% nukleární rodina, prarodiče dětí a rozšířená rodina. 22% se schází ve složení nukleární rodina a prarodiče dětí. 4% rodin slaví pouze sama. K otázce se nevyjádřilo 24% dotazovaných.

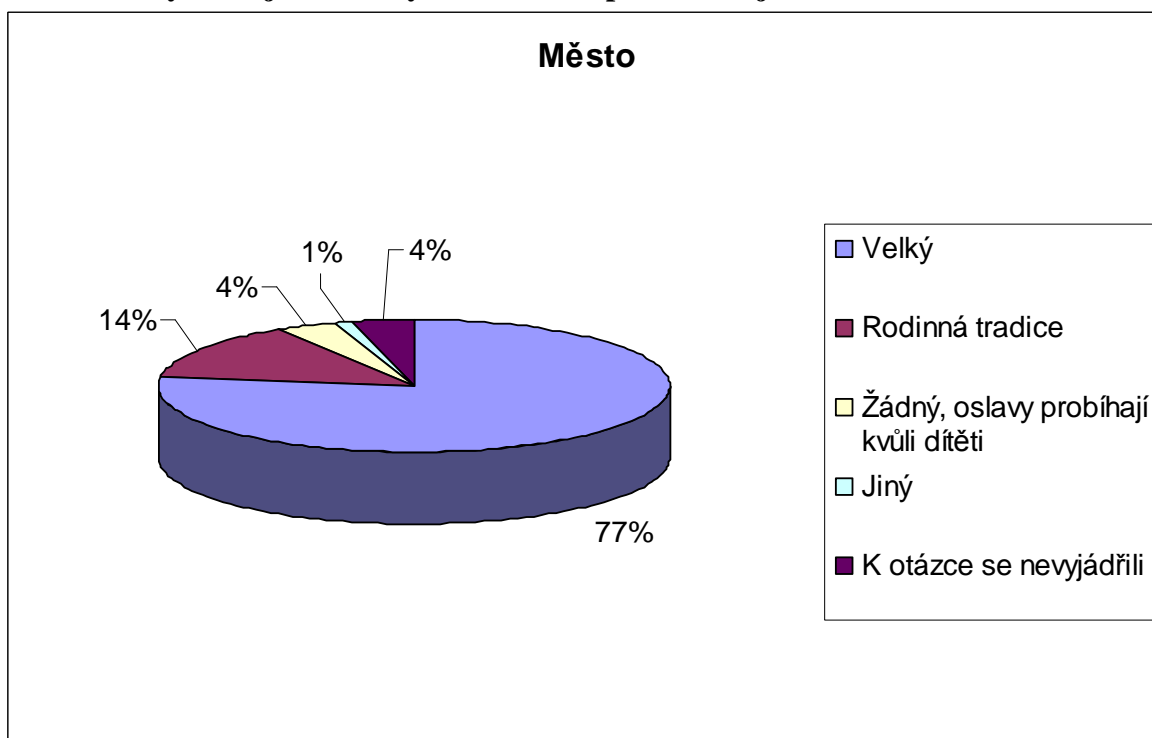
Položka: **Jaký význam pro Vás mají oslavy zmíněné v ot. č. 15?**

Graf č. 25: **Význam již zmíněných oslav – respondenti žijící na vesnici**



Pro 67% dotazovaných rodin žijících na vesnici mají rodinné oslavy velký význam. Dalších 20% slaví z důvodu rodinné tradice. Pro 7% rodin mají tyto oslavy jiný význam. Posledních 6% dotazovaných rodin pořádá oslavy kvůli svým dětem.

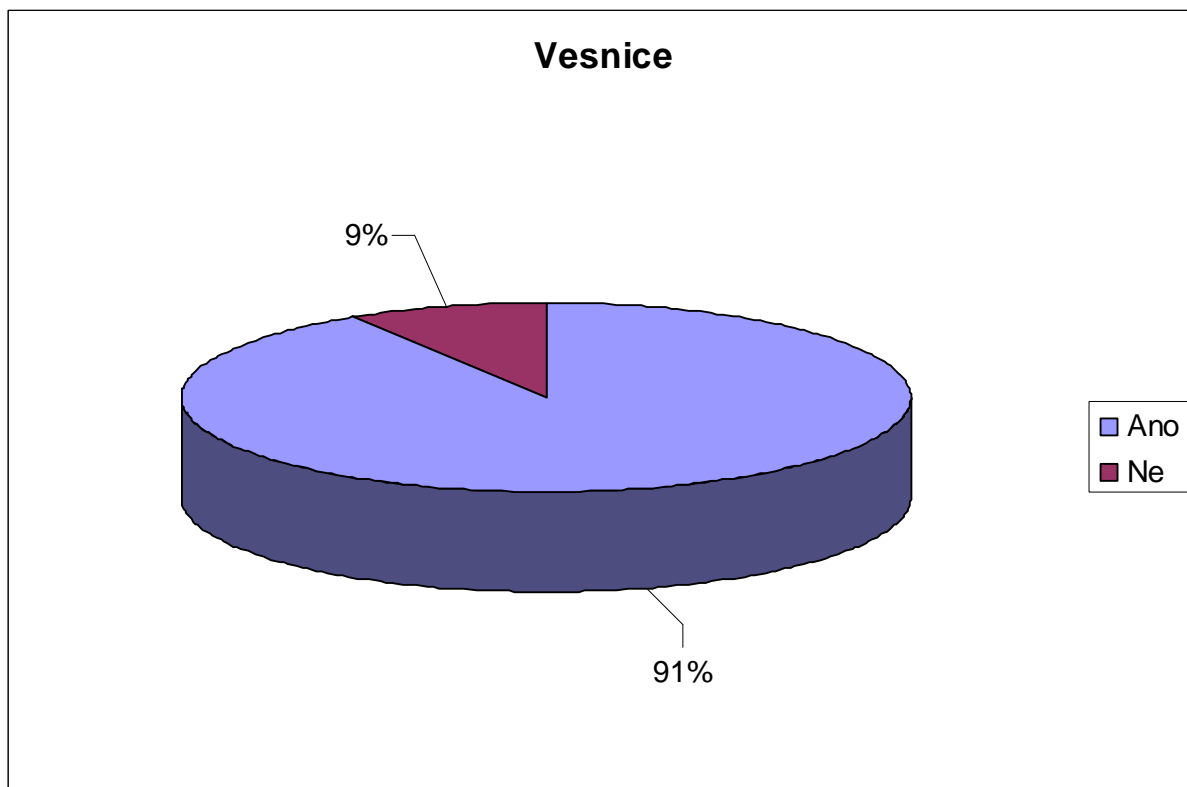
Graf č. 26: **Význam již zmíněných oslav – respondenti žijící ve městě**



Pro 77% dotazovaných rodin žijících ve městě mají rodinné oslavy velký význam. Dalších 14% slaví z důvodu rodinné tradice. 4% rodin pořádá oslavy pouze kvůli svým dětem. Pro 1% rodin mají tyto oslavy jiný význam. K otázce se nevyjádřila 4% dotazovaných.

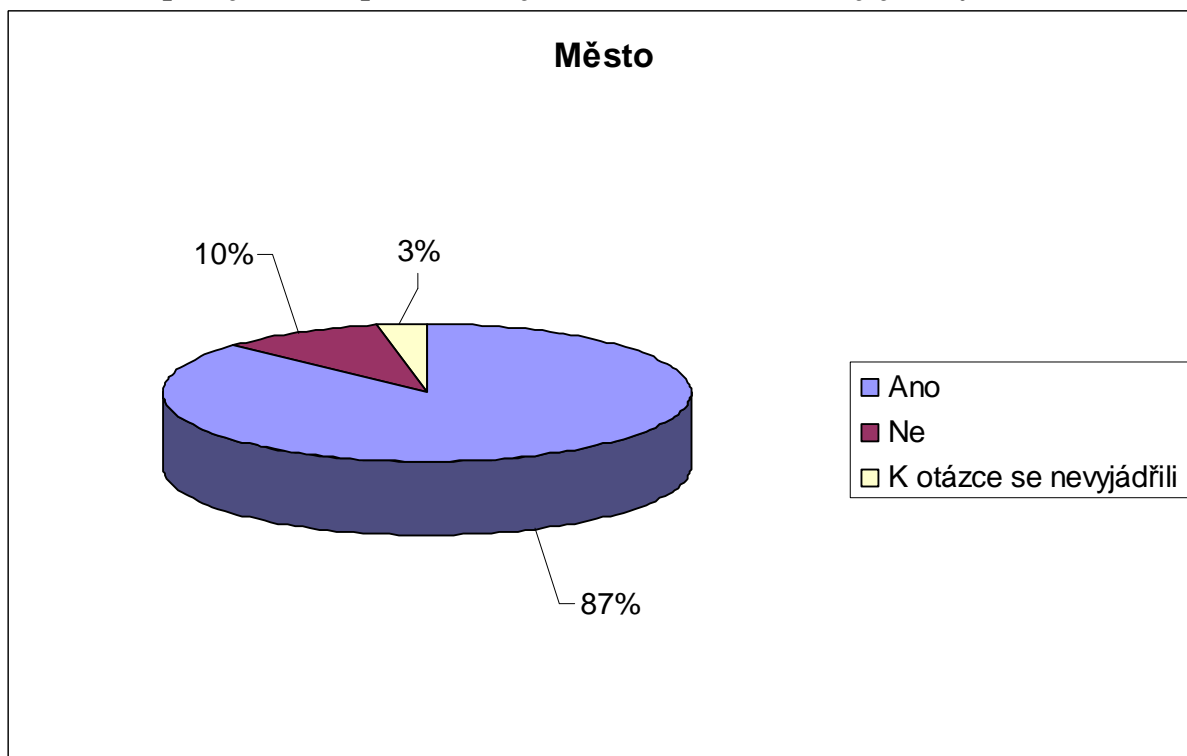
Položka: **Jste spokojen(a) se životem v místě Vašeho bydliště?**

Graf č. 27: **Spokojenost respondentů žijících na vesnici s místem jejich bydliště**



Se životem na vesnici je spokojeno 91% dotazovaných rodin. Pouhých 9% s místem svého bydliště spokojeno není.

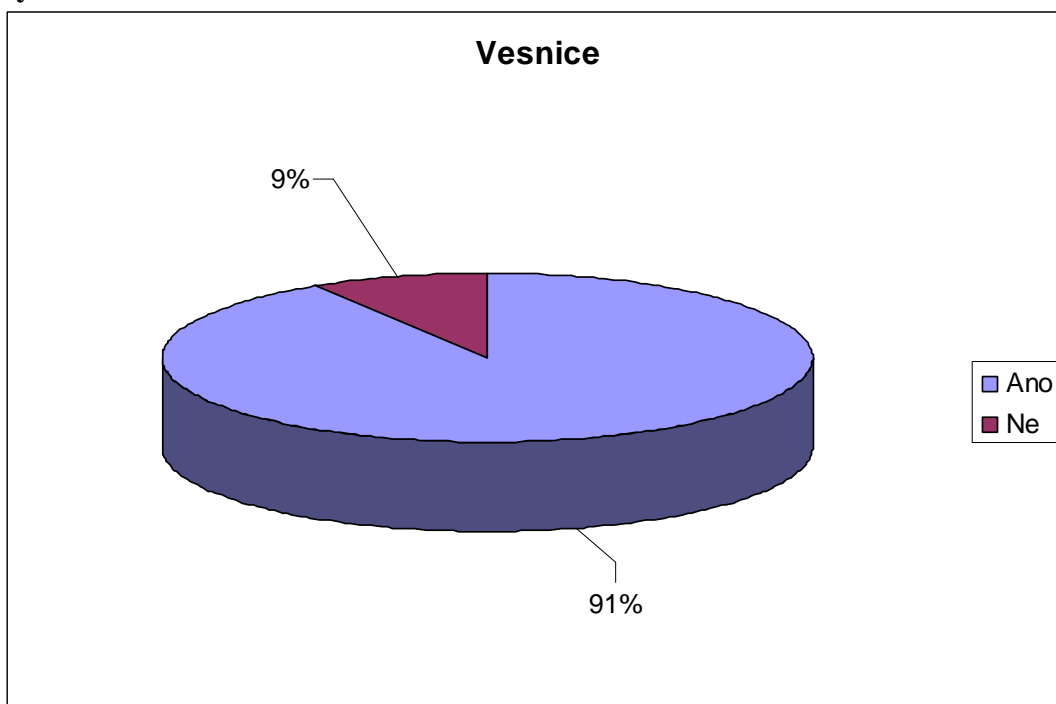
Graf č. 28: **Spokojenost respondentů žijících ve městě s místem jejich bydliště**



Se životem ve městě je spokojeno 87% dotazovaných rodin. 10% rodin není spokojeno s místem svého bydliště. K otázce se nevyjádřila 3% dotazovaných.

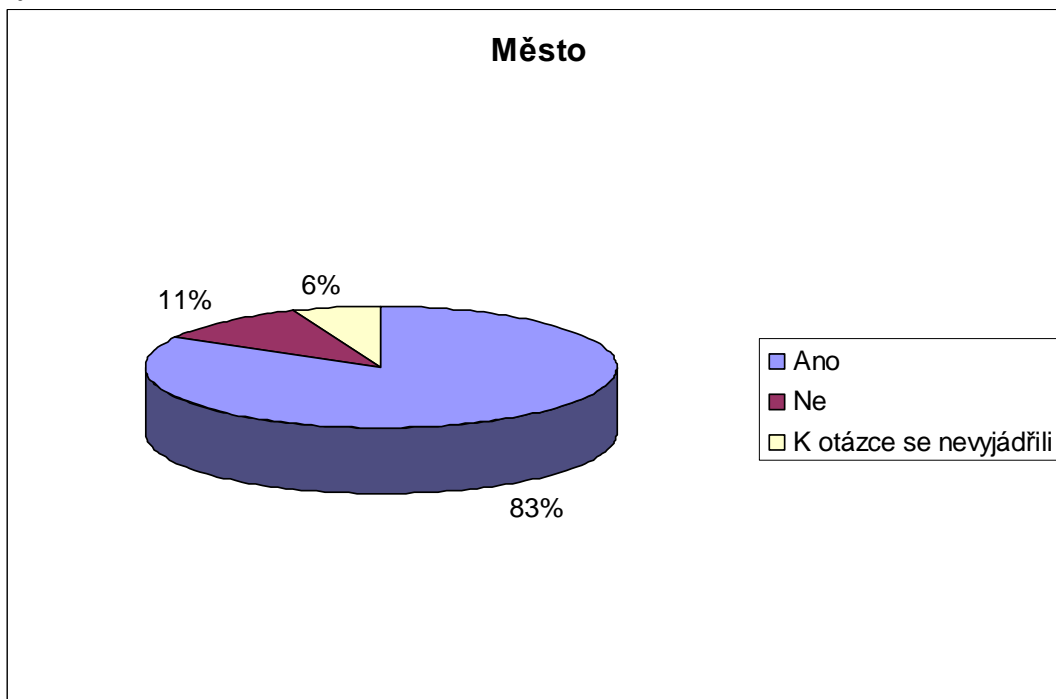
Položka: **Myslíte si, že existuje rozdíl v životním stylu rodin s dětmi žijících na vesnici a ve městě?**

Graf č. 29: **Názor respondentů z vesnice na rozdílnost v jejich životním stylu dle místa bydliště**



91% dotazovaných rodičů z vesnice si myslí, že existuje rozdíl v životním stylu rodin s dětmi žijících na vesnici a ve městě. 9% respondentů má opačný názor – tudíž, že žádný rozdíl neexistuje.

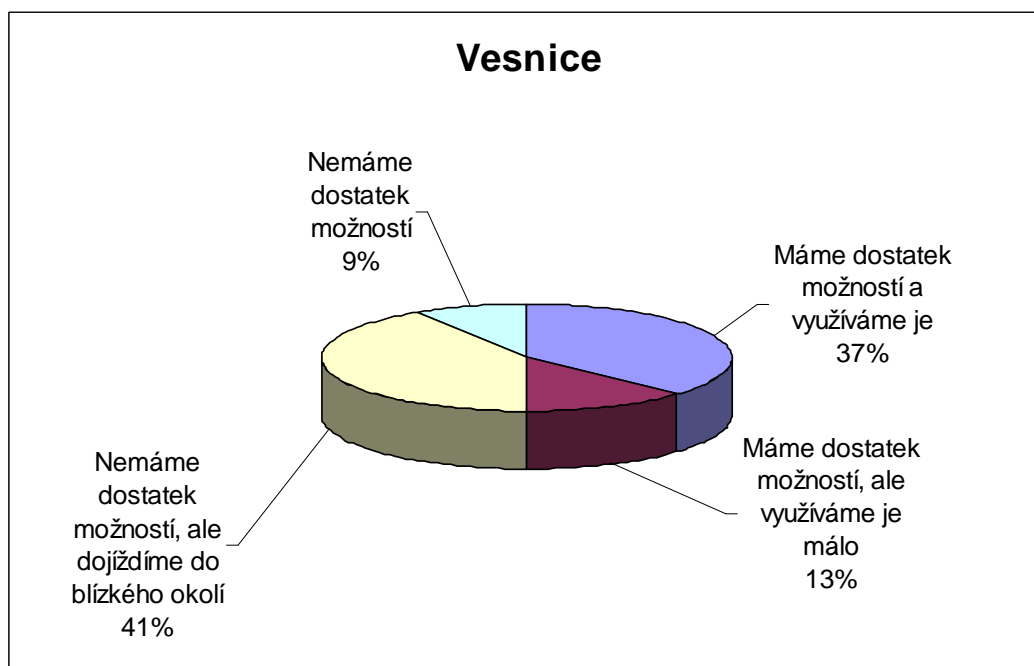
Graf č. 30: **Názor respondentů z města na rozdílnost v jejich životním stylu dle místa bydliště**



83% dotazovaných rodičů z města se domnívá, že existuje rozdíl v životním stylu rodin s dětmi žijících na vesnici a ve městě. 11% respondentů má opačný názor – tudíž, že žádný rozdíl neexistuje. K otázce se nevyjádřilo 6% dotazovaných.

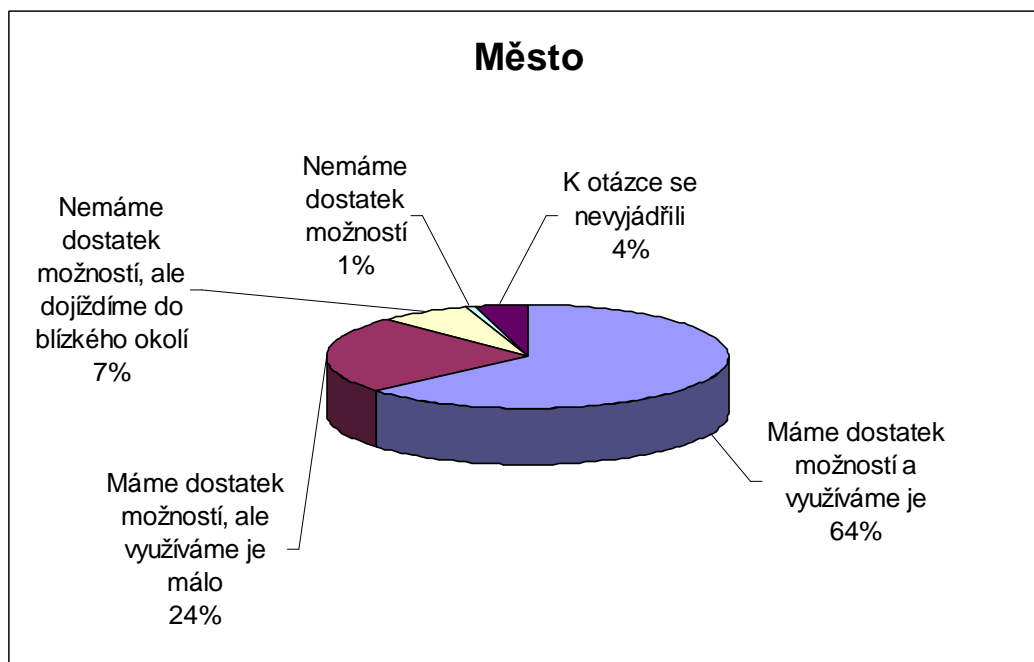
Položka: **Jak jste spokojen(a) s dostupností kulturních, sportovních zařízení, aj. organizací volnočasového charakteru v místě Vašeho bydliště?**

Graf č. 31: **Spokojenost s dostupností volnočasových zařízení – respondenti žijící na vesnici**



41% dotazovaných rodin z vesnice říká, že nemá dostatek možností k trávení volného času, ale dojíždí za nimi do blízkého okolí. 37% rodin zastává názor, že má dostatek možností a ty také využívá. Dalších 13% sice možnosti má, ale využívá je málo. Posledních 9% říká, že nemá dostatek možností k využívání volného času.

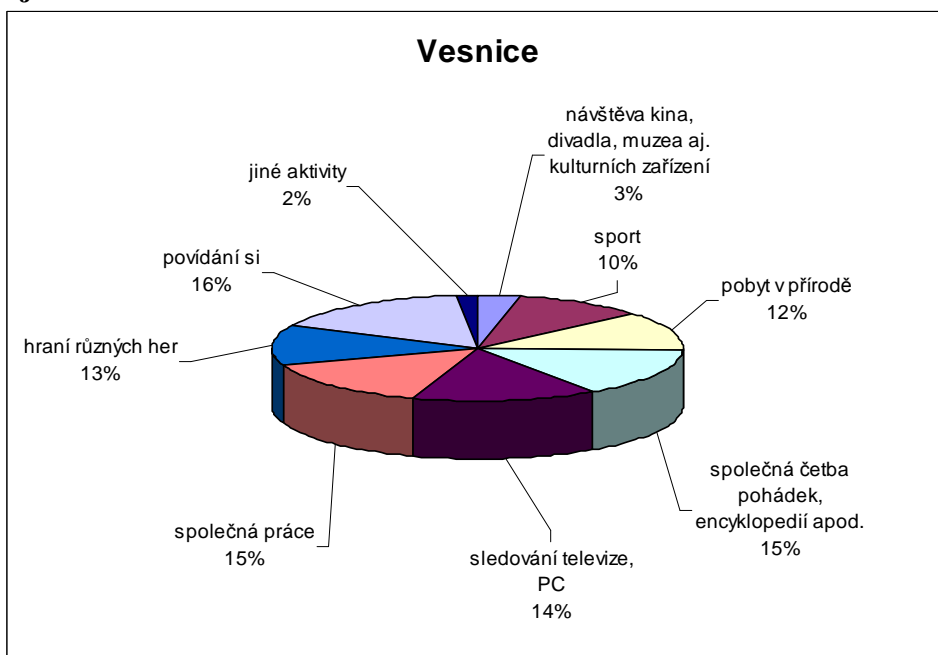
Graf č. 32: **Spokojenost s dostupností volnočasových zařízení – respondenti žijící ve městě**



64% dotazovaných rodin z města zastává názor, že mají dostatek možností k volnočasovým aktivitám a ty také využívají. Dalších 24% říká, že sice má dostatek možností, ale využívá je málo. 7% si myslí, že nemá dostatek možností, ale dojíždí za volnočasovými aktivitami do blízkého okolí. 1% rodin uvádí, že nemá dostatek možností k využívání volného času. K otázce se nevyjádřila 4% dotazovaných.

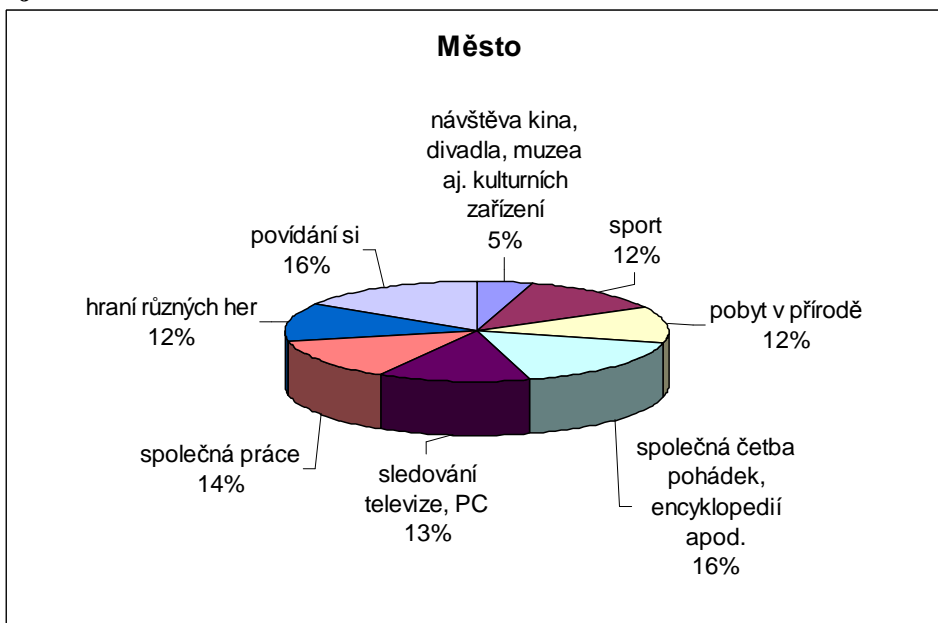
Položka: Co děláte nejčastěji se svým dítětem společně během pracovního týdne a kolik času těmito činnostem věnujete?

Graf č. 33: Nejčastější činnosti rodičů s dítětem během pracovního týdne – respondenti žijící na vesnici



Rodiče z vesnice tráví se svými dětmi během pracovního týdne nejčastěji čas těmito činnostmi: 16% společným povídáním, 15% společnou četbou, 15% společnou prací. Dalších 14% rodičů sleduje se svými dětmi TV či PC. 13% hraje společně různé hry a 12% tráví čas v přírodě. 10% rodičů se svými dětmi sportuje, 3% navštěvuje různá kulturní zařízení. Poslední 2% se zabývá jinými aktivitami.

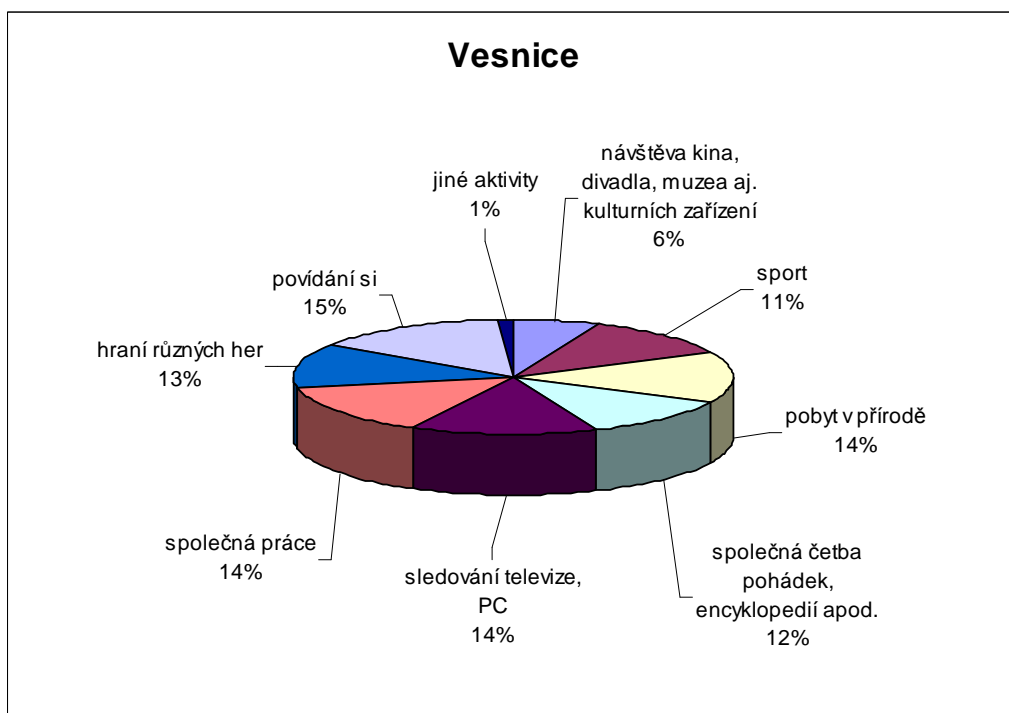
Graf č. 34: Nejčastější činnosti rodičů s dítětem během pracovního týdne – respondenti žijící ve městě



Rodiče z města tráví se svými dětmi během pracovního týdne nejčastěji čas těmito činnostmi: 16% společnou četbou, 16% rodičů si se svými dětmi povídá. Dalších 14% společně pracuje, 13% dotazovaných rodičů sleduje se svými dětmi TV či PC. 12% pěstuje sport. 12% pobývá v přírodě a stejným podílem – 12% hrají rodiče se svými dětmi různé hry. Posledních 5% rodičů se svými dětmi během pracovního týdne navštěvuje různá kulturní zařízení.

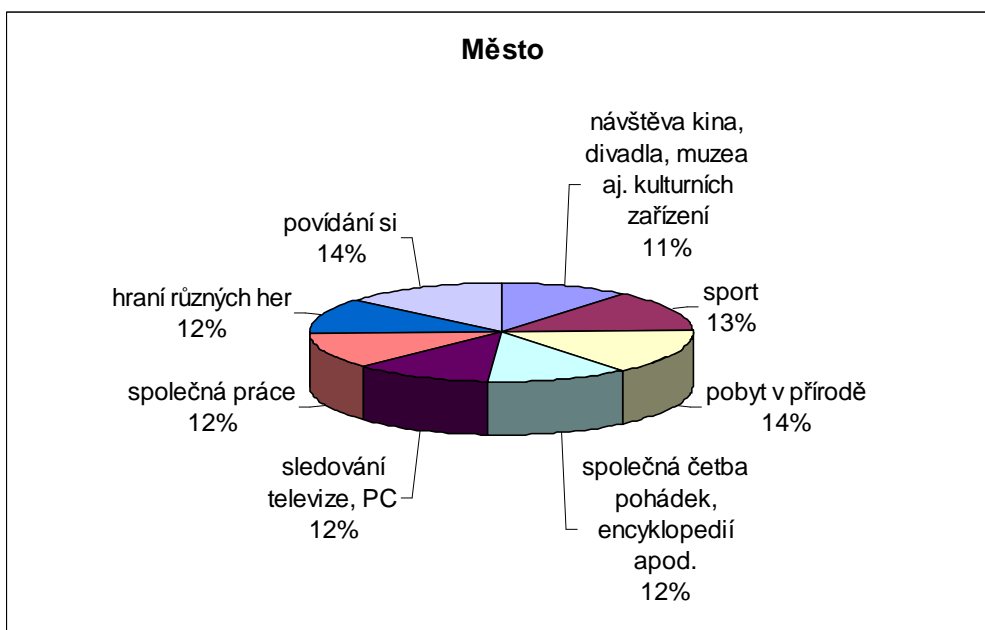
Položka: **Co děláte nejčastěji se svým dítětem společně o víkendu a kolik času těmto činnostem věnujete?**

Graf č. 35: **Nejčastější činnosti rodičů s dítětem během víkendu – respondenti žijící na vesnici**



Rodiče z vesnice tráví se svými dětmi během víkendu nejčastěji čas těmito činnostmi: 14% pobytem v přírodě, 15% rodičů si se svými dětmi povídá. 14% tráví společný čas prací. 14% rodin spolu sledují TV či PC. 13% rodičů si se svými dětmi hraje různé hry. Dalších 12% tráví čas četbou, 11% sportuje. 6% rodin navštěvuje různá kulturní zařízení a poslední 1% se věnuje jiným aktivitám.

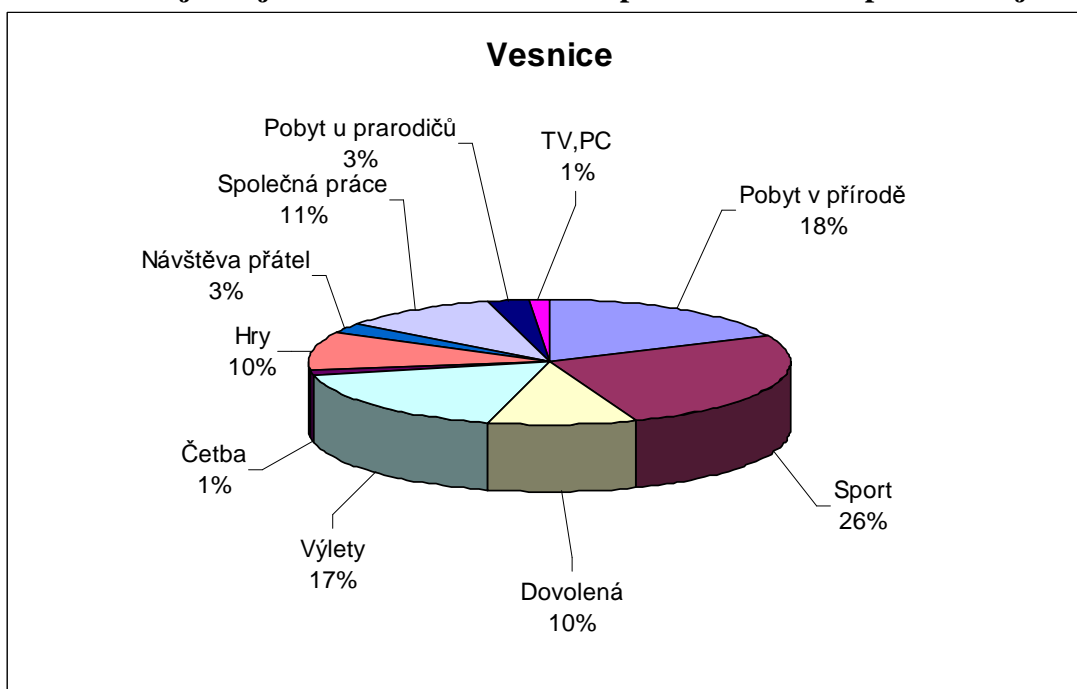
Graf č. 36: **Nejčastější činnosti rodičů s dítětem během víkendu – respondenti žijící ve městě**



Rodiče z města tráví se svými dětmi během víkendu nejčastěji čas těmito činnostmi: 14% pobytem v přírodě, 14% rodičů si se svými dětmi povídá a 13% sportuje. Dalších 12% se zabývá četbou, 12% sleduje TV či PC, 12% společně pracuje a 12% si spolu hraje. Posledních 11% dotazovaných rodičů se svými dětmi navštěvuje různá kulturní zařízení.

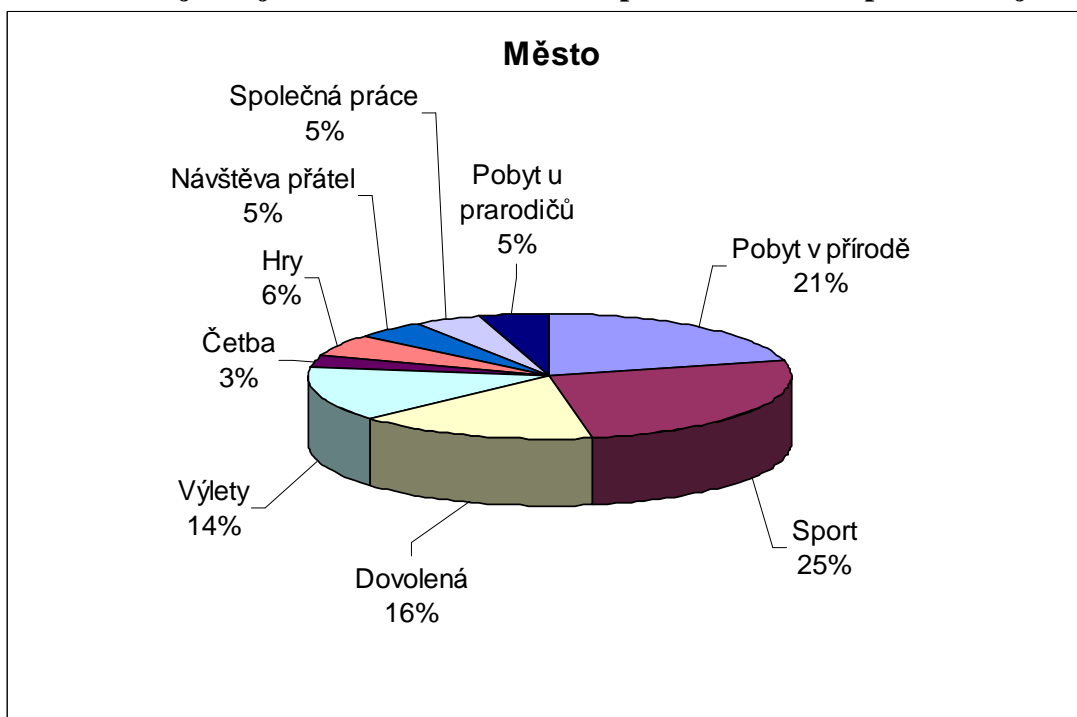
Položka: Co nejčastěji děláte společně se svým dítětem o prázdninách?

Graf č. 37: Nejčastější činnosti rodičů a dětí o prázdninách – respondenti žijící na vesnici



Rodiče žijící na vesnici vykonávají během prázdnin společně se svými dětmi nejčastěji tyto činnosti: 26% sportuje, 18% je v přírodě. Dalších 17% jezdí na výlety a 11% společně pracuje. 10% rodin tráví tento čas společnou dovolenou. 3% navštěvuje přátele, stejné procento – 3% pobývá u prarodičů dětí. 1% rodičů si s dětmi čte a poslední 1% sleduje TV či PC.

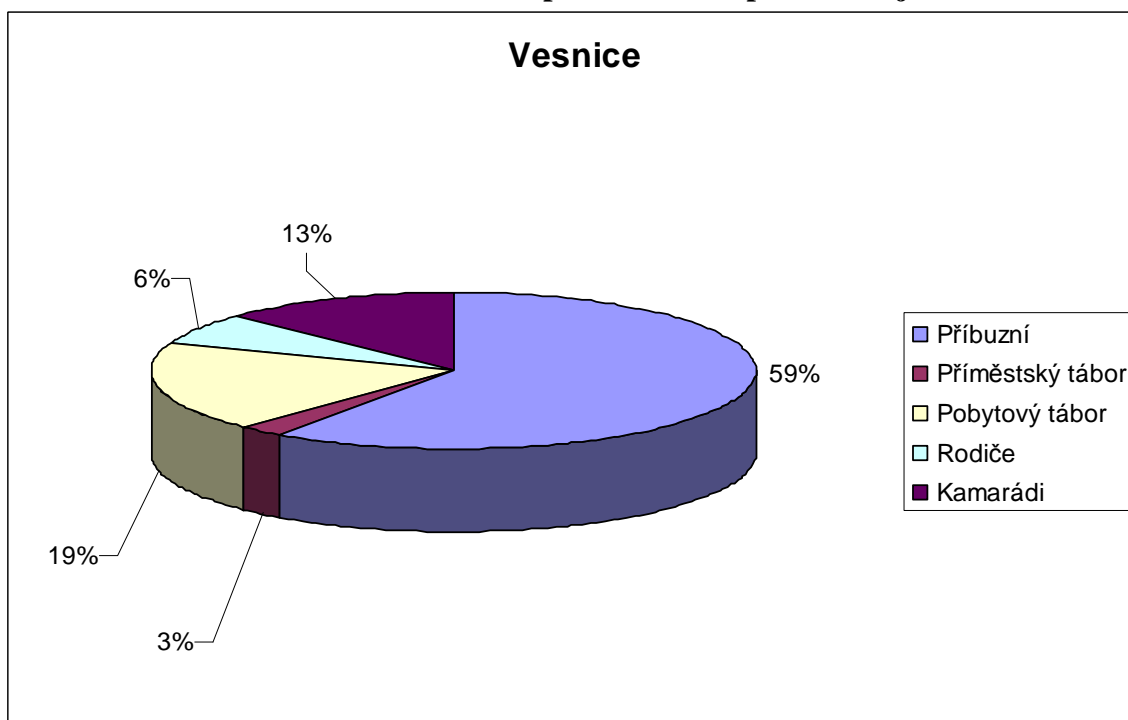
Graf č. 38: Nejčastější činnosti rodičů a dětí o prázdninách – respondenti žijící ve městě



Rodiče žijící ve městě vykonávají během prázdnin společně se svými dětmi nejčastěji tyto činnosti: 25% sportuje, 21% je v přírodě. Dalších 16% jezdí na společnou dovolenou a 14% na společné výlety. 6% rodičů si s dětmi hraje různé hry. 5% rodin navštěvuje přátele, 5% pobývá u prarodičů dětí a posledních 5% společně pracuje.

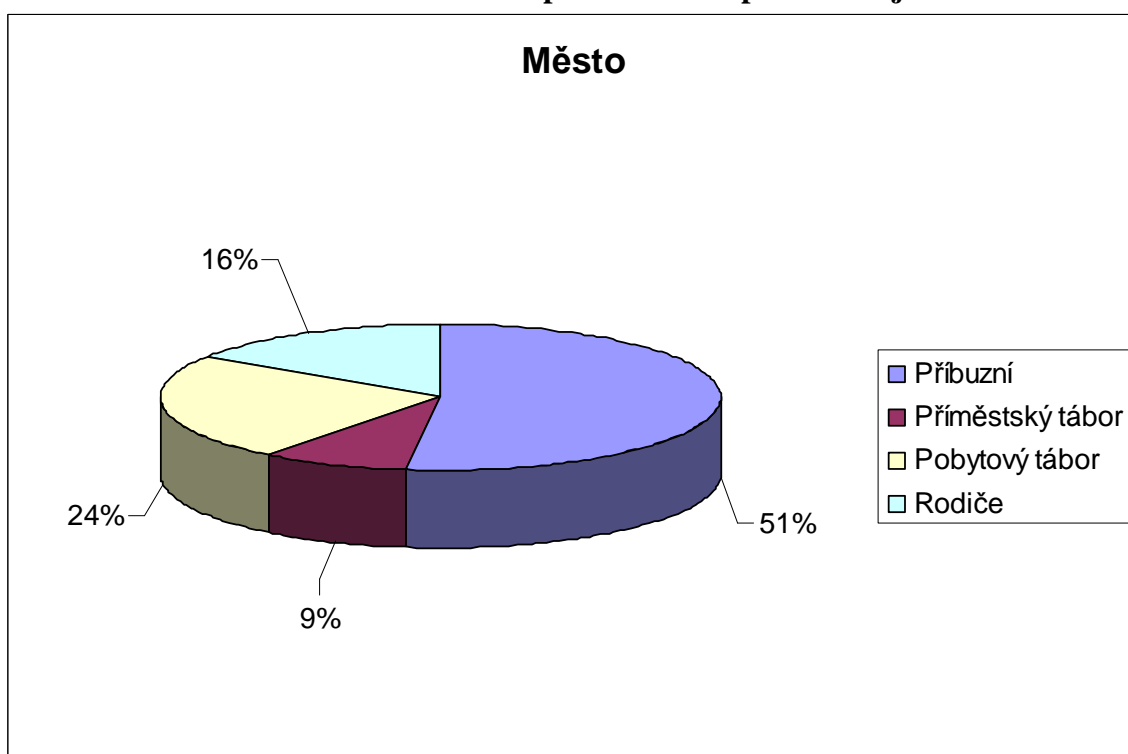
Položka: Co dělá a kde je Vaše dítě o prázdninách, když není s Vámi?

Graf č. 39: Místo a činnost dítěte během prázdnin – respondenti žijící na vesnici



59% dětí z vesnice tráví čas během prázdnin (mimo čas prožitý s rodiči) u svých příbuzných. 19% dětí se účastní pobytových táborů. 13% dětí tráví svůj čas s kamarády. 6% dětí je celé prázdniny se svými rodiči. Poslední 3% dětí se účastní příměstských táborů.

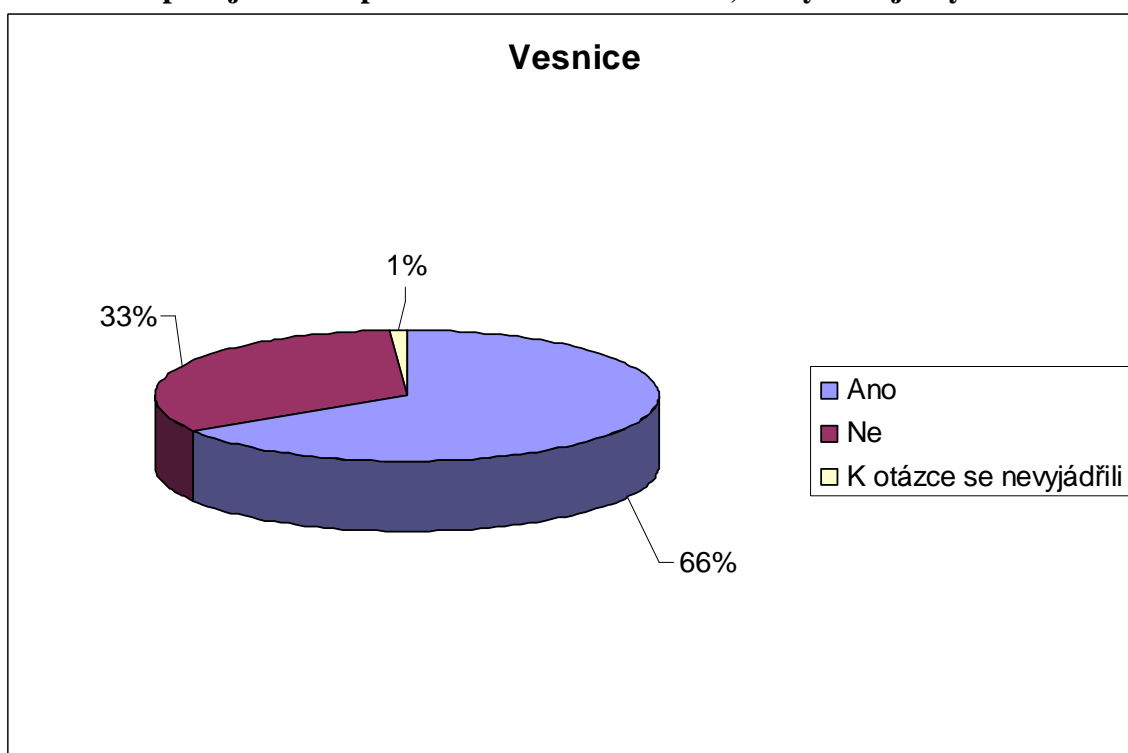
Graf č. 40: Místo a činnost dítěte během prázdnin – respondenti žijící ve městě



51% dětí z města tráví čas během prázdnin (mimo čas prožitý s rodiči) u svých příbuzných. 24% dětí se účastní pobytových táborů. 16% dětí je celé prázdniny se svými rodiči. Posledních 9% dětí se účastní příměstských táborů.

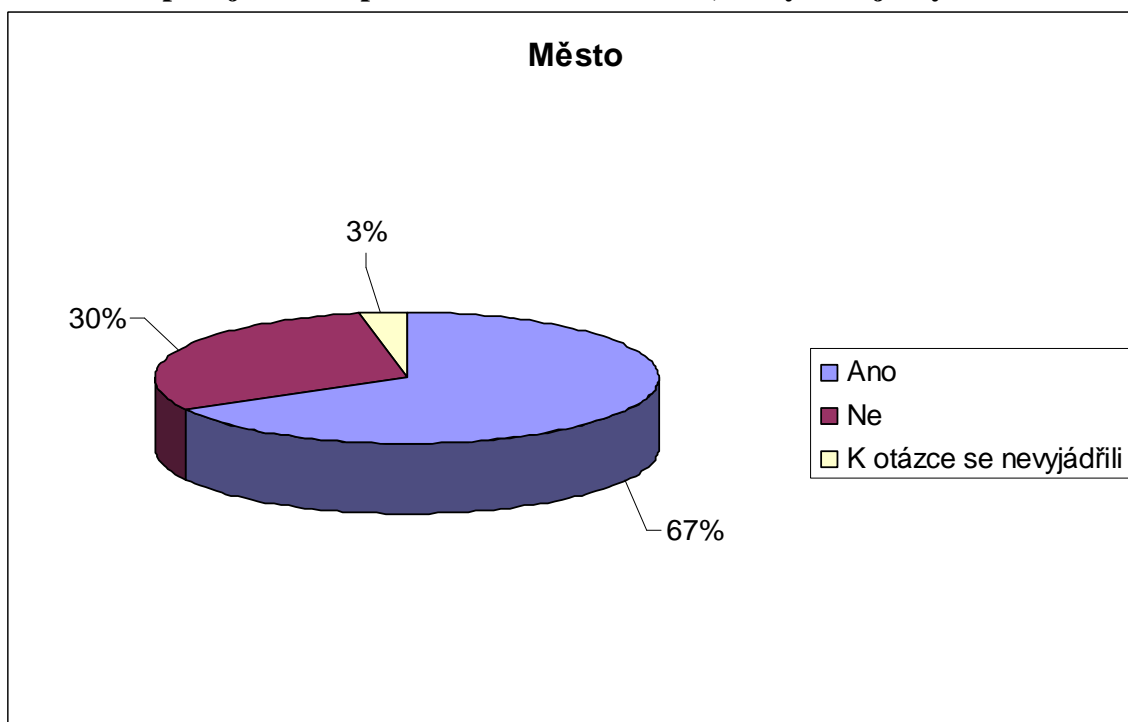
Položka: **Jste spokojen(a) se způsobem a množstvím času, který věnujete svému dítěti během celého roku?**

Graf č. 41: **Spokojenost respondentů z vesnice s časem, který věnují svým dětem**



66% rodičů z vesnice je spokojeno se způsobem a množstvím času, který věnuje svému dítěti během celého roku. 33% naopak s touto skutečností spokojeno není. K otázce se nevyjádřilo 1% dotazovaných.

Graf č. 42: **Spokojenost respondentů z města s časem, který věnují svým dětem**



67% rodičů z města je spokojeno se způsobem a množstvím času, který věnuje svému dítěti během celého roku. 30% naopak s touto skutečností spokojeno není. K otázce se nevyjádřila 3% dotazovaných.

4. 4. Shrnutí výsledků

Hlavním cílem mé práce bylo zjistit, jestli existují rozdíly v životním stylu současných českých rodin s dětmi mladšího školního věku na vesnici a ve městě.

Jsem si vědoma toho, že výsledky mohou být zkresleny různými faktory. Např. počtem dotazovaných rodin, výběrem těchto rodin (ačkoliv byl náhodný), ve kterých průzkum probíhal, ale také mým způsobem kontaktu se samotnými dotazovanými rodiči, aj. Z těchto důvodů si netroufám výsledky průzkumu zobecňovat na celou populaci rodin s mladšími školáky.

7. otázka: Zajímáte se o zdravý životní styl? (Např. v podobě čtení knih, či zpráv na internetu, účastí na přednáškách týkající se zdravého stravování, pohybu, výchovy dětí apod.)

U otázky zabývající se zájmem o zdravý životní styl nebyly znatelné rozdíly mezi odpověďmi rodin s dětmi žijícími na vesnici a ve městě. Viz graf č. 1, 2.

Rodiny žijící na vesnici

- **54%** dotazovaných rodičů vnímá za **velmi důležité** dodržování a zájímání se o zdravý životní styl;
- Dalších **41%** říká, že **existují i důležitější věci**, než je dodržování zdravého životního stylu. Za důležitější považují, stejně jako rodiče z města, *životní pohodu, zajištění zaměstnání a dobrou výchovu svých dětí*;
- **4%** dotazovaných rodin zdravý životní styl **nezajímá**.

K této otázce se nevyjádřilo 1% dotazovaných.

Rodiny žijící ve městě

- **58%** respondentů považuje zdravý životní styl za **velmi důležitý** a tudíž se o něj zajímá;
- **37%** respondentů uvádí, že pro ně **existují i důležitější věci** a to především v podobě *životní pohody, způsobu trávení volného času, zajištění zaměstnání a obstarání rodiny včetně výchovy dětí;*
- **4%** dotazovaných rodin zdravý životní styl **nezajímá**.

K této otázce se nevyjádřilo 1% dotazovaných.

8. otázka: Jaký máte názor na stravování podle zdravé výživy?

Názor dotazovaných rodin z vesnice a města je u následující otázky opět téměř nerozdílný. Existují zde ale rozdílnosti týkající se způsobu „obstarávání“ zdravých potravin, které popisují níže. Viz graf č. 3, 4.

Rodiny žijící na vesnici

Se stravováním podle zdravé výživy **souhlasí 43%** dotazovaných. Respondenti však říkají, že je důležité brát zdravou výživou s mírou. Tito účastníci výzkumu dodržují základní pravidla zdravého stravování v podobě konzumace čerstvého ovoce a zeleniny, které si většinou, jak uvádějí, sami vypěstují na zahradě. Zde můžeme vidět rozdíl mezi rodinami ve městě a na vesnici. Zatímco ve městě většinou není možné, aby si člověk vypěstoval určitý druh ovoce či zeleniny, na vesnici tomu tak je a obyvatelé toho velmi využívají. Také se zmiňují o existenci tzv. farmářských trhů, na kterých, jak uvádějí, mají „záruku kvalitních potravin“. Dále se výše uvedená skupina respondentů snaží nekupovat polotovary, ani dlouho trvanlivé potraviny. Snaží se též nezařazovat do rodinného jídelníčku větší množství uzeniny, tuku a umělých sladidel. Dalším rozdílem týkající se života rodin ve městě a na vesnici je fakt, na který upozorňují dotazovaní z vesnice. Zde je totiž nedostatek obchodů se zdravou výživou. Rodiny z vesnice mají tudíž k těmto produktům menší dostupnost a do obchodů se „zdravým zbožím“ musejí dojíždět do okolních měst, což je časově i finančně náročnější. V této skupině dotazovaných se však objevily i názory, že někdy je třeba udělat si radost i „nezdravým jídlem“. Upozorňují ale na to, že jejich dítě by nemělo jíst nezdravé potraviny denně. Rodiče se také snaží o pravidelný pohyb nejenom jejich dítěte, ale i celé rodiny.

Pro dalších **19%** dotazovaných rodičů je zdravá výživa **velmi důležitou a významnou** součástí celé rodiny. Stravování podle zdravých zásad chápou jako nedílnou součást všech rodinných příslušníků. Uvádějí, že tento způsob stravování je prevencí proti tzv. civilizačním nemocem a je prospěšný pro člověka po všech stránkách. Ačkoli je to někdy nelehký úkol tyto zásady dodržovat, má to „...blahodárný účinek pro tělo i duši“. Dotazovaní z této skupiny dále uvádějí, že nakupují biopotraviny a nebo si je sami vypěstují. Jako zásadní úkol rodičů spatřují v tom, že svému dítěti nabízejí různé „chutné“ alternativy k rychlému občerstvení.

9% rodin se stravováním podle zásad zdravé výživy **nesouhlasí**. Jako hlavní důvody uvádějí, že jde pouze o „byznys a reklamu“, a že je takové stravování velkým extrémem.

K této otázce se nevyjádřilo 29% respondentů.

Rodiny žijící ve městě

53% respondentů uvádí, že **dodržují základní pravidla** zdravé výživy a to nejčastěji v podobě konzumace ryb, čerstvé zeleniny, ovoce. Snaží se omezovat v potravinách tuky, uzeniny, sladkosti. Uvádějí také důležitost pohybu a pravidelné stravy v rodině. Objevují se i názory, že zdravá strava naráží v dnešní době na ekonomické bariéry. Čím je totiž jídlo zdravější, tím je dražší.

Dále by se dali respondenti v této skupině rozdělit na pomyslné dva tábory. Jeden je totiž zastáncem zdravé výživy i přes „odpor“ dětí a tvrdí, citují: „Je potřeba nerezignovat na mlsnost dětí.“ Druhý „tábor“ rodičů - respondentů je zastáncem méně direktivnějšího přístupu ke zdravé výživě. Rodiče sice volí tento způsob stravování, ale ne přes „odpor dětí“ jak sami uvádějí.

U obou výše zmíněných skupin respondentů jsem zaznamenala výskyt jevu týkající problému se stravováním u prarodičů. Ti totiž svým vnoučatům většinou chtějí dopřát spíše „nezdravé“ pochutiny a rodiče pak musejí řešit vzniklé problémy související tímto jevem. Většinou rodiče uvádějí, že vzniklou situaci řeší kompromisem.

Obvykle stejným způsobem řeší i problémy se stravováním u svých starších dětí, které by si svůj jídelníček už chtěly vybírat samy. Samozřejmě by vybíraly spíše z méně zdravých jídel.

I zde uvádějí rodiče, že se snaží o kompromis.

23% respondentů považuje zdravou výživu za **velmi důležitou** součást jejich životního stylu. Snaží se o to, aby i celá rodina (partner, děti) akceptovala zdravou výživu jako významný prvek jejich života.

Pro 1% respondentů znamená stravování podle zdravé výživy spíše extrémní záležitost, a proto s ní nesouhlasí. Uvádí, že je to módní a nepraktická záležitost.

K této otázce se nevyjádřilo 23% respondentů.

9. otázka: Kolikrát týdně se sejdete celá rodina u společného jídla?

U společného jídla se setkávají rodiny jak z vesnice, tak i z města téměř stejným dílem. Viz graf č. 5 – 10.

Rodiny žijící na vesnici

Při večeři se rodiny schází nejčastěji (sedmkrát týdně) a to v 36% případech dotazovaných. Nejméně často se naopak schází rodiny u oběda, což je pochopitelné, protože přes pracovní týden to z technických důvodů není možné – rodiče jsou zpravidla v zaměstnání a děti ve škole. U oběda se však sejde 73% dotazovaných dvakrát týdně (můžeme předpokládat, že se jedná o víkendové dny). Společnou snídani zažije 49% dotazovaných rodin alespoň dvakrát týdně, čemuž lze přisuzovat taktéž společně strávené víkendové dny.

Rodiny žijící ve městě

Stejně jako rodiny na vesnici, tak i rodiny žijící ve městě se při večeři schází nejčastěji sedmkrát týdně a to v 36% případech dotazovaných. Nejméně často se naopak schází rodiny (stejně jako rodiny z vesnice) u oběda. Avšak celých 69% dotazovaných rodin se u oběda sejde dvakrát týdně. Společnou snídani zažije 42% dotazovaných rodin alespoň dvakrát týdně.

10. otázka: Záleží Vám na módě a kvalitě oblékání Vaší rodiny?

Otázka týkající se módy a kvality oblékání se u dotazovaných rodin z vesnice i města vyznačuje téměř jednoznačnou odpovědí. Na módě a kvalitě oblékání jim sice záleží, ale tuto skutečnost nepovažují za nejdůležitější věc týkající se chodu domácnosti. Konkrétní výsledky uvádím níže. Viz graf č. 11, 12.

Rodiny žijící na vesnici

- **80%** rodičů říká, že jim na této skutečnosti sice **záleží, ale není to pro ně nejdůležitější** záležitost;
- **16%** respondentů se o tuto skutečnost **nezajímá**;
- na druhé straně **4%** dotazovaných si **velmi zakládá** na módě a kvalitě oblékání jejich rodiny.

Rodiny žijící ve městě

- **78%** rodičů říká, že jim na této skutečnosti sice **záleží, ale není to pro ně nejdůležitější** záležitost;
- **13%** respondentů se o tuto skutečnost **nezajímá**;
- **6%** dotazovaných si **velmi zakládá** na módě a kvalitě oblékání jejich rodiny.

K otázce se nevyjádřila 3% dotazovaných.

11. otázka: Materiální situaci (vybavení domácnosti, finanční zajištění, apod.) Vaší rodiny hodnotíte jako:

U následující otázky vidíme rozdíly ve vnímání materiální situace rodin z města a z vesnice. Rodiny žijící na vesnici obecně hodnotí svoji materiální situaci hůře než je tomu u rodin z města. Viz graf č. 13, 14.

Rodiny žijící na vesnici

Nejvíce odpovědí, na otázku týkající se materiální situace rodiny, se vyskytlo ve **46%**, kdy respondenti zhodnotili rodinnou materiální stránku jako **dobrou**. Hned v těsném závěsu se **43%** dotazovaných následuje odpověď, která už není tak příznivá. Rodiče totiž vnímají

rodinnou materiální situaci jako **průměrnou**. **Velmi dobře** si po materiální stránce žije, dle svého názoru, pouhých **9%** dotazovaných rodin. Naproti tomu ve **špatné** materiální situaci se podle vlastního názoru nachází **3%** dotazovaných.

Rodiny žijící ve městě

Nejvíce odpovědí, na otázku týkající se materiální situace rodiny, se vyskytlo ve **38%**, kdy respondenti zhodnotili rodinnou materiální stránku jako **dobrou**. Dalších **34%** dotazovaných vnímá rodinnou materiální situaci jako **průměrnou**. Ovšem **velmi dobře** si po materiální stránce žije, dle svého názoru, **26%** dotazovaných rodin. Což není malé číslo. Naproti tomu ve **špatné** materiální situaci se podle vlastního názoru nachází pouze **1%** dotazovaných.

K otázce se nevyjádřilo 1% dotazovaných.

12. otázka: Jak vychováváte Vaše dítě?

Zde respondenti odpovídali na polozavřenou otázku. Většina z nich si vybrala možnost uzavřené odpovědi. Ačkoli většina rodičů z obou dotazovaných skupin (vesnice, město) vychovává své děti přátelsky, existují určité rozdílnosti v dalších „typech“ výchovy. Za povšimnutí stojí fakt, že dotazovaní rodiče z města nepoužívají vůbec přísný styl výchovy. Viz graf č. 15, 16.

Rodiny žijící na vesnici

- **91%** rodičů vnímá výchovu svého dítěte jako **přátelskou**;
- **3%** rodičů nechává svému dítěti naprostou **volnost** v jeho chování;
- **3%** z dotazovaných rodičů vnímá výchovu svého dítěte jako **přísnou** bez jakýchkoliv možných alternativ;
- Další **3%** rodičů uvádí, že vychovává své dítě **podle momentálních okolností**.

I když jsou někdy přísní, je to z toho důvodu, že chtějí, aby jejich děti byly spolehlivými a dobrými lidmi. Tito rodiče dále uvádějí, že se snaží respektovat názor dítěte a dané „hranice“ jsou ochotni v jistých případech měnit.

Rodiny žijící ve městě

- **81%** rodičů vnímá výchovu svého dítěte jako **přátelskou**;
- **13%** rodičů uvádí, že vychovává své dítě **podle konkrétní situace**. Snaží se aplikovat výchovu přátelskou, avšak když je potřeba i přísnou. Tito rodiče uvádí, že je potřeba dát dítěti jasné hranice a pravidla. Snažit se volně a nenásilně na dítě „působit“. Také se zde objevují názory rodičů, že se snaží o přátelskou výchovu, ale ne vždy se jim to daří a rodiče tzv. „povolí“ ;
- **4%** rodičů nechává svému dítěti naprostou **volnost** v jeho rozhodování.

K otázce se nevyjádřila 2% dotazovaných rodičů.

13. otázka: Používáte tělesné tresty u svého dítěte? Svoji odpověď, prosím zdůvodněte.

Otázka týkající se aplikace tělesných trestů dětí je v naší současné společnosti často diskutovaným tématem. Jak se k této skutečnosti staví v každodenním životě sami rodiče? Z výsledků vyplývá, že jak rodiče z města, tak i z vesnice u svých dětí tělesné tresty používají, avšak pouze občas a to většinou v případě, kdy nezabírají jiné výchovné prostředky. Také mně zaujalo u obou skupin poměrně vysoké procento rodičů, kteří tělesné tresty nepoužívají vůbec. Viz graf č. 17, 18.

Rodiny žijící na vesnici

- **66%** dotazovaných rodičů používá tělesných trestů na svém dítěti pouze **občas**, tzn. několikrát do měsíce. Fyzický trest aplikují u svého dítěte, pokud poruší více pravidel nebo jedno, ale velmi důležité. Vyskytla se i skupina respondentů uvádějící, že tělesný trest u jejich dítěte upřednostňují ve chvíli, kdy jim tzv. ujedou nervy a neovládnu se. Dále však uvádí, že jde ve většině případech o symbolické plácnutí;
- **33%** u svého dítěte tělesné tresty nepoužívá **vůbec**. Uvádějí, že neuznávají tento způsob trestání jako vhodný výchovný prostředek a dítě vnímají jako partnera, tudíž jej nechtějí bít;
- **1%** rodičů své dítě trestá **často**, avšak neuvádí proč tomu tak je.

Rodiny žijící ve městě

- **59%** rodičů na otázku týkající se používání tělesných trestů na jejich dítěti zněla, že sice tělesné tresty používají, ale pouze **občas**, tzn. několikrát do měsíce. Tento způsob trestání volí v případech velkých prohřešků jejich dítěte – např. kvůli několikatému neuposlechnutí, drzosti. Tito rodiče také uvádějí, že někdy je „plácnutí jasnější než slova“ a dále že tělesný trest je „rychlý a efektivní“. Objevily se i názory, že „drobný tělesný trest je nutný“. Vyskytla se i skupina respondentů uvádějící, že tělesný trest u jejich dítěte upřednostňují ve chvíli, kdy jim tzv. ujedou nervy a je to jejich chyba-chyba rodičů, že se nedokáží ovládnout a zvolí tuto nevhodnou formu trestu. Dávají tudíž vinu sobě;
- **37%** u svého dítěte tělesné tresty nepoužívá **vůbec**. Jako hlavní důvod se objevuje fakt, že jim není příjemné své dítě tělesně trestat. Další důvody rodiče neuvádějí;
- **1%** rodičů své dítě trestá **často**, avšak neuvádí proč tomu tak je.

K otázce se nevyjádřila 3% dotazovaných.

14. otázka: Kdo si myslíte, že má největší vliv na Vaše dítě při výchově?

Obě skupiny dotazovaných rodičů jsou ve shodě, že největší vliv při výchově jejich dětí mají oni samotní a to ve stejném poměru – jak otec, tak i matka. U rodin žijících na vesnici se objevuje větší vliv prarodičů, což může být způsobeno častějším stykem prarodičů se svými vnuky. Rodiny na vesnici totiž často žijí v blízkosti jedněch z prarodičů. Viz graf č. 19, 20.

Rodiny žijící na vesnici

- 73% rodičů se vyjádřilo, že největší vliv na výchovu jejich dítěte mají právě oni – společně. Tzn. matka a otec, či jejich partner/-ka;
- 10% dotazovaných uvádí jako nejvýznamnější činitele výchovy prarodiče svých dětí.
- 6% uvádí, že jsou to právě ony, které mají na výchově dítěte největší podíl;
- 4% rodičů připisuje největší vliv na výchovu jejich dítěte partnerovi dotazovaného;
- 3% dětí jsou podle jejich rodičů nejvíce ovlivněna jejich učiteli a vychovateli;
- 3% respondentů zastávají názor, že výchovu jejich dítěte ovlivňují všichni uvedení činitelé stejnou měrou společně;

- 1% rodičů uvádí, že ovlivňování výchovy jejich dítěte je rovnoměrné mezi nimi, učiteli a prarodiči.

Rodiny žijící ve městě

- 67% dotazovaných rodičů zastává názor, že největší vliv na výchovu jejich dítěte mají právě oni – společně. Tzn. matka a otec, či jejich partner/-ka;
- 11% rodičů uvádí, že výchovu jejich dítěte ovlivňují společně s učiteli a prarodiči;
- 9% dotazovaných si myslí, že jsou to rodiče a učitelé;
- 6% dotazovaných – matek uvádí, že jsou to právě ony, které mají na výchově dítěte největší podíl;
- Další 1% dotazovaných si myslí, že jejich dítě je ovlivňováno pouze učiteli a vychovateli. Z toho tudíž vyplývá, že sobě jako rodiči nepřipisují významnou roli při výchově svého dítěte;
- 1% uvádí jako významné činitele výchovy jejich dítěte prarodiče;
- 1% respondentů zastávají názor, že výchovu jejich dítěte ovlivňují všichni uvedení činitelé stejnou měrou společně.

K této otázce se nevyjádřila 3% respondentů.

15. otázka: Které slavnosti ve Vaší rodině oslavujete?

Odpovědi obou zkoumaných skupin jsou téměř shodné v prvních třech oslavovaných událostech – narozeniny rodinných příslušníků, Vánoce a Velikonoce. U dalších oslav je zaznamenán nepatrný rozdíl. Avšak přece jenom existuje jeden významnější rozdíl a to ve slavení ukončení závěru školního roku či pololetí. Vysvědčení více slaví, podle výsledků průzkumu, rodiny s dětmi žijící ve městě.

Také existuje údaj vyskytující se pouze u dotazovaných rodin žijících na vesnici. Ty totiž uvádějí, že mezi „jejich“ oslavy patří i místní církevní slavnosti tzv. „hody“. Zde se tudíž objevuje větší význam v dodržování tradic.

Za zmínku stojí také další fakt. Obě skupiny dotazovaných ve větším množství slaví Den matek než Den otců. Svátek otců není pravděpodobně ještě v našich zeměpisných podmínkách pro rodiny tak významný jako svátek matek. Je také možné, že respondenti nejsou ani seznámeni s datem, kdy se tento svátek otců slaví. Viz graf č. 21, 22.

Rodiny žijící na vesnici oslavují následující slavnosti:

- 100% - narozeniny rodinných příslušníků;
- 96% - Vánoce;
- 84% - Velikonoce;
- 61% - svátek (jmeniny) ;
- 57% - Den matek;
- 53% - Den dětí;
- 53% - vysvědčení;
- 39% - výročí svatby;
- 23% - Den otců;
- 9% - církevní slavnosti.

Rodiny žijící ve městě oslavují následující slavnosti:

- 99% - narozeniny rodinných příslušníků;
- 97% - Vánoce;
- 94% - Velikonoce;
- 79% - vysvědčení;
- 66% - svátky neboli jmeniny rodinných příslušníků;
- 64% - Den dětí;
- 53% - Den matek;
- 36% - výročí svatby;
- 14% - Den otců.

K této otázce se nevyjádřilo 1% respondentů.

16. otázka: Kdo všechno se zpravidla při Vámi zmíněných oslavách sejde?

U následující otázky týkající se setkávání při rodinných oslavách byl zaznamenán rozdíl ve složení účastníků těchto oslav. Zatímco u rodin z vesnice je v mnohem větší míře zaznamenáno setkávání rozšířené rodiny (prarodičů, strýců, tet, sestřenic a bratranců), u rodin z města se tato skutečnost objevuje méně často. Tyto výsledky lze odůvodnit tím, že rodiny z vesnice mohou být více tradičně a zvykově založené, a proto dbají na setkávání nejenom nukleární rodiny. Tuto skutečnost potvrzují i někteří samotní dotazovaní respondenti v otázce

číslo 19, kdy říkají, že existuje mj. rozdíl mezi rodinami z vesnice a z města v dodržování tradic. (Více viz otázka číslo 19.)

Dále z výsledků vyplývá, že rodiny z vesnice se jenom výjimečně setkávají při oslavách pouze ve složení rodiče a jejich děti. U rodin z města je tento fakt častějším jevem. Avšak rozdíl mezi těmito skutečnostmi už není tak markantní.

U obou dotazovaných skupin byl zjištěn fakt, že některé rodiny kladou určitým vybraným oslavám větší důraz a tudíž na ně zvou i více hostů. Za významnější oslavy považují převážně narozeniny dětí a Vánoce. Při oslavách narozenin dětí uvádějí respondenti z obou skupin, že pořádají zvláštní oslavu i pro kamarády dětí.

Jak vyplývá dále z údajů, v neúplných rodinách (v případě rozvedených rodičů) žijících jak na vesnici, tak i ve městě se zpravidla schází pouze rodina rodiče, který má dítě v péči. Viz graf č. 23, 24.

Rodiny žijící na vesnici

- V **76%** se v dotazovaných rodinách schází **nukleární a rozšířená rodina**. Tu tvoří, jak jsem již zmínila v první kapitole prarodiče, strýcové, tety, bratřenci a sestřenice dětí. Některé z těchto rodin uvádějí, že se oslav účastní i jejich rodinní přátelé;
- Dalších **10%** respondentů uvádí, že se schází při oslavách jak **nukleární rodina**, tak i rozšířená. Ovšem do rozšířené rodiny jsou v tomto případě zařazeni pouze **prarodiče** dětí;
- U **1%** dotazovaných rodin se při příležitostech rodinných oslav schází pouze **nukleární rodina**.

K této otázce se nevyjádřilo 13% respondentů.

Rodiny žijící ve městě

- **50%** “tvoří“ **nukleární a rozšířená rodina**, kterou v tomto případě tvoří prarodiče, tety, strýcové, bratřenci a sestřenice dětí. Některé z těchto rodin uvádějí, že se oslav účastní i jejich rodinní přátelé;
- Dalších **22%** respondentů uvádí, že se schází při oslavách jak **nukleární rodina**, tak i rozšířená. Ovšem do rozšířené rodiny v tomto případě patří pouze **prarodiče** dětí;

- Ve **4%** dotazovaných rodin se při příležitostech rodinných oslav schází pouze **nukleární rodina**.

K této otázce se nevyjádřilo 24% dotazovaných respondentů.

17. otázka: Jaký význam po Vás mají oslavy zmíněné v ot. č. 15?

V otázce týkající se vnímání významu oslav se u obou dotazovaných skupin jednoznačně projevuje skutečnost, že dotazovaní respondenti považují za velmi důležité sdružování rodiny. Žádná z dotazovaných rodin neuvedla, že by žádné oslavy nepořádala. Výsledky této otázky se u obou skupin dotazovaných rodin téměř shodují. Viz graf č. 25, 26.

Rodiny žijící na vesnici

- **67%** rodin vnímá tyto oslavy, jako důležitý prostředek pro setkávání se s rodinou i přáteli a přikládá jim **velký význam**;
- V dalších **20%** rodin probíhají oslavy z důvodu dodržování několikaleté **tradice**;
- **7%** dotazovaných rodin stejně jako ve městě uvádí, že zmíněné oslavy vnímají jako určité **udržení „řádu“ rodiny**;
- Pro posledních **6%** dotazovaných rodin nemají oslavy žádný význam a příprava je pouze **kvůli** jejich **dítěti**.

Rodiny žijící ve městě

- **77%** dotazovaných rodin pořádá oslavy z důvodu možnosti setkání rodiny a přikládá těmto oslavám **velký význam**;
- **14%** respondentů připravuje oslavy v důsledku rodinné **tradice**. Jelikož jsou tyto oslavy zvykem již několikáté generace, nechtějí na tom nic měnit a pokračují v nich;
- Pro další **4%** dotazovaných rodin zmíněné oslavy nemají žádný význam a pořádají je pouze **kvůli dětem**;
- **1%** dotazovaných rodin připravuje oslavy z důvodu „**zajištění určitého řádu rodiny**“.

K této otázce se nevyjádřila 4% respondentů.

18. otázka: Jste spokojen(a) se životem v místě Vašeho bydliště? Svoji odpověď, prosím, zdůvodněte.

Následující otázka poukazuje na míru spokojenosti rodin žijících v místě svého bydliště. U obou dotazovaných skupin převažuje spokojenost. Avšak pokud se podíváme na tuto otázku detailněji, můžeme říci, že ve větší míře jsou přeci jenom se životem v místě bydliště spokojeny rodiny žijící na vesnici. Viz graf č. 27, 28.

Rodiny žijící na vesnici

Celých **91%** dotazovaných rodin žijící na vesnici **je** s místem svého bydliště **spokojeno**. Jako nejčastější důvody uvádějí následující skutečnosti:

- 39% spatřuje výhodu místa bydliště v blízkosti přírody a tudíž i dobrého prostředí pro děti;
- 27% říká, že rodina nemá důvod ke změně, protože zde vládne „klid“ a „pohoda“ ;
- 25% vnímá své spoluobčany jako přátelské a z tohoto důvodu mají k sobě blízké a důvěrné vztahy;
- 9% dotazovaných se líbí upravenost obce a velmi příjemně se jim zde bydlí;

Pouhých **9%** dotazovaných rodin **není spokojena** s žitím na vesnici. Dotazovaní uvádějí nejčastěji tyto příčiny:

- 67% dotazovaných cítí malou anonymitu a to je také jeden z hlavních důvodů existence problémových vztahů, setkávání se se závistí, pomluvami a úmyslným poškozováním druhých;
- 33% říká, že je na vesnici nedostatečný prostor pro využívání volného času rodiny.

Rodiny žijící ve městě

Celých **87%** dotazovaných rodin žijící na vesnici **je** s místem svého bydliště **spokojeno**. Jako nejčastější důvody uvádějí následující skutečnosti:

- 61% dotazovaných skutečností se týká: blízkosti přírody, ale zároveň dobrého spojení s centrem města, dobré osobní vazby jak dospělých, tak dětí, široká dostupnost služeb – jako jsou výchovně-vzdělávací instituce, kulturní vyžití, volnočasové aktivity pro celou rodinu, blízkost zaměstnání. Často také dotazovaní uvádějí, že k jejich

spokojenosti velmi přispívá příjemné prostředí kolem jejich bydliště, díky němuž se cítí bezpečně a „v klidu“ ;

- 7 % dotazovaných rodin nemá důvod ke změně, protože jednoduše jsou se svým místem bydliště spokojeni;
- Ke spokojenosti s místem bydliště přispívá u 3% dotazovaných život v rodinném domě se zahradou;
- „Částečně“ spokojeni jsou další 3% respondentů. Hlavním důvodem absence úplné spokojenosti je nedostatek zeleně a bezprostřední kontakt s přírodou;
- 26% dotazovaných svoji odpověď nezdůvodnilo.

Na druhé straně **nespokojenost** k otázce týkající se místa bydliště se týká pouze **10%** dotazovaných. Dotazovaní uvádějí nejčastěji tyto příčiny:

- 43% respondentů nedostupnost přírody a celkový neosobní charakter prostředí;
- 14% rodin by ke spokojenosti stačil život v rodinném domě;
- 14% dotazovaných rodin má v místě bydliště „vztahové“ problémy, a proto není spokojeno s místem jejichžití;
- 29% respondentů svoji odpověď nezdůvodnilo.

K této otázce se nevyjádřila 3% dotazovaných respondentů.

19. otázka: Myslíte si, že existuje rozdíl v životním stylu (v životě) rodin s dětmi žijící na vesnici a ve městě?

Rozdílnost v životním stylu rodin žijících na vesnici a ve městě je ve větší míře vnímán rodinami bydlícími na vesnici. Obě skupiny dotazovaných se však v převažujícím počtu shodují na tom, že životní styl je ve velké míře ovlivňován místem bydliště. Viz graf č. 29, 30.

Rodiny žijící na vesnici

Celých **98%** dotazovaných rodin zastává názor, že **existuje rozdíl** v životě rodin žijících na vesnici a ve městě.

Respondenti uvádějí jak klady, tak i zápory tohoto způsobu života.

Mezi nejčastější *pozitiva života na vesnici*, podle respondentů, patří:

Dobré mezilidské vztahy, které se odrážejí hlavně ve vzájemné pomoci a srdečnosti lidí z vesnice. Velikou výhodou spatřují v blízkosti přírody, čistšího životního prostředí a tím pádem také v aktivním trávení volného času jejich dětí či celé rodiny. Děti mohou být i samy venku a to nejenom z důvodu bezprostřední blízkosti přírody, ale také proto, že rodiče vnímají vesnické prostředí jako mnohem více bezpečnější než městské a domnívají se, že jejich dětem nehrozí různé typy sociálně patologických jevů jako je tomu ve velkém městě. Rodiče spatřují bezpečnost na vesnici v menším dopravním provozu a také v tom že lidé na vesnici se více znají, existuje zde tudíž celkově větší bezpečnost. Pokud se na vesnici objeví nějaká neznámá osoba, je okamžitě zaznamenána místními obyvateli. Ve velkém městě samozřejmě taková situace vznikne velmi obtížně, protože je zde více anonymní prostředí. Dalším kladem života na vesnici je pro dotazované rodiče udržování zvyků a tradic, které považují za velmi důležité. V souvislosti s touto skutečností uvádějí respondenti fakt, že na vesnici žije také více „aktivních“ věřících lidí.

Negativní stránku života na vesnici dotazovaní rodiče vyznačují převážně následujícími důvody:

Nedostatečná dostupnost služeb (školy, zdravotnická zařízení, úřady, obchody, zaměstnání apod.) a kulturních či jiných zařízení, ve kterých probíhají zájmové a volnočasové aktivity. Rodiče dále uvádějí, že rodina s dětmi musí mít automobil, protože v opačném případě je naprosto „odříznutá“ od okolního světa. Jelikož je na vesnici malá dostupnost výše zmíněných institucí, musí za nimi dojíždět do nejbližšího okolí. Což bez automobilu není možné.

Pouhé **1%** dotazovaných rodičů žijících na vesnici zastává názor, že **neexistuje** rozdíl v životním stylu rodin s dětmi žijících na vesnici a ve městě. Důvodem pro neexistenci rozdílu uvádějí rodiče skutečnost, že životní styl se odvíjí od konkrétní rodiny a jejích hodnot, a že místo bydliště nemá na životní styl rodiny až takový vliv.

K této otázce se nevyjádřilo 1% dotazovaných rodičů.

Rodiny žijící ve městě

Celých **83%** dotazovaných rodin žijících ve městě se domnívá, že **existuje** rozdíl v životním stylu rodin s dětmi žijící na vesnici a ve městě.

Respondenti uvádějí jak klady, tak i zápory tohoto způsobu života.

Mezi nejčastější **pozitiva života ve městě** podle respondentů patří:

větší dostupnost služeb (lékaři, školy), kulturních a sportovních zařízení než na vesnici, což v praxi znamená také více možností pro využívání volného času jak dětí, tak i rodičů. Ve městě je, podle dotazovaných, také více pracovních příležitostí a nehrozí rodičům nezaměstnanost v tak velké míře jako na vesnici, kde v jejím důsledku je dle dotazovaných i nižší životní úroveň.

Na druhé straně jako **negativa života ve městě** nejčastěji uvádějí fakt, že rodiny z města nemají tolik možností pobytu v přírodě jako rodiny žijící na vesnici. Zmiňují zde také skutečnost, že děti z města nemohou být samy venku, protože rodiče mají strach o jejich bezpečnost. Dále uvádějí, že dětem hrozí také větší rizika týkající se sociálně patologických jevů – drogy, party apod. Rodiče se domnívají, že na vesnici je toto ohrožení v mnohem menší míře. Z tohoto důvodu musejí „městští“ rodiče, jak sami říkají, svým dětem více organizovat volný čas. Děti na vesnici, podle jejich slov, mohou být i samy venku, protože je tam větší klid a menší provoz. Z tohoto důvodu nemusejí být děti z vesnice tzv. zahlceny tolika zájmovými aktivitami. Jako další významný rozdíl života na vesnici a ve městě je spatřován v mnohem větší anonymitě, což se týká života ve městě. Zde dotazovaní ale neuvádějí, jestli v tom spatřují klad či zápor.

Za jednoznačnou negativní stránku života ve městě uvádějí dotazovaní rodiče rychlejší a hektičtější život než na vesnici, který způsobuje nedostatek společně prožitého času s rodinou.

Klady života na vesnici spatřují respondenti převážně v lepších rodinných a sousedských vztazích. Uvádějí, že na vesnici panuje větší přátelskost jak mezi dětmi, tak mezi dospělými – rodiči. Děti se vzájemně znají, protože většinou navštěvují všechny jednu školu a společné zájmové aktivity. Také se dotazovaní dále domnívají, že děti z vesnice jsou více vedeny k domácím pracím a svým rodičům více pomáhají i při pracích na zahradě a v okolí bydliště. Na vesnici podle nich také existuje větší úcta k tradici.

Pouze **11%** dotazovaných rodičů žijících ve městě zastává názor, že **neexistuje** rozdíl v životním stylu rodin s dětmi žijících na vesnici a ve městě. Mezi hlavní důvody patří fakt, že se dříve existující rozdíly stírají díky vyspělosti rychlé informační technologie, dopravě

apod. Dalším důvodem pro neexistenci rozdílu uvádějí rodiče skutečnost, že životní styl se odvíjí od konkrétní rodiny a jejích hodnot, norem, sociokulturních pravidel apod., a že místo bydliště nemá na životní styl rodiny až takový vliv.

K této otázce se nevyjádřilo 6% dotazovaných rodičů.

20. otázka: Jak jste spokojen(a) s dostupností kulturních, sportovních zařízení, aj. organizací volnočasového charakteru v místě Vašeho bydliště?

U otázky týkající se spokojenosti s dostupností kulturních, sportovních aj. organizací volnočasového charakteru v místě bydliště jsou znát zásadní rozdíly mezi rodinami žijícími na vesnici a ve městě. Ze získaných dat lze obecně vyvodit, že rodiny žijící ve městě mají více možností k volnočasovým aktivitám různého charakteru a také je využívají. Viz graf č. 31, 32.

Rodiny žijící na vesnici

- **37%** dotazovaných rodin žijících na vesnici **je spokojeno** s dostupností kulturních, sportovních a jiných zařízení, které jim slouží k volnočasovým aktivitám. Tito dotazovaní říkají, že mají nejenom dostatek možností, ale také je **aktivně využívají**;
- Dalších **13%** rodin říká, že sice **mají dostatek možností, ale využívají je málo**. Jako hlavní důvody uvádějí nedostatek volného času z důvodu pracovní vytíženosti. Další rodiny uvádějí, že volný čas tráví nejraději pasivním způsobem a to převážně sledováním televize;
- Celých **41%** rodin na vesnici vnímá, že zde **není dostatek možností** k trávení volného času, ale rodiny za nimi **dojíždí do blízkého okolí**;
- Posledních **9%** dotazovaných uvádí, že **nemají dostatek možností** a nejsou se strukturou volnočasových organizací tudíž spokojeni.

Rodiny žijící ve městě

- **63%** dotazovaných rodin žijících ve městě **je spokojeno** s dostupností kulturních, sportovních a jiných zařízení, které jim slouží k volnočasovým aktivitám. Tito dotazovaní říkají, že mají nejenom dostatek možností, ale také je **aktivně využívají**;

- **24%** rodin vnímá, že sice **mají dostatek možností, ale využívají je málo**. Jako hlavní důvody uvádějí nedostatek volného času, financí a také fakt, že spíše tráví rodina volný čas mimo město v přírodě a tzv. neorganizovaným způsobem;
- Podle **7%** rodin ve městě **není dostatek možností** k trávení volného času, ale rodiny za nimi **dojíždí do blízkého okolí**;
- Pouze **1%** dotazovaných uvádí, že **nemají dostatek možností** a nejsou se strukturou volnočasových organizací tudíž spokojeni.

K otázce se nevyjádřila 4% dotazovaných.

21. otázka: Co děláte nejčastěji se svým dítětem společně během pracovního týdne a kolik času těmto činnostem věnujete?

V otázce týkající se společně stráveného času rodičů a jejich dětí během pracovního týdne se ptám na činnosti a počet hodin jim věnovaný. Protože většina dotazovaných rodičů neuvedla počet hodin, ale pouze do dotazníku zaznamenala druhy společných činností, zvolila jsem vyhodnocení takovým způsobem, který alespoň ukáže, jaké společné činnosti rodiče s dětmi nejčastěji uskutečňují.

Společné činnosti rodičů a dětí žijících na vesnici i ve městě jsou během pracovního týdne, až v malých rozdílech, téměř totožné. Viz graf č. 33, 34.

Rodiny žijící na vesnici

Nejčastěji prožitá činnost rodičů a dětí jsou společné rozhovory. Tuto činností, dá-li se to tak nazvat, se zabývá 94% dotazovaných. Společná četba pohádek, encyklopedií apod. je další velmi oblíbenou činností rodičů a dětí. Takto tráví společný volný čas celých 87% rodin. Společné práci (na zahradě i doma) se věnuje 86% rodin. Sledování televize, videa či PC upřednostňuje 84% rodin. Dalších 73% dotazovaných rodičů tráví se svými dětmi čas hrou. Tato činnost úzce souvisí s pobytem rodin v přírodě. 71% rodičů totiž uvádí, že hraní her se většinou překrývá s pobytem venku. Proto u těchto dvou činností existují téměř stejné procentuální hodnoty. Společným sportováním se zabývá 60% dotazovaných rodin. Návštěvou kina, divadla, muzea či jiného zařízení tohoto druhu se věnuje 19% dotazovaných rodin. Oproti ostatním aktivitám se touto činností zabývá podstatně méně dotazovaných rodin. Myslím si, že hlavním důvodem malé návštěvnosti je nedostupnost výše zmíněných institucí.

Rodiny musí dojíždět do větších měst, a to během pracovního týdne z důvodu vyčerpání rodičů není u většiny rodin možné. Důležitou roli samozřejmě hraje i finanční situace jednotlivých rodin.

10% dotazovaných rodin uvedlo i jiné aktivity, než jaké měly na výběr. Patří sem společná návštěva zájmových kroužků, vypracovávání domácích úkolů, návštěvy příbuzných a společná návštěva církevních obřadů – mší.

K této otázce se nevyjádřilo 1% respondentů.

Rodiny žijící ve městě

Nejčastěji společně prožitá činnost rodičů a dětí je četba pohádek, encyklopedií apod. Této činnosti se věnuje 97% dotazovaných rodin. Také společné rozhovory rodičů s dětmi jsou velmi častou činností. Tuto „činnost“ uvedlo 92% respondentů. Společné práci se věnuje 80% rodin. Společně sleduje televizi, video či PC 80% rodin. 71% rodičů s dětmi sportuje. V přírodě tráví společný čas 70% dotazovaných rodin. Tato hodnota, tedy 70%, platí i pro společné hraní si rodičů s dětmi. Zde rodiče uvádějí, že hraní her se překrývá většinou s pobytem venku. Proto jsou možná tyto veličiny stejné. Společnou návštěvou kina, divadla, muzea či jiného zařízení tohoto druhu se věnuje 27% dotazovaných rodin. Oproti ostatním aktivitám se touto činností zabývá podstatně méně dotazovaných rodin. Jedním z hlavních důvodů může být fakt, že na tyto činnosti je třeba financí (oproti četbě, povídání si, sledování TV, pobytu v přírodě či hraní her). V probíhající finanční krizi se proto možná rodiče, z důvodu úspor, obrací na méně nákladné způsoby trávení společného času. Dalším důvodem malé návštěvnosti výše zmíněných zařízení, může být skutečnost, že rodiče nemají během pracovního týdne tolik času, aby mohli s dětmi tyto instituce navštěvovat a volí „jednodušší“ způsob trávení volného času.

9% dotazovaných rodin uvedlo i jiné aktivity, než jaké měly na výběr. Patří sem společná návštěva zájmových kroužků a vypracovávání domácích úkolů.

K této otázce se nevyjádřilo 6% respondentů.

22. otázka: Co děláte nejčastěji se svým dítětem společně o víkendu a kolik času těmto činnostem věnujete?

Obecně lze vyvodit ze získaných dat od respondentů (u obou skupin), že oproti prožívání volného času rodičů s dětmi během pracovního týdne, existují určité vzestupné změny (v procentuálních hodnotách) týkající se aktivit mimo domov. Během víkendu tráví rodiče s dětmi více času i mimo domov. Můžeme předpokládat, že se tak děje hlavně z důvodu časového nedostatku během pracovního týdne.

Největší rozdíl mezi rodinami z vesnice a města je zaznamenán u času stráveném v různých kulturních zařízeních. Rodiny z města tráví v těchto institucích téměř dvakrát tolik času než rodiny z vesnice. Konkrétní výsledky uvádím níže. Viz graf č. 35, 36.

Rodiny žijící na vesnici

Nejčastější činností rodičů a dětí během víkendu je společně prožitý čas v přírodě. Tímto způsobem tráví sobotu a neděli 90% rodin. Dalších 89% rodičů prožívá čas se svými dětmi společnými rozhovory. Společnou prací se zabývá 86% rodin. Toto „zaměstnání“ spočívá v údržbě zahrady, okolí domu i interiéru. Sledování televize, videa či PC během víkendu dává přednost 83% dotazovaných rodin. Společným hraním různých her se „zabaví“ 79% dotazovaných rodin. Dalších 71% dotazovaných rodičů si s jejich dítětem čte a vzdělává se prostřednictvím encyklopedií. 69% rodin společně vyráží za sportovními aktivitami.

Poslední zaznamenanou aktivitou je společná návštěva kulturních zařízení (kino, divadlo, výstavy apod.) Touto činností se během víkendu zabaví celých 39% rodin.

Rodiče uvedli opět i jiné aktivity, které nebyli v nabídce. Stejně jako během pracovního týdne, tak i o víkendu se 6% rodičů s dětmi žijící na vesnici účastní církevních obřadů – mší a navštěvuje příbuzné a známé.

K této otázce se nevyjádřila 3% respondentů.

Rodiny žijící ve městě

Téměř všichni dotazovaní rodiče (98%) tráví společně prožitý čas se svým dítětem pobytom v přírodě. 88% rodičů prožívá čas se svými dětmi společnými rozhovory. 86% rodin společně vyráží za sportovními aktivitami. Dalších 77% dotazovaných rodičů si s jejich dítětem čte

a vzdělává se prostřednictvím encyklopedií. Stejné procento (77%) tráví svůj společný čas sledováním televize. Také společná práce má stejné procentuální hodnoty jako předešlé činnosti. Tedy 77% rodin společně pracuje a to hlavně na „zkrášlování“ interiéru či exteriéru jejich domu či bytu. 77% rodičů se zabývá hraním různých her se svým dítětem. Poslední zaznamenanou aktivitou je společná návštěva kulturních zařízení (kino, divadlo, výstavy apod.) Touto činností se během víkendu zabaví celých 71% rodin.

K této otázce se nevyjádřilo 6% respondentů.

23. otázka: Co nejčastěji děláte společně se svým dítětem o prázdninách?

Otevřenou otázku týkající se společně prožitého času rodičů a jejich dětí během prázdnin jsem rozdělila do níže uvedených kategorií – dle nejčastěji uskutečňovaných aktivit. U této otázky uvádějí dotazovaní rodiče, že aktivity samozřejmě uzpůsobují podle ročního období, ve kterém jsou prázdniny. A také podle počasí daného období.

Největší rozdíl v trávení volného času rodin během prázdnin je zaznamenán u dovolené a výletů. Tato činnost se objevuje mnohem častěji u rodin žijících ve městě. Tento výsledek můžeme připisovat finanční situaci rodin. Jak sami dotazovaní uvádějí v otázce číslo 11, lépe hodnotí svoji materiální situaci právě rodiny z města.

Dalším rozdílem v trávení společného rodinného času je fakt, že rodiče z vesnice společně se svými dětmi častěji pracují. Posledním zajímavou skutečností je údaj, který se objevil pouze v dotaznících rodičů žijících na vesnici. Malá skupina respondentů uvádí, že o prázdninách tráví s dětmi čas sledováním televize. Tato skutečnost se u rodin z města vůbec neobjevila. Viz graf č. 37, 38.

Rodiny žijící na vesnici

Nejvíce vyskytující se společná činnost rodiče a jeho dítěte je pěstování sportu. Touto činností se zabývá 71% dotazovaných rodin. Rodiče uváděli většinou i druhy sportu. Nejčastěji se objevovalo plavání, cyklistika, in – line bruslení, tenis. Během zimního období to bylo lyžování. 49% rodičů tráví čas se svými dětmi v přírodě. Jak uvádí, nejčastěji jsou cílem jejich pobytu v přírodě různé hry či turistické procházky. Také pořádání jednodenních výletů spojených s návštěvami kulturních zařízení či památek má velký podíl na společně prožitém čase rodičů a dětí. Touto aktivitou se zabývá 47% dotazovaných rodin. Místa nejčastějšího pobytu jsou: hrady, zámky a ZOO. 29% rodičů se svými dětmi také tráví svůj

společný čas společnou prací. Tato činnost se uskutečňuje, jako u předcházející otázky, převážně na zahradě či při starání se o okolí svého bydliště a interiéru domu. Dovolenu (ať už domácí, zahraniční či sportovního rázu) si každoročně „dopřeje“ 27% dotazovaných rodin. Stejná procentuální hodnota – tedy 27% se objevuje u společných her rodičů a dětí. Oblíbené jsou jak hry stolní, tak i „terénní“ při pobytu v přírodě.

7% rodičů se svými dětmi také tráví svůj společný čas během prázdnin pobytem u přátel, prarodičů. 4% rodičů si s dětmi během prázdnin čte jak pohádkové knížky, tak i encyklopedie. Opět záleží na věku jejich dítěte. Poslední 4% dotazovaných rodičů během prázdnin sleduje se svým dítětem televizi.

Respondenti uváděli i další činnosti, avšak ty se vyskytovaly u malého počtu dotazovaných. Proto uvádím jenom jejich výčet: opakování učiva a výtvarné či ruční práce.

K této otázce se nevyjádřila 3% respondentů.

Rodiny žijící ve městě

Nejvíce vyskytující se společná činnost rodiče a jeho dítěte je pěstování sportu. Touto činností se zabývá 68% dotazovaných rodin. Rodiče uváděli většinou i druhy sportu. Nejčastěji se objevovalo plavání, cyklistika, in – line bruslení, sjíždění řek a fotbal. Během zimního období to bylo opět lyžování. 55% rodičů tráví čas se svými dětmi v přírodě. Jak uvádí, nejčastěji chodí na procházky a pořádají turistické „výšlapy“. Dovolenu (ať už domácí, zahraniční či sportovního rázu) si každoročně „dopřeje“ 42% dotazovaných rodin. Během těchto dovolených rodiny vyjíždějí i na jednodenní výlety za poznáváním okolí, ve kterém se nacházejí.

Také pořádání samostatných jednodenních výletů (ne v rámci dovolené) spojených s návštěvami kulturních zařízení či památek má velký podíl na společně prožitém čase rodičů a dětí. Touto aktivitou se zabývá 36% dotazovaných rodin. Místa nejčastějšího pobytu jsou: hrady, zámky, ZOO a výstavy. 15% dotazovaných rodičů si s dětmi hraje různé hry – ať už stolní či jiné při pobytu v přírodě nebo vykonávání určitého druhu sportu.

12% rodičů se svými dětmi také tráví svůj společný čas během prázdnin pobytem u přátel, prarodičů nebo společnou prací. Společná práce se uskutečňuje, jako u předcházející otázky, převážně na zahradě či při starání se o okolí svého bydliště a interiéru domu.

8% rodičů si s dětmi během prázdnin čte jak pohádkové knížky, tak i encyklopedie. Záleží na věku jejich dítěte.

Respondenti uváděli i další činnosti, avšak ty se vyskytovaly u malého počtu dotazovaných. Proto uvádím jenom jejich výčet: návštěva knihovny, opakování učiva, sledování televize, výtvarné aj. ruční práce.

K této otázce se nevyjádřilo 6% respondentů.

24. otázka: Co dělá a kde je Vaše dítě o prázdninách, když není s Vámi?

Na výše uvedenou otázku odpovídala většina rodičů pouze, kde se jejich dítě nachází, ale už neuvedla, jaké aktivity při pobytu uskutečňuje. Proto tedy uvádím pouze přehled nejčastějších míst dětí během prázdnin, kdy nejsou s rodičem.

Obecně lze z výsledků vyvodit závěry, že rozdílná je především účast dětí na táborech (příměstských i pobytových). Děti z města se těchto akcí zúčastňují v mnohem větším počtu než děti z vesnice. Tato skutečnost může být ovlivněna tím, že jak uvádí sami dotazovaní rodiče v otázce číslo 19, podle jejich názoru mají děti z města více organizovaný volný čas. Je tomu nejenom během školního roku, ale zde vidíme, že i o prázdninách. S tím souvisí i další údaj objevující se pouze u dětí z vesnice. Celá jedna pětina rodičů totiž říká, že jejich děti tráví o prázdninách volný čas se svými kamarády. Tento fakt dotazovaní rodiče z města vůbec neuvádí. Z výsledků dále vyplývá, že rodiče z města tráví se svými dětmi během prázdnin více času než rodiče z vesnice. Viz graf č. 39, 40.

Rodiny žijící na vesnici

- **93%** dotazovaných rodičů využívá pomoc od **rodinných příslušníků**. Nejvíce bývají děti se svými prarodiči, staršími sourozenci či tetami a strýci. Ti, rodiče, kteří uvedli i činnosti jejich dětí, říkají, že děti uskutečňují se svými příbuznými většinou ty samé činnosti, jako s jejich rodiči;
- **29%** dětí tráví svůj čas na **pobytových táborech**, kde je dán určitý program, a proto rodiče přesné činnosti neuvádějí. Pouze se zmiňují o tom, že tábory mají vždy určité téma a náplň, o kterém rodiče ví, že by mohla jejich dítě zajímat a podle toho také tábory vybírají;
- dalších **20%** dětí tráví svůj čas během prázdnin se svými **kamarády** v místě svého bydliště;

- **10% rodičů** je neustále se svými dětmi, a proto žádnou z výše uvedených služeb nevyužívají. Většinou se snaží střídat rodiče mezi sebou a berou si dovolenou tak, aby mohl být vždy alespoň jeden z nich s jejich dítětem – dětmi. Dalším důvodem jsou rodičovské dovolené jednoho z rodičů – většinou matky nebo také flexibilní zaměstnání či zaměstnání, které může rodič vykonávat z domu;
- **Příměstské tábory** využívá **4%** rodičů pro své děti, které tráví svůj čas během dne opět aktivitami spojenými s hlavním tématem tábora. Tyto tábory využívají pouze rodiče, kteří mají blízko do nějakého města. Převážně uvádějí, že je to zároveň město, ve kterém pracují a tudíž dítě ráno vezmou s sebou a po ukončení zaměstnání si jej vyzvednou.

K této otázce se nevyjádřila 3% respondentů.

Rodiny žijící ve městě

- **83%** dotazovaných rodičů využívá pomoc od **rodinných příslušníků**. Nejvíce bývají děti se svými prarodiči, staršími sourozenci či tetami a strýci. Ti, rodiče, kteří uvedli i činnosti jejich dětí, říkají, že děti uskutečňují se svými příbuznými většinou ty samé činnosti, jako s jejich rodiči;
- **38%** dětí tráví svůj čas na **pobytových táborech**, kde je dán určitý program, a proto rodiče přesné činnosti neuvádějí. Pouze se zmiňují o tom, že tábory mají vždy určité téma a náplň, o kterém rodiče ví, že by mohla jejich dítě zajímat a podle toho také tábory vybírají;
- **Příměstské tábory** využívá **14%** rodičů pro své děti, které tráví svůj čas během dne opět aktivitami spojenými s hlavním tématem tábora;
- **25% rodičů** je neustále se svými dětmi, a proto žádnou z výše uvedených služeb nevyužívají. Většinou se snaží střídat rodiče mezi sebou a berou si dovolenou tak, aby mohl být vždy alespoň jeden z nich s jejich dítětem – dětmi. Dalším důvodem jsou rodičovské dovolené jednoho z rodičů – většinou matky nebo také flexibilní zaměstnání či zaměstnání, které může rodič vykonávat z domu.

K této otázce se nevyjádřilo 7% respondentů.

25. otázka: Jste spokojen(a) se způsobem a množstvím času, který věnujete svému dítěti během celého roku? Svoji odpověď, prosím, zdůvodněte.

Poslední otázka průzkumu se zabývá tím, jak jsou rodiče spokojeni se způsobem a množstvím času, který věnují svým dětem během celého kalendářního roku. V této skutečnosti není u odpovědí rodičů (z vesnice i města) znát zásadní rozdíl. U obou dotazovaných skupin je nadpoloviční většina rodičů spokojena s tím, jakým způsobem a v jakém množství věnuje čas svému dítěti. Viz graf č. 41, 42.

Rodiny žijící na vesnici

Celých **66%** rodičů je **spokojeno** se způsobem a množstvím času, který věnují svému dítěti.

Z této skupiny dotazovaných rodičů si:

- 28% z nich myslí, že se dětem věnují dostatečně a aktivně vyhledávají příležitosti ke společně a smysluplně strávenému času;
- Dalších 13% rodičů pracuje kvůli dětem na zkrácený úvazek, pracuje z domu nebo má práci s takovou pracovní dobou, díky níž dítěti může věnovat tolik času, kolik je třeba;
- V 7% rodin je jeden z rodičů na rodičovské dovolené s mladším sourozencem a v důsledku toho s dětmi tráví veškerý čas;
- 4% rodičů říká, že je sice spokojeno, ale neustále je co zlepšovat. Tito rodiče by rádi se svými dětmi trávili více času, avšak výkon zaměstnání jim to neumožňuje;
- 48% dotazovaných rodičů svoji odpověď nezdůvodnilo.

Na druhé straně **33%** dotazovaných rodičů **není spokojeno** s tím, kolik a jakým způsobem tráví čas se svými dětmi.

Z tohoto počtu se:

- 96% rodičů potýká s pracovní vyčerpáním, a proto už nemá dostatek času a často také sil a energie na své dítě. Ačkoli uvádějí, že by s touto negativní skutečností rádi „něco“ udělali, není to z finančních důvodů v jejich moci. Nemohou si dovolit pracovat na zkrácený úvazek či nepracovat vůbec;
- 4% dotazovaných rodičů svoji odpověď nezdůvodnilo.

K této otázce se nevyjádřilo 1% respondentů.

Rodiny žijící ve městě

Celých **67%** rodičů je s touto skutečností **spokojena**. Jako nejčastější důvody své spokojenosti respondenti uvádějí:

- 45% z nich myslí, že se dětem věnují dostatečně a aktivně vyhledávají příležitosti ke společně a smysluplně strávenému času;
- Dalších 19% rodičů pracuje kvůli dětem na zkrácený úvazek, pracuje z domu nebo má práci s takovou pracovní dobou, díky níž dítěti může věnovat tolik času, kolik je třeba;
- V 9% rodin je jeden z rodičů na rodičovské dovolené s mladším sourozencem a v důsledku toho s dětmi tráví veškerý čas. Avšak uvádí, že občas je to na úkor své vlastní osoby;
- 11% respondentů říká, že je sice spokojena, ale pořád je co zlepšovat. Tito rodiče by rádi se svými dětmi trávili více času;
- 22% dotazovaných rodičů svoji odpověď nezdůvodnilo.

Na druhé straně **30%** dotazovaných rodičů **není spokojeno** s tím, kolik a jakým způsobem tráví čas se svými dětmi.

Z tohoto počtu se:

- 81% rodičů potýká s pracovní vytížeností, a proto už nemá dostatek času a často také sil a energie na své dítě. Ačkoli uvádějí, že by s touto negativní skutečností rádi „něco“ udělali, není to v jejich moci z finančních důvodů. Nemohou si dovolit pracovat na zkrácený úvazek či nepracovat vůbec;
- 10% rodičů uvádí, že není spokojeno z důvodu nevyváženosti svého času mezi všechny děti. Často se více věnují mladšímu sourozenci a na staršího už nezbude tolik času, kolik by si rodič představoval;
- 9% dotazovaných rodičů svoji odpověď nezdůvodnilo.

K této otázce se nevyjádřila 3% respondentů.

4. 5. Interpretace průzkumu

Ve vzorku dotazovaných rodičů, kteří se zúčastnili průzkumu, se ukázalo, že existují určité rozdíly nejenom v názorech respondentů na jejich životní styl, ale také v jejich demografické skladbě.

Podle výsledků průzkumu je zjevný fakt, že ve městě žije téměř dvakrát více rodičů s vyšším odborným či vysokoškolským vzděláním než na vesnici (viz tabulka č. 7, 8). Tato skutečnost, dle mého názoru, může být ovlivněna tím, že na vesnici není dostatečný počet pracovních míst pro lidi s vyšším vzděláním. Proto žijí ve větších městech, aby nemuseli za prací dojíždět.

Ve městě žije také větší procento starších rodičů, kteří mají děti mladšího školního věku (viz tabulka č. 3, 4). Tento fakt může souviset s předešlou otázkou týkající se vzdělání rodičů. Ze získaných dat vyplývá, že jedinci s vyšším vzděláním mají děti v pozdějším věku. Podle mého názoru to může být z důvodu studia a následného zařazení do pracovního procesu. To by tudíž vysvětlovalo tuto zjištěnou skutečnost.

Další skutečností vyplývající ze získaných dat souvisí s počtem rozvedených rodin (viz tabulka č. 5, 6). Město má oproti vesnici opět v této záležitosti prvenství. Rozdíl není tak markantní jako je tomu u předešlých otázek, ale přece jenom byt' v menší míře existuje.

Posledním rozdílem v tvrdých datech je údaj týkající se počtu dětí v rodinách žijících na vesnici a ve městě (viz tabulka č. 13, 14). Průzkum ukázal, že na vesnici žijí početnější rodiny (s více dětmi).

Rozdíly týkající se životního stylu rodin žijících na vesnici a ve městě se objevují převážně v následujících skutečnostech:

Rodiny žijící na vesnici subjektivně hodnotí svoji materiální situaci hůře než je tomu u rodin z města, čímž se potvrdila moje hypotéza číslo 1.

Udržování tradic v dotazovaných rodinách je více dodržován, jak jsem předpokládala i v hypotéze číslo 2, v rodinách žijících na vesnici. Část z této skupiny rodin uvádí, že slaví mj. církevní svátky. Tento údaj se nevyskytl ani u jedné z dotazovaných rodin žijící ve městě. S hypotézou číslo 2 je spojena i další otázka týkající se setkávání rodin při různých příležitostných oslavách. V rodinách na vesnici se častěji setkávají v mnohem širším rodinném kruhu a to sice ve složení nejenom nukleární, ale i rozšířené rodiny. Uváděná hypotéza byla těmito výsledky tudíž potvrzena.

Zásadní rozdíl byl zaznamenán u otázky týkající se spokojenosti s dostupností volnočasových zařízení v místě bydliště dotazovaných rodin. Rodiny z vesnice nejsou s touto skutečností spokojeny. Uvádějí, že nemají tyto možnosti (oproti rodinám z města), a tak pokud chtějí, musejí za „zápravou“ dojíždět do blízkého okolí, což téměř polovina rodin žijící na vesnici dělá. Tímto byla potvrzena hypotéza číslo 3. Na druhé straně rodiny z města sice uvádějí, že tyto možnosti mají, ale téměř čtvrtina z nich je nevyužívá. Další část hypotézy číslo 3 tudíž byla potvrzena pouze částečně. Předpokládala jsem totiž, že téměř všechny rodiny z města budou plně využívat volnočasových aktivit v jejich místě bydliště.

Z výsledků dále vyplývá, že nejenom rodiny, ale také děti z těchto rodin žijící na vesnici mají během víkendů a prázdnin méně řízený volný čas než je tomu u rodin z města. Rodiny žijící ve městě si volný čas během tohoto zmiňovaného období více plánují. Ať už je to v podobě většího množství společně strávené dovolené, výletů, tak i volného času dětí. Děti z města jsou častěji účastníky pobytových či příměstských táborů než děti z vesnice. Na druhé straně děti žijící na vesnici tráví mnohem více času se svými kamarády v místě svého bydliště a nikam necestují. Tímto se potvrdila hypotéza číslo 4. byl zjištěn ještě další fakt týkající se společného volného času rodičů a dětí. Rodiny z vesnice spolu tráví čas společnou prací, což u rodin z města není tak časté.

Hypotéza číslo 5 nebyla potvrzena. Pokud se totiž zaměřím na skutečnost týkající se času rodičů, který věnují svým dětem, neshledávám v něm významného rozdílu. Místo bydliště tudíž nemá, u vzorku zkoumaných rodin, vliv na tuto skutečnost. I samotní rodiče z obou dotazovaných skupin v nadpoloviční většině říkají, že jsou s časem, který věnují svým dětem spokojeni. Avšak přiznávají, že je tu vždycky možnost zlepšení této situace. Vzhledem k pracovním povinnostem to ovšem nevidí jako reálnou záležitost.

Hypotéza číslo 6 nebyla potvrzena z důvodu, že obě skupiny dotazovaných rodin se o zdravý životní styl zajímají téměř ve stejném poměru. Týká se to i stravování podle zdravé výživy. Rodiny žijící na vesnici i ve městě se o zdravý životní styl sice zajímají, ale uvádějí, že existují i důležitější věci. Také se stravováním podle zdravé výživy souhlasí téměř celá polovina jak rodin z vesnice, tak i z města, avšak uvádějí, že je důležité brát tuto skutečnost se „zdravým rozumem“.

Z výše uvedených výsledků jsou zřejmé určité rozdíly v životním stylu rodin žijících na vesnici a ve městě. Na tomto faktu se shodují i obě skupiny dotazovaných rodičů, kteří zastávají názor, že na životní styl rodiny má ve velké míře vliv právě prostředí, v kterém rodina žije.

ZÁVĚR

V mé diplomové práci jsem se zabývala otázkou *rozdílů v životním stylu současných českých rodin s mladšími školáky na vesnici a ve městě*.

V **první kapitole** teoretické části mé práce jsem seznámila čtenáře s charakteristikou rodiny. Zabývala jsem se jejími typy, funkcemi a také současnými charakteristickými rysy. Protože je v současnosti stabilita rodiny stále více ohrožována rozvody, věnovala jsem se i tomuto tématu. Dále jsem se zaměřila na historii rodiny v tradiční a moderní společnosti, ale také na rodinu současnou.

Druhá kapitola je věnována pojmu životní styl, který byl předmětem mého zkoumání v empirické části práce. Nejprve jsem představila obecnou rovinu životního stylu včetně jeho typů. Uvedla jsem také rozdílnost života rodin žijících na vesnici a ve městě, včetně způsobů trávení volného času. Volným časem jsem se zabývala také ve spojitosti s dětmi mladšího školního věku, které jsou součástí zkoumaných rodin. Také jsem se věnovala výzkumům sociálních pedagogů a sociologů v naší zemi. Ty ukazují způsob trávení volného času současných mladších školáků a také současný životní styl rodin. V další části druhé kapitoly jsem hovořila o konzumnímu způsobu života, který je v poslední době jedním z velmi upřednostňovaných způsobů životního stylu společnosti a tím pádem ovlivňuje i životní styl rodin. Dále jsem ve stručnosti uvedla také informace o zdravém a nezdravém životním stylu.

Teoretickou část práce jsem uzavřela **třetí kapitolou** pojednávající o vývojovém období dětí mladšího školního věku a jejich výchově. Popsala jsem vývoj osobnosti jak po stránce tělesné, psychické, tak i sociální. I v této kapitole jsem se zaměřila na již proběhnutý výzkum. Tentokrát Národního institutu dětí a mládeže, který zjišťoval, jaké vzory mají současné české děti. Dále jsem seznámila čtenáře nejenom s obecným pojetím výchovy, ale také s rodinou a školou jako základními činiteli výchovy.

V **praktické části** práce jsem seznámila čtenáře s cíly a otázkami průzkumu. V této části práce jsem se také snažila objasnit základní **cíle**, které jsem si stanovila a to, zda skutečně existují, alespoň u mnou vybraného vzorku respondentů, rozdíly mezi rodinami s mladšími školáky, které žijí na vesnici a ve městě. Dále jsem zkoumala, v jaké oblasti se rozdíly

vyskytují. Výsledky získané z tohoto výzkumu naznačují, o jakých rozdílech mezi životním stylem rodin na vesnicích a ve městech je možné uvažovat.

V závěru této kapitoly jsem seznámila čtenáře s výsledky průzkumu. na vesnicích a ve městech Brno/Praha. Avšak na základě získaných výsledků, je možné uvažovat o rozdílech v životním stylu těchto dvou skupin.

RESUMÉ

Diplomová práce „*Rozdíly v životním stylu současných českých rodin s dětmi mladšího školního věku na vesnici a ve městě*“ se zabývá životním stylem současných českých rodin s mladšími školáky žijícími na vesnicích (do pěti tisíc obyvatel) a ve městech Brno/Praha. Zkoumá jejich postoje, názory a aktivity, kterými se jako rodina zabývají.

V první kapitole je charakterizována rodina, jako základní činitel ovlivňující osobnost člověka. Je zde uvedeno také srovnání rodiny v tradiční a současné společnosti. Část kapitoly je věnována míře rozvodovosti v naší společnosti.

Druhá kapitola pojednává jak o životním stylu v obecném slovasmyslu, tak i o konkrétních rozdílnostech života na vesnicích a ve městech. Dále se zabývá konzumním způsobem dnešního života a jeho vlivem na mladší školáky. Další významnou součástí této kapitoly je také volný čas, a zdravý/nezdravý životní styl.

Ve třetí kapitole je charakterizováno období mladšího školního věku se zaměřením na tělesné a kognitivní změny. Pojednává také o nástupu dítěte do školy a jeho celkové socializaci. Část kapitoly se zaměřuje na výchovu a její roli v životě člověka, zejména v období dětství.

Praktická část diplomové práce popisuje samotný průzkum, který byl proveden dotazníkovým šetřením. Jsou zde uvedeny základní otázky průzkumu, charakteristika zkoumaného vzorku respondentů, zpracované výsledky a jejich interpretace.

ANOTACE

V diplomové práci „*Rozdíly v životním stylu současných českých rodin s dětmi mladšího školního věku na vesnici a ve městě*“ se zabývám problematikou životního stylu současných rodin. Prostřednictvím dotazníkového šetření se snažím zjistit, jestli existují rozdíly mezi životním stylem rodin s mladšími školáky na vesnici a ve městě.

Teoretická část práce je věnována charakteristice rodiny, pojmu životní styl a také vývojovému období mladšího školního věku včetně výchovy mladšího školáka.

V praktické části se zabývám samotným průzkumem. Tzn. skutečnostmi týkající se životního stylu současných rodin. Zaměřuji se na názory respondentů (rodičů) týkající se zdravé výživy, výchovy jejich dětí, prožívání volného času celé rodiny i dětí samotných a celkového chodu domácnosti.

Získaná data od respondentů jsou zpracována v jednotlivých grafech a následné interpretaci.

Klíčová slova:

rodina, životní styl, volný čas, mladší školní věk, výchova, vesnice, město

ANOTATION

My Diploma Thesis “*Differences in the Lifestyles of the Contemporary Czech Families with Young School-age Children in the Country and in the City*” deals with the problematic of lifestyle of the contemporary Czech families. Via the questionnaire mediation I focus on finding out whether there are any differences in the lifestyles of families with young school-age children in the city and in the country.

The theoretical part is devoted to the characteristics of the family, the definition of lifestyle and to the young school-age evolution period, including the upbringing of a young school-age pupil.

The practical part is concerned with the research itself, that is with the reality pertaining to the lifestyles of the contemporary Czech families. The focus is on the respondents' opinions with regard to the healthy nutrition of their children, leisure time activities of the whole family and of the children themselves and the running of the household in general.

The data retrieved from the respondents are dealt with in individual graphs and in the interpretation that follows.

Keywords:

family, lifestyle, leisure time, young school-age, upbringing, country, city

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ:

ZÁKONY:

- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění
- Zákon č. 132/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o rodině
- Zákon č. 234/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění zákona č. 132/192 Sb.
- Zákon č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů a o změně a doplnění dalších zákonů
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

ODBORNÁ LITERATURA:

- ČÁP, J., ČECHOVÁ, V., ROZSYPALOVÁ, M. *Psychologie*, Praha: HaH, 1998. ISBN 80-86022-36-6.
- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- DUFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*, Plzeň: Čeněk s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*, Brno: Paido, 2000. ISBN 80 – 5931– 79– 6.
- GEIST, B. *Psychologický slovník*, Praha: Vodnář, 2000. ISBN 80 – 86226 – 07 – 7.
- GIDDENS, A. *Sociologie*, Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*, Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.
- HENDL, J. *Přehled statistických metod zpracování dat*, Praha: Portál, 2004. ISBN 978-80-7367-482-3.

- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, Praha: Portál, 2004.
ISBN 80-7178-927-5.
- JŮVA, V. sen. & jun. *Úvod do pedagogiky*, Brno: Paido, 1999.
ISBN 80-85931-78-8.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. et al., *Člověk - prostředí - výchova*, Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- KRAUS, B. , SÝKORA, P. *Sociální pedagogika I*, Brno: IMS, 2009.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Sdílená naděje*, Praha: Návrat domů, 1997.
ISBN 80-85495-64-3.
- KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*, Brno: Cerm, 2001. ISBN 80-214-1844-3.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, Praha: Grada, 2006.
ISBN 978-80-247-1284-0.
- MARHOUNOVÁ, J. *Dospívání*, Praha: Empatie, 1996. ISBN 80-901618-7-1.
- MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*, Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0332-7.
- MERTIN, V. *Výchovné maličkosti*, Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-857-9.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, Praha: Slon, 2008.
ISBN 978-80-86429-87-8.
- MÜHLPACHR, P., *Sociální pedagogika II*, Brno: IMS, 2011.
- NEŠPOR, K., PERNICOVÁ, H., CSÉMY, L. *Jak zůstat fit a předejít závislostem*, Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-299-8.
- NĚMEC, J. aj. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.
- PÁVKOVÁ, J., a kol. *Pedagogika volného času*, Praha: Portál, 2002.
ISBN 80-7178-711-6.
- PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*, Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- PREKOPOVÁ, J., SCHWEIZEROVÁ, Ch. *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*, Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-495-3.
- PRŮCHA, J. a kol. *Pedagogický slovník*, Praha: Portál, 2003.
ISBN 80-7178-772-8.

- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- RADVAN, E., VAVŘÍK, M. *metodika psaní odborného textu a výzkumu v sociálních vědách*, Brno: IMS, 2009.
- ŘEHOŘ, A. *Metodické pokyny pro vypracování bakalářské a diplomové práce*, Brno: IMS, 2009.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem: vývojová psychologie*, Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7.
- SAK, P. *Proměny české mládeže*, Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.
- SMÉKAL, V. *Pozvání do psychologie osobnosti*, Brno: Barrister a principál, 2002. ISBN 80-85947-80-3.
- STŘELEČEK, S. *Studie z teorie a metodiky výchovy II*, Brno: MU, 2005. ISBN 80-2103-6087-7.
- SVOBODOVÁ, J., ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*, Brno: MSD, 2007. ISBN 978-80-86633-81-7.
- ŠINDLÁŘOVÁ, J. *Sociologie venkova a zemědělství: úvod do problematiky*, Brno: VŠZ, 1993. ISBN 80-7157-007-2.
- TOMÁŠEK, F., *Pedagogika*, Brno: Nibowaka, 1992. ISBN 80-901294-0-4.
- TRPIŠOVSKÁ, D., VACÍNOVÁ, M. *Sociální psychologie*, Praha: Univerzita J.A. Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-30-3.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*, Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.
- VESELÁ, J. *Sociologie obcí a regionů*, Pardubice: UP, 1998. ISBN 80-7194-129-8.
- VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I., ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*, Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.
- WINKLER, J., PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*, Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-164-1.

ODBORNÉ ČASOPISY:

- ČECHOVÁ, Barbara. *Děti v pasti vztahového incestu*. Psychologie dnes. 2010, roč. 16, č. 12, s. 12 – 14. ISSN 1212-9607.
- HUTKOVÁ, Andrea. *Jaké jsou vzory dnešních dětí?* Psychologie dnes. 2011, roč. 17, č. 9, s. 23 25. ISSN 1212-9607.
- KALIBA, Martin. *Hry na počítači: nedají se zakázat, dají se využít*. Psychologie dnes. 2011, roč. 17, č. 1, s. 31-33. ISSN 1212-9607.
- KRAMULOVÁ, Daniela. *Česká rodina počátkem 21. století*. Psychologie dnes. 2010, roč. 16, č. 10, s. 32 – 33. ISSN 1212-9607.
- KRAMULOVÁ, Daniela. *Nastává soumrak manželství?* Psychologie dnes. 2012, roč. 18, č. 2, s. 20 – 22. ISSN 1212-9607.
- URBAN, Jindřich. *Jak dlouho mohou hrát na počítači?* Psychologie dnes. 2010, roč. 16, č. 6, s. 50. ISSN 1212-9607.

INTERNETOVÉ ODKAZY:

- <http://Aperio.cz> (cit. 2010-11-12)
- <http://czso.cz/cz/cisla/1/11/111202/rozvody/r8.htm> (cit. 2011-03-11)
- http://fce.vutbr.cz/SPV/huv/doplnujiciStudium/071_volny_cas_deti.doc (cit. 2011-02-14)
- <http://jaknato.txt.cz/clanky/2632/neradostna-perspektiva/> (cit. 2010-01-28)
- <http://mpsv.cz> (cit. 2010-12-27)
- <http://novinky.cz/finance/233135-ceskym-rodinam-zbyva-na-utraceni-stale-mene.html> (cit. 2011-05-12)
- <http://novinky.cz/kultura/256336-reinkarnace-vecernicka-se-zatim-nezdarila.html> (cit. 2012-01-16)
- http://rum.bf.jcu.cz/public/reg_rozvoj/Definice%20venkova.ppt (cit. 2012-02-20)
- <http://sestra.org/zdra%C3%AD> (cit. 2010-01-16)
- <http://skola-radotin.cz/filemanager/files/file.php?file=7687> (cit. 2011-06-01)
- [http://sportvital.cz\(cz\(k1,46-aktuality/el215/](http://sportvital.cz(cz(k1,46-aktuality/el215/) (cit. 2010-01-28)
- [http://sportvital.cz\(cz\(k1,46-aktuality/el215/](http://sportvital.cz(cz(k1,46-aktuality/el215/) (cit. 2010-01-28)

- <http://trendyzdravi.cz/rodina/tretina-ceskych-deti-se-ve-volnem-case-nudi.html> (cit.2010-11-09)
- <http://urbanizace.wz.cz/bakule/22-definice-mesta> (cit. 2012-02-20)
- <http://well-ness.estranky.cz/> (cit. 2010-01-28)
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vesnice> (cit. 2012-02-20)
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/M%C4%9Bsto> (cit. 2012-02-20)

ZÁVĚREČNÉ PRÁCE:

- ESTERKOVÁ, L., *Osobnost a vlivy působící na její utváření – dědičnost, prostředí, výchova.* [netištěná závěrečná práce DPS] Brno, Fakulta managementu a ekonomiky Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, IMS Brno, 2011.
- ESTERKOVÁ L., *Rozdíly v životním stylu věřící a nevěřící mládeže na středních školách.* [netištěná bakalářská práce] Brno, Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Institut mezioborových studií Brno, 2010.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ:

Tabulka č. 1: **Pohlaví rodičů - vesnice**

Tabulka č. 2: **Pohlaví rodičů - město**

Tabulka č. 3: **Věk rodičů - vesnice**

Tabulka č. 4: **Věk rodičů – město**

Tabulka č. 5: **Rodinný stav - vesnice**

Tabulka č. 6: **Rodinný stav – město**

Tabulka č. 7: **Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů - vesnice**

Tabulka č. 8: **Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů – město**

Tabulka č. 9: **Osoby žijící ve společné domácnosti svobodných matek/otců - vesnice**

Tabulka č. 10: **Osoby žijící ve společné domácnosti svobodných matek/otců – město**

Tabulka č.11: **Osoby žijící ve společné domácnosti rozvedených matek/otců - vesnice**

Tabulka č. 12: **Osoby žijící ve společné domácnosti rozvedených matek/otců – město**

Tabulka č. 13: **Osoby žijící ve společné domácnosti manželských párů - vesnice**

Tabulka č. 14: **Osoby žijící ve společné domácnosti manželských párů – město**

Graf č. 1: **Zájem o zdravý životní styl – respondenti žijící na vesnici**

Graf č. 2: **Zájem o zdravý životní styl – respondenti žijící ve městě**

Graf č. 3: **Názor na stravování – respondenti žijící na vesnici**

Graf č. 4: **Názor na stravování – respondenti žijící ve městě**

Graf č. 5: **Četnost společného stravování rodiny (snídaně) – respondenti žijící na vesnici**

Graf č. 6: **Četnost společného stravování rodiny (snídaně) – respondenti žijící ve městě**

Graf č. 7: **Četnost společného stravování rodiny (oběd) – respondenti žijící na vesnici**

- Graf č. 8: Četnost společného stravování rodiny (oběd) – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 9: Četnost společného stravování rodiny (večeře) – respondenti žijící na vesnici
- Graf č. 10: Četnost společného stravování rodiny (večeře) – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 11: Důležitost módy a kvality oblékání v rodinách žijících na vesnici
- Graf č. 12: Důležitost módy a kvality oblékání v rodinách žijících ve městě
- Graf č. 13: Materiální situace rodin žijících na vesnici
- Graf č. 14: Materiální situace rodin žijících ve městě
- Graf č. 15: Způsob výchovy dětí respondentů žijících na vesnici
- Graf č. 16: Způsob výchovy dětí respondentů žijících ve městě
- Graf č. 17: Používání tělesných trestů – respondenti žijící na vesnici
- Graf č. 18: Používání tělesných trestů – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 19: Osoby nejvíce ovlivňující výchovu dítěte – respondenti žijící na vesnici
- Graf č. 20: Osoby nejvíce ovlivňující výchovu dítěte – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 21: Slavení významných dnů v rodinách žijících na vesnici
- Graf č. 22: Slavení významných dnů v rodinách žijících ve městě
- Graf č. 23: Nejčastější účastníci oslav – respondenti žijící na vesnici
- Graf č. 24: Nejčastější účastníci oslav – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 25: Význam již zmíněných oslav – respondenti žijící na vesnici
- Graf č. 26: Význam již zmíněných oslav – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 27: Spokojenost respondentů žijících na vesnici s místem jejich bydliště
- Graf č. 28: Spokojenost respondentů žijících ve městě s místem jejich bydliště
- Graf č. 29: Názor respondentů z vesnice na rozdílnost v jejich životním stylu dle místa bydliště
- Graf č. 30: Názor respondentů z města na rozdílnost v jejich životním stylu dle místa bydliště
- Graf č. 31: Spokojenost s dostupností volnočasových zařízení – respondenti žijící na vesnici
- Graf č. 32: Spokojenost s dostupností volnočasových zařízení – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 33: Nejčastější činnosti rodičů s dítětem během pracovního týdne – respondenti žijící na vesnici
- Graf č. 34: Nejčastější činnosti rodičů s dítětem během pracovního týdne – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 35: Nejčastější činnosti rodičů s dítětem během víkendu – respondenti žijící na vesnici
- Graf č. 36: Nejčastější činnosti rodičů s dítětem během víkendu – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 37: Nejčastější činnosti rodičů a dětí o prázdninách – respondenti žijící na vesnici
- Graf č. 38: Nejčastější činnosti rodičů a dětí o prázdninách – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 39: Místo a činnost dítěte během prázdnin – respondenti žijící na vesnici
- Graf č. 40: Místo a činnost dítěte během prázdnin – respondenti žijící ve městě
- Graf č. 41: Spokojenost respondentů z vesnice s časem, který věnují svým dětem
- Graf č. 42: Spokojenost respondentů z města s časem, který věnují svým dětem